GOTLANDS LÄN

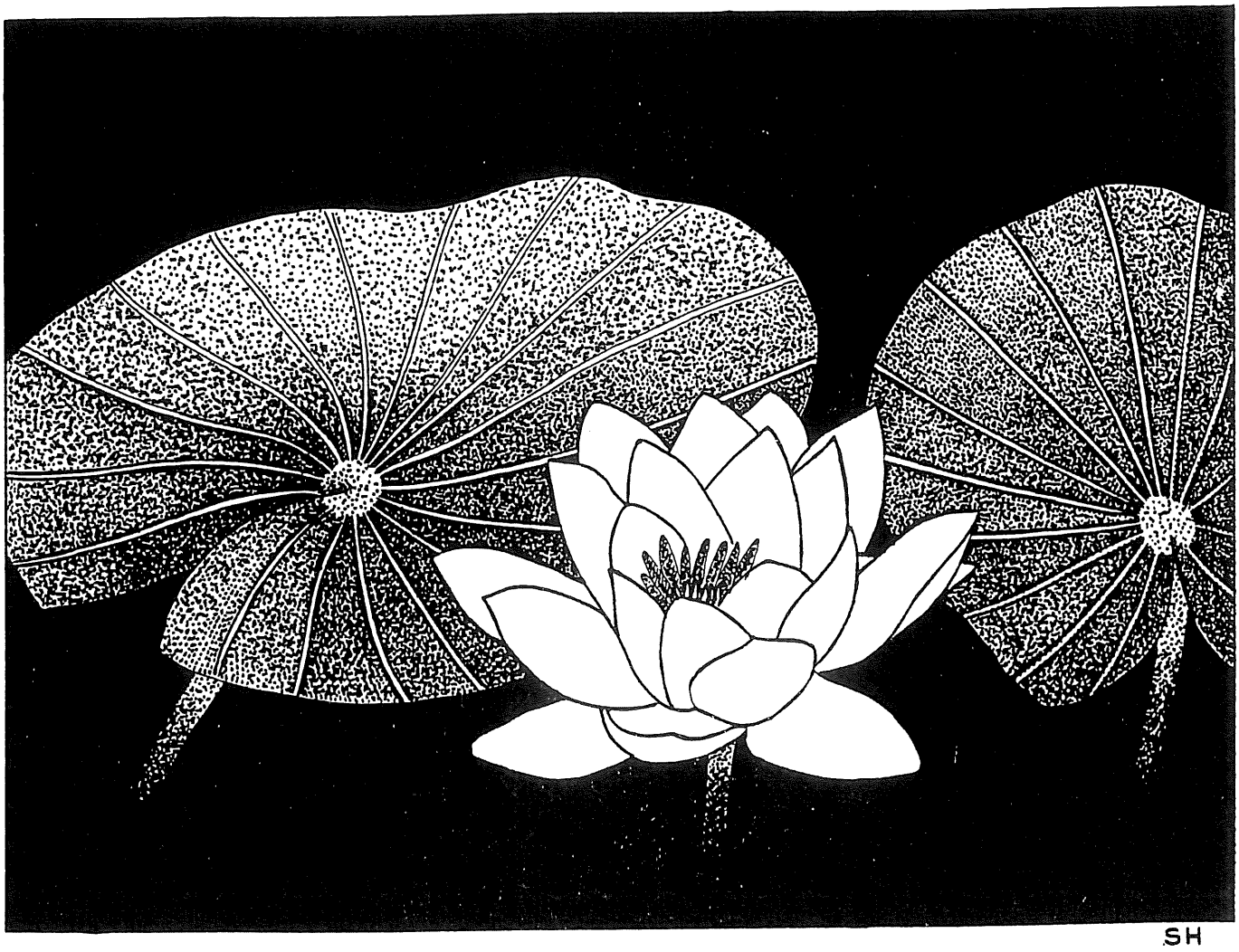

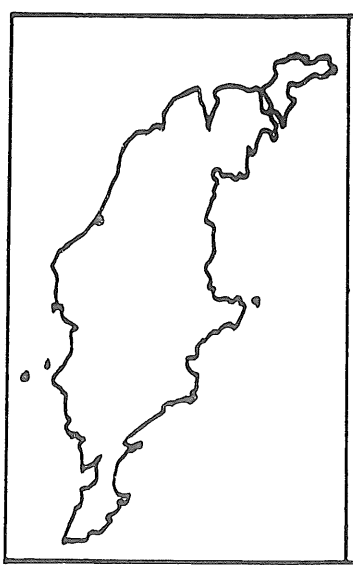

SJÖINVENTERING

LÄNSSTYRELSEN

Naturvårdsfunktionen 1986

FÖRORD

Avsikten med föreliggande sjöinventering är att ge en relativt allsidig beskrivning av länets sjöar. Den innehåller därför såväl hydrologiska och fysikalisk-kemiska data som uppgifter om den "högre" vattenvegetationen, fisk- och fågelförekomst samt en beskrivning av sjöarnas omgivningar.

Naturvårdsbedömning, anspråksbild och gällande förordnanden redovisas kortfattat.

Vegetationen redovisas på en karta för varje sjö för att läsaren skall få en överskådlig bild av sjön och karaktärsväxternas utbredning.

Arbetet med inventeringen påbörjades 1973. Olika omständigheter har dock gjort att framtagandet kommit att omspänna lång tid och att många personer har varit inblandade i arbetet. Den slutliga granskningen av materialet har utförts av Svante Pekkari och Per Hansson vid länsstyrelsen i Stockholms respektive Gotlands län. Redigering och utskrift har utförts av Stellan Hedgren på länsstyrelsens uppdrag.

Gotlands kommun har gett ekonomiskt bidrag till inventeringens utförande och tryckning med 15 000 kronor.

INNEHÅLL

SJÖTYPER 3
HYDROLOGI 5
FYSIKALISK-KEMISKA VATTENFÖRHÅLLANDEN 6
"HÖGRE" VATTENVEGETATION 9
TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR 11
METODIK OCH ARBETSFÖRDELNING
Vegetationskartering 12
Vattenprovtagning och analysarbete 13
Hydrologiska data 14
Objektbeskrivningar 14
Objektens numrering 15
ÖVERSIKTSKARTOR VISANDE DE INVENTERADE SJÖARNAS OCH VÄTARNAS BELÄGENHET 16
TECKENFÖRKLARING 19
OBJEKTBESKRIVNINGAR
Fårö
Ajkesträsk 20
Alnäsa träsk 23
Bondansträsk 26
Dämbaträsk 28
Farnavik 30
Hyluvät 32
Langhammarsvik 34
Marpesträsk 36
Mölnorträsk 38
Norrsund 40
Pukaträsk 42
Roderarvsmyr 44
Stajnträsk 46
Svarvträsk 48
Starrhagmyr 50
Fleringe
Alnshajdträsk 52
Bästeträsk 54
Hau träsk 57
Horsan 60
Kölnshajdträsk 62
Mavrajd 64
Mölnermyr 66
Nyrajsu 68
Sändeträsk 70
Trullträsk 72
Bunge
Lillträsk 74
Hyle träsk 76
Rute
Träsk NV Valleviken 78
Hellvi
Fardumeträsk 80
Hangvar
Ronkelsmyr 83
Lärbro
Träskmyr 85

OBJEKTBESKRIVNINGAR (forts.)
Tingstäde
Tingstäde träsk 87
Boge
Bogeviken 90
Follingbo
Rosendalsväten 93
Svajde vät 95
Gothem
Sjö NV Botvaldevik 97
Storsund 99
Västergarn
Paviken 101
Lojsta
Bjärsträsk 104
Fridträsk 106
Mörtträsk 109
Rammträsk 111
Etelhem
Hagebyträsk 114
Sigvaldeträsk 116
Linde
Asaträsk 119
Stånga
Broträsk 121
Liffrideträsk 123
Slottsträsk 125
Hablingbo
Tingsvät 127
Näs
Stora Däppan 129
Fide
Tuviken 131
Öja
Inre Stuckviken 133
Mjölhatte träsk 135
Sundre
Muskmyr
LITTERATUR 139
TABELLBILAGOR
Bilaga 1: Fysikalisk-kemiska data 150
Bilaga 2: Hydrologiska data 153

SJÖTYPER

När inlandsisen drog sig tillbaka, låg Gotland under vatten i den s.k. Baltiska issjön. Efter tappningen av issjön för ungefär 10 000 år sedan kom öns högsta delar att sticka upp över havsytan. Landhöjningen har därefter fortsatt successivt. Sjöar har kunnat bildas i bergssvackor eller genom avsnörning av havsvikar. Under vissa perioder har dock havsytan åter stigit och havet lagt stora delar av ön under vatten. Gamla strandvallar, som nu ligger långt uppe på land, vittnar om detta.

Också i sjöarna har vattenståndet varierat. Runt många gotländska sjöar kan man se strandbarrikader som ligger 0,5-2 m över den nuvarande medelvattennivån (före eventuella sjösänkningar). Dessa barrikader bildades under en högvattensperiod med fuktigt och svalt havsklimat (subatlantiska transgressionen) för omkring 1000 år sedan. Dessförinnan rådde en period med varmt, kontinentalt klimat (subboreal tid), då vattennivån var betydligt lägre än den är i dag (H. Munthe m.fl. 1925).

Gotland har ett femtiotal sjöar (träsk) som innehåller vatten hela året och ett sextiotal vätar som periodvis torkar ut. De flesta sjöarna ligger i kalkstensområdena på öns norra del. Där finns också de största sjöarna.

Sjöarna kan grovt indelas i två typer - grunda och djupa. G. Lundqvist (1940) använder indelningen djupa, grunda vegetationsfattiga, grunda vegetationsrika och randträsk. Till randträsk räknas de små öppna vatten som kan ligga i kanten av en agmyr (t.ex. Muskmyr).

Gotlands topografi är mycket flack. Därför dominerar den grunda sjötypen där vattnet fyller ut grunda, skålformiga svackor i berggrunden. De flacka stränderna gör att vattenytans storlek ändras markant om vattenståndet ändras.

Ett fåtal djupa sjöar finns inom Lojsta-Etelhem-området på mellersta Gotland. De är små och ligger intill ett klintstråk som till största delen består av revkalksten. Vattendjupet uppgår till 10-16 m i dessa sjöar. Klintstranden stupar tvärt mot bottnen, medan de andra stränderna kan vara flackare. De djupa sjöarnas bildningssätt har diskuterats, och man har bl.a. föreslagit att de skulle ha bildats genom isälvserosion (G.Lundqvist 1940).

Karakteristiskt för de grunda sjöarna är de mäktiga sedimentbankar som ofta bildas i mittpartierna och de djuprännor som ofta går nära land. Vågor och strömmar för med sig kalkslam och andra partiklar som sedan sedimenterar i lugnare lägen där bankarna kan byggas upp. Dessa bankar kan vid lågvatten sticka upp över vattenytan. De är ofta bevuxna med kransalger. De insjöavlagringar som bildar sedimenten utgörs i de flesta fall av kalkrika gyttjor och bleke. Gyttjorna består dels av utfälld kalciumkarbonat, dels av dött organiskt material, detritus. Det senare är i regel finfördelat och har sitt ursprung från alger och plankton, mera sällan från den högre växtligheten (fanerogamerna). Att grövre växtdelar sällan förekommer, trots att vegetationen kan vara riklig, beror på att en stor del av växtmassan spolas upp på land och bryts ned där. I de små djupa sjöarna finns däremot en relativt hög halts av grovdetritus inom vegetationszonerna (G. Lundqvist 1940).

Mineralkorn från omgivande berg- och jordarter ingår också i sedimenten, speciellt i sandstensområdena.

Bleke är lagrat kalkslam av utfälld kalciumkarbonat. Kalciumkarbonaten kommer ofta från kalksamlande alger, främst blågröna alger och kransalger. Kalkinkrusterade kolonier av blågröna alger kan bilda tjocka skorpor på stenar och hällar i sjöarna. Kalkkrustorna är sköra och faller lätt sönder vid mekanisk påverkan (H. Munthe m.fl. 1925). Även bleket innehåller en stor del organiska ämnen (B. Pettersson 1958).

Under de sentida avlagringarna ligger ibland äldre, marina sediment som avsatts i en havsmiljö under en tid då havsytan legat mycket högre än den gör i dag.

Sedimentens lagerföljder ger viktiga upplysningar om förändringar av klimat samt växt- och djurliv som ägt rum under de senaste årtusendena.

I många av de grunda, mindre sjöarna finns en läsida där uppgrundning och igenväxning pågår (S, SV, V) och en vindsida där vågor och strömmar hindrar vegetationen från att breda ut sig (N, NO, O). Igenväxningen sker i dessa fall från ena sidan av sjön (H. Munthe m.fl. 1925).

Isen kan bearbeta stränderna kraftigt. Isskjutna vallar och stenblock syns ofta längs stränderna.

Eftersom de flesta av Gotlands sjöar och vätar är mycket grunda, kan även små sänkningar av vattenståndet påskynda igenväxningen och förändra förutsättningarna för den karakteristiska vegetationen. Under det senaste århundradet har utdikningar av olika slag bidragit till detta. Förändringarna kan förorsakas av direkta sänkningar av vattenståndet genom utdikning av själva vattensamlingarna, men oftast utgör de en följd av indirekta sänkningar som följd av myrdikningar inom tillrinningsområdet (B. Pettersson 1958).

HYDROLOGI

Vattenståndsvariationerna är stora i Gotlands sjöar och vattendrag. Naturliga variationer på drygt en meter förekommer. Anledningen till detta är att nederbördsmängden är så ojämnt fördelad under året. Vårar och försomrar är vanligen mycket torra, och en stor del av nederbörden faller under hösten och vintern. Någon tydlig vårflod förekommer sällan. Gotland har en genomsnittlig årsnederbörd på 525 mm (medeltalet för resten av Sverige är 600 mm). Minst nederbörd faller på öns kuster, framför allt på den östra och den västra samt på Karlsöarna (SNV publ. 1969: 7).

Jordtäcket består till största delen av moränlera, som har dålig vattenförande förmåga samt av vattengenomsläppliga sand- eller moränjordar. De senare tränger nederbördsvattnet snabbt igenom och rinner sedan vidare ut i vattendragen eller i berggrundens spricksystem. I de sedimentära bergarterna finns det gott om olika spricksystem som effektivt dränerar ytvattnet. Vattnet rör sig nedåt i berggrunden och samlas i vattenförande lager som ligger ovanpå täta, mindre vattengenomsläppliga bergarter. Att ytvattnet så snabbt tränger ned till grundvattnet medför att även grundvattennivån blir starkt nederbördsberoende. Eftersom jordtäcket är tunt, hinner nederbördsvattnet inte renas eller jonbytas i någon större utsträckning (I. Jakobsson 1973). Vattenkvaliteten i både yt- och grundvatten är därför känslig för påverkan av föroreningar som följer med tillrinnande vatten.

Tillgången på färskvatten kan ibland bli otillräcklig, särskilt som det händer att brunnar förorenas av saltvatten och gödningsämnen. Några av Gotlands sjöar fungerar nu som ytvattentäkter (Tingstäde träsk, Hau träsk och Asaträsk).

De gotländska sjöarna och framför allt myrarna i sjöarnas tillrinningsområden har, med början på 1800-talet, blivit utsatta för omfattande dikningar, och flera sjöar är i dag reglerade för att vattentillgången skall bli mer jämnt fördelad under året. Detta har medfört artificiella ändringar av vattenståndet.

Beträffande tillrinningsområdenas storlek och markanvändning, se bilaga 2.

FYSIKALISK-KEMISKA VATTENFÖRHÅLLANDEN

Den sjötyp som dominerar på Gotland är mycket speciell vad beträffar både vegetation och vattenkemi. Sjöar av denna typ har av E. Almquist (1929) kallats "Chara-sjöar" efter deras karakteristiska förekomst av kransalger (Characéer). Vattnens speciella fysikalisk-kemiska förhållanden beskrivs nedan med utgångspunkt från de vattenprover som togs av naturvårdsenheten vid länsstyrelsen i Stockholms län 1972-74 (se tabell, bilaga 1).

Vattnet i de gotländska sjöarna är oftast mycket klart. I de grunda sjöarna kan man nästan alltid se bottnen, och i de djupa sjöarna är siktdjupet ibland ända upp till 6-8 m. Grumlingar kan råda tillfälligt när vågor rör upp kalkslammet från bottnen. Vattenfärgen är svag och oftast grön eller gulgrön. Tillförseln av humusämnen är i regel liten och medför ingen brunfärgning av vattnet. Planktonproduktionen är vanligen sparsam.

Undersökningar i Bäste- och Sigvaldeträsk har dock visat att nedbrytning och mineralisering av organiskt material i dessa sjöar sker snabbt och effektivt (S. Fleischer, länsstyrelsen i Hallands län, muntl.). Det kan betyda att sjöarnas produktion av växter och djur är större än vad deras näringsstatus tyder på.

Innehållet av lösta organiska substanser ($KMnO_4$-förbrukningen) varierar från sjö till sjö. I myområden där det finns gott om humusämnnen kan innehållet bli stort (I. Jakobsson 1973).

Tack vare att sjöarna ofta har en stor yta och ett ringa vattendjup är syretillgången god. I flertalet sjöar sker ingen temperaturskiktning som hindrar vattnets cirkulation. I många av sjöarna är också mängden sedimenterade döda växter och djur, vars nedbrytning tär på syreförrådet, förhållandevis liten. Den kritiska period under vilken sjöarna är istäckta och inget syre tillförs från luften är som regel också kortvarig. I de djupare "Lojsta-sjöarna" bildas under sommar och vinter temperaturskikt som hindrar bottenvattnet från att cirkulera och därmed syresättas vid ytan. Därför kan syrebrist tidvis uppstå i dessa sjöar.

Särskilt utmärkande för vattnets kemiska sammansättning är den höga kalkhalten. Kalciumhalten kan i Gotlands "Chara-sjöar" vara 30-40% högre än i "normala" sötvatten (Standard composition). Från den kalkrika berggrunden tillförs kalcium i stor mängd, både i form av kalciumjoner och i form av fast kalciumkarbonat. Om fast kalciumkarbonat förekommer i vattnet påverkar detta näringsämnena fosfor och järn samt olika spårämnen så att dessa fälls ut och sedimenterar eller fixeras i former som är svårtillgängliga för växterna. Detta bidrar till att Chara-sjöarna får en starkt oligotrof (näringsfattig) karaktär. Kalkhalten är ofta högre vintertid. Detta kan förklaras av att kalkkrävande alger (framför allt blågröna alger) assimilerar, d.v.s. tar upp, en hel del kalk från vattnet under sommaren (inkrusteras). Inflöde av brackvatten leder till betydligt lägre kalkhalt. I de fall humusämnen tillförs sjöarna, kan detta hindra utfällning av kalk till sedimenten. Lokalt kan givetvis berggrunden och jordarterna ha en naturligt låg kalk-

halt. Det gäller t.ex. sandsten och sand.

Gotlandssjöarnas ovanligt stora andel kalcium-joner (Ca) gör tillsammans med bikarbonat-jonerna (HCO_3), som är de dominerande anjonerna, att alkalinitet, elektrolytisk ledningsförmåga (konduktivitet) och pH-värde blir mycket höga. pH-värdet är vanligen högre än 8.

Variationer i ledningsförmåga mellan sjöarna har visat sig kunna korreleras till deras fosfor- och kvävekoncentrationer - om ledningsförmågan är hög, är i regel totalfosforhalten låg och totalkvävehalten hög (Forsberg 1965). Ledningsförmågan varierar även under året och kan dessutom höjas markant om brackvatten strömmar in. Då ökar den totala jonkoncentrationen, och framför allt höjs halterna av natrium (Na) och klorid (Cl). Dessa joner kan också tillföras om gamla marina sediment som finns under de nyare sjösedimenten kommer i kontakt med vattnet, t.ex. vid dikningar (I. Jakobsson 1973). Höga halter av magnesium-joner (Mg) beror i regel på lokalt höga magnesiumhalter i berggrunden (I. Jakobsson 1973).

Vattnets sulfatinnehåll påverkas dels av nederbördens svavelhalt, dels av nedbrytningen av organiskt material (till svavelväte under syrefria förhållanden) (I. Jakobsson 1973).

Förhöjda halter av kalium-joner (K) kan uppträda om tillrinningen från åkermarker gödslade med handelsgödsel är stor (I. Jakobsson 1973).

Även ökade kvävehalter kan bero på gödsling av omkringliggande jordbruksmarker. En annan orsak kan vara hög mikrobiell nedbrytningsaktivitet, vilken gynnas av ett högt pH-värde. Kväve frigörs vid förmultning och nitrifikation (I. Jakobsson 1973).

Nitrat (NO_3) är en kvävefraktion som är mycket lättrörlig i marken och därför lätt lakas ut med regn- och smältvatten, speciellt när jordtäcket är så tunt som det är på Gotland. Under vinterhalvåret, då nederbörden är störst, kan därför nitrathalten i vattnet öka markant.

Nitrit (NO_2) är en instabil kväveförening som snabbt övergår till nitrat om syreförhållandena är goda.

Höga ammoniumhalter (NH_4) uppträder framför allt vid dålig tillgång på syre och kan därför tyda på förekomst av syrekrävande föroreningar. Under vinterhalvåret fås normalt högre kvävehalter (av alla fraktioner) än under sommaren. Då produktionen avtagit, frigörs, mineraliseras, nämligen det kväve som under vegetationsperioden tagits upp och lagrats av växterna.

Gotlands jordar är mycket fosforfattiga. Därför har också vattnet mycket låg fosforhalt såvida det inte påverkas av avloppsutsläpp. Den fosfor som tillförs åkrarna med olika gödningsmedel bildar svårlösliga föreningar och binds snabbt fast i marken (I. Jakobsson 1973). Fosforn utlakas därför inte så snabbt som kvävet. Enligt Forsbergs mätningar (1965) ligger totalfosforhalterna i Gotlands sjöar lägre än 20 µg/l och totalkvävehalterna mellan 420 och 870 µg/l. Andelen nitratkväve är mycket liten, oftast mindre än 1%, och fosfat-fosfor-halten mindre än 1 µg/l. I ett laboratorieexperiment, utfört av R. Melin 1974 (ej publ.), odlades algkulturer i sjövatten från Gotland. När fosfatfosfor tillsattes till sjövattnet, blev algtillväxten kraftig, vilket tyder på att fosfatbrist är en faktor som verkar begränsande på sjöarnas växtproduktion.

Flertalet kransalger och vissa blågröna alger är anpassade till det låga näringsinnehållet i vattnet, medan många andra vattenväxter inte klarar de extrema förhållandena. Föroreningsutsläpp till sjöar och vattendrag har därför medfört att Charasjöarna har blivit allt sällsyntare i vårt land (Forsberg 1965).

De små, djupa sjöarna i Lojsta-området bildar en enhetlig grupp som skiljer sig något från de övriga vad beträffar vattenkemin. De har överlag mycket hög ledningsförmåga och alkalinitet. Vattnets innehåll av organiskt material är litet. De har oftast relativt höga nitratvärden även sommartid. En förklaring till detta kan vara att vattenvegetationens utbredning begränsas av den sparsamma tillgången på fosfor (jfr Melins experiment refererat ovan) samt djupförhållandena. Den begränsade växtligheten förmår inte att ta upp och fastlägga mer än en del av det i vattnet tillgängliga nitratet.

"HÖGRE" VATTENVEGETATION

Den "högre" vattenvegetationen, d.v.s. de i mjukbotten fastrotade växterna, i Gotlands sjöar utmärks av stor artfattigdom. I gengäld kan de få arterna dock ha stor utbredning.

Mest utmärkande är den ofta rikliga förekomsten av kransalger (Characéer). Dessa växer på bottnarna, särskilt på sedimentbankarnas branta sidor och där tätast på läsidorna. Ibland bildar de mycket täta mattor som kan täcka stora delar av bottnen. Färgen varierar i olika gröna och röda toner. Algerna är nästan alltid mer eller mindre kalkinkrusterade, d.v.s. de tar från vattnet upp kalk som de lagrar i form av kalciumkarbonat i sina vävnader. I de gotländska träsken har många arter kransalger påträffats. Uppgifter finns om följande arter (B. Pettersson 1958, C. Forsberg 1965):

Chara tomentosa (rödsträfse)
Chara globularis (= C. fragilis, skörsträfse)
Chara aspera (borststräfse)
Chara contraria (gråsträfse)
Chara polyacantha
Chara aculeolata
Chara hispida (taggsträfse)
Chara intermedia
Nitella tenuissima

Kransalgerna finns huvudsakligen i grunda brackvattensvikar eller kalkrika sjöar. I sötvatten utanför kalkområdena är de därför sällsynta, åtminstone i större förekomster. De allmännaste av arterna är Chara aspera och Chara globularis. Bästeträsk har Gotlands och troligen Sveriges enda kända förekomst av Nitella tenuissima (M. Waern 1946).

Andra undervattensväxter som ofta påträffas är natearter som gäddnate (Potamogeton natans), borstnate (P. pectinatus), trådnate (P. filiformis) och gräsnate (P. gramineus). Borst- och trådnate växer normalt i brackvattensvikar men förekommer sällsynt i sötvatten och då bara i kalkrika sjöar. Långnate (Potamogeton praelongus) finns omnämnd i litteraturen (Lindström 1894, Hylander 1953).

Havsnajas (Najas marina) är en undervattensväxt som i sötvatten bara finns i några kalkrika sjöar i Uppland och på Gotland. I övrigt växer den framför allt i Östersjöns vikar. Havsnajas kräver vatten med hög elektrolytisk ledningsförmåga. På Gotland har den påträffats i följande sjöar: Dämbaträsk, Ajkesträsk, Norrsund, Bondansträsk, Alnäsaträsk, Fardumeträsk, Nyrajsu, Horsan och Paviken.

Förutom de ovan nämnda undervattensväxterna kan man finna enstaka bestånd av hästsvans (Hippuris vulgaris) och liten hårslinga (Zannichellia palustris).

Vattenöverståndarna (helofyterna) har en mycket varierande utbredning i de olika sjöarna. I många av de grunda kalksjöarna saknas de nästan helt (t.ex. Hau träsk), medan andra sjöar håller på att växa igen med kraftiga vassar eller agmyrar (t.ex. Mölnorträsk, Paviken). I de djupa sjöarna i Lojsta-området är vegetationen hänvisad till smala bårder på den övre delen av de branta stränderna. Helofytvegetationen i Gotlands

sjöar domineras nästan alltid av vass (Phragmites communis) eller ag (Cladium mariscus). I vissa fall är också utbredningen av bredkaveldun (Typha latifolia) mycket kraftig. Även smalkaveldun (T. angustifolia) förekommer i viss omfattning. Av de sävarter som finns representerade är sjösäv (Scirpus lacustris) den vanligaste. Havssäv (S. maritimus) växer i sjöar med inflöde av brackvatten.

Flera starrarter är relativt vanliga på mycket grunda ställen och i strandkanterna, t.ex. bunkestarr (Carex elata) och trådstarr (C. lasiocarpa). Vit näckros (Nymphaea alba) är karakteristisk för de små, djupa sjöarna i Lojsta-området, där den kan växa i stor mängd (t.ex. Slottsträsk).

Andra arter som påträffats i några av sjöarna är sjöfräken (Equisetum fluviatile), vattenklöver (Menyanthes trifoliata), vanlig igelknopp (Sparganium simplex) och andmat (Lemna minor).

Av olika anledningar håller många av Gotlands sjöar och vätar på att växa igen. Den vanligaste orsaken är sänkningar av vattenståndet genom t.ex. dikningar. Bidragande orsaker är tillförsel av näringsrikt vatten från åkerdiken och, i ett par fall, mindre avloppsutsläpp samt att myrslåtter och betning av strandängar upphört. Det är i de flesta fall agen som breder ut sig och koloniserar tidigare öppna vattenområden, men även kaveldunsarterna invandrar på ett tidigt stadium. Agen är här den viktigaste torvbildaren, och slutstadiet blir ofta en agmyr. Myrvegetationen är inte lika känslig för vattenståndssänkningar som den ursprungliga vattenvegetationen av alger och mossor (B. Pettersson 1958).

Agen har mycket speciella krav på miljön för att kunna överleva och sprida sig. Sommartemperaturen måste vara hög, och vinterns tjäle får inte gå för djupt ned. Dessutom kan den bara växa i grunt vatten med ett djup mindre än 40 cm. Vid betning av nötkreatur skadas agplantorna av tramp, och de nya skotten betas av (B. Pettersson 1958).

Agen förökar sig ofta vegetativt genom rotskott (rhizomer) och bildar då de typiska runda agklonerna. För att förökningen med frön skall lyckas krävs att groddarna får växa i mycket grunt vatten under sommar och höst så att de blir stora nog att nå över istäcket på vintern. I annat fall klarar sig inte de nya skotten. Ett år med tillfälligt lågt vattenstånd kan därför gynna agens utbredning (B. Pettersson 1958).

Tillsammans med agen vandrar också olika starrarter och fuktighetskrävande örter och gräs in. Även vassen följer med. När förtorvningen gått tillräckligt långt, kan olika lövbuskar växa upp ute på myren. Allt eftersom myren ökar sin utbredning, kommer de limniska växterna som Chara- och natearter att trängas undan.

TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR

Flera botaniska undersökningar har tidigare gjorts av Gotlands träsk, vätar och myrar. De viktigaste och mest omfattande publicerade undersökningarna har utförts av G. Lundqvist under perioden 1920-1940, R. Sernander under perioden 1890-1940, B. Pettersson från 1940-talet och framåt samt av C. Forsberg 1961 -63 (framför allt kransalger).

Sjösedimentens beskaffenhet och sedimentationsförloppen har studerats ingående i ett antal sjöar av G. Lundqvist under perioden 1920-40.

Fysikalisk-kemiska data har tidigare publicerats av C. Forsberg 1961-63 (från ett 20-tal träsk och vätar) och av B. Pettersson 1947 (från 10 träsk) och 1952 (från 9 myrar och källor). G. Lundqvist uppger vattenfärg, transparens och pH-värde för de sjöar han undersökte 1920-40. I statens naturvårdsverks publikation 1969: 7 redovisas enstaka analysresultat från 11 sjöar. Där finns även uppgifter om sjöarnas till- och avrinning. Limnologiska undersökningar i Fårötträsken utfördes 1969-70 inom ramen för projektet "Natur, landskap och bebyggelse på Fårö". Hos I. Jakobsson (1973) finns kemiska data från några av Gotlands vattendrag baserade på prover tagna sommaren 1970. Gotlands rinnande vatten undersöktes med avseende på vattenkemi och vegetation av länsstyrelsen i Stockholms län 1973-74.

Planktonundersökningar i vissa gotländska träsk gjordes av länsstyrelsen i Stockholms län i samband med naturvårdsverkets och länsstyrelsens riksomfattande sjöundersökning "Tusen sjöar" 1972 och i samband med vattenprovtagning 1973. Resultaten redovisas dock ej här. Det kan dock i detta sammanhang nämnas att planktonkoncentrationen (uttryckt som klorofyll a) under högsommarmaximum 1973 i 21 undersökta sjöar varierade mellan 0,6 och 33,8 ug/l. Planktonsammansättningen i träsken har tidigare studerats av H. Skuja 1956, B. Pejler 1965 och G. Lundqvist 1940.

Den efter svenska förhållanden unika algvegetationen av blågröna alger, fastsittande på stenar eller lösliggande på bottnen, har studerats av framför allt M. Waern. Några summariska notiser återfinns i Waern (1946).

Fiskförekomst i gotländska sjöar har tidigare redovisats av G. Lundqvist (1894) samt i en fiskeribiologisk inventering av gotländska sjöar och vattendrag länsstyrelsen låtit utföra år 1981 (Gydemo, Nyman & Westin 1982).

METODIK OCH ARBETSFÖRDELNING

Vegetationskartering

Vegetationskartorna grundar sig på flygbildstolkningar som i de flesta fall kompletterats med undersökningar i fält.

Landvegetationen i sjöarnas omgivningar har inventerats översiktligt av Mats Lindén på uppdrag av länsstyrelsen i Gotlands län. Samtidigt noterades en del vattenväxter. Materialet har därefter bearbetats av Sture Marklund vid länsstyrelsen i Gotlands län.

I juli och oktober 1973 flygfotograferades 55 sjöar och vätar med infrarödfilm av Rolf Jacobson, länsstyrelsen i Gotlands län, som också orienterade bildlägena på ekonomiska kartan och rektifierade bilderna. Fotograferingen skedde från ett sportflygplan av typ Cessna 172, där bagagedörren skruvats bort och en enkel stödanordning för småbildskamera anbringats. Samtliga bilder togs med ett normalobjektiv med 50 mm brännvidd. Flyghöjden var för flertalet objekt 560 m, men för de största sjöarna fördubblades flyghöjden till 1100 m. Montering av diabilderna utfördes av Margareta Bervenmark vid länsstyrelsen i Stockholms län. Arbetet med vegetationstolkning utifrån flygbilderna påbörjades i Stockholm av Svante Pekkari vid länsstyrelsens naturvårdsenhet men fortsattes och fullföljdes sedan vid länsstyrelsen i Gotlands län av Inger Moon 1975 och av Anna Gudmarsson våren 1976 med handledning av Rolf Jacobson.

Tolkningsresultatet ritades in på den ekonomiska kartan (1939 års upplaga), som uppförstorades till någon av skalorna 1:5 000, 1:2 500 eller 1:1 250 för att vegetationskartorna skulle passa formatet A4.

Under 1975 och 1976 utförde Inger Moon och Anna Gudmarsson fältkontroller i följande objekt. Huvuddelen av arbetet utfördes av Inger Moon och fullföljdes av Anna Gudmarsson.

Slottsträsk	Stora Däppan	Bondansträsk
Rammträsk	Stuckviken	Norrsund
Broträsk	Roderarvsmyr	Alnäsaträsk
Sigvaldeträsk	Dämbaträsk	Ajkesträsk
Horsan	Storsund	Pukaträsk
Alnshajd	Svajde vät	Hyluvät
Svarvträsk	Rosendalsväten	
Tingsvät	Mjölhatte träsk	

Syftet med fältkontrollerna var inte att öka ut artlistorna utan att kontrollera tolkningsresultatens överensstämmelse med verkligheten.

Vegetationskartorna renritades därefter av länsstyrelsen i Gotlands län efter de förlagor, byggda på flygbildstolkningar och fältkontroller, som Inger Moon respektive Anna Gudmarsson ritat. Renritningen utfördes av Elisabeth Beskow. Även landvegetationen ritades delvis in på kartorna.

Undersökningar av vattenvegetationen i några sjöar gjordes under åren 1973-77 av Svante Pekkari och Gunilla Brattberg, länsstyrelsen i Stockholms län. Dessutom noterades en del växter i samband med de provtagningar som gjordes 1972-74. Vissa ändringar och kompletteringar av kartorna samt textsammanställningar gjordes på länsstyrelsen i Stockholm i januari-mars 1982 av Birgitta Eriksson.

Fältundersökningar gjordes i följande sjöar av länsstyrelsen i Stockholms län:

Ajkesträsk (sept. 1972)
Pukaträsk (sept. 1977)
Alnäsaträsk (aug. 1973)
Bondansträsk (aug. 1973)
Norrsund (sept. 1972)
Marpesträsk (aug. 1976)
Svarvträsk (aug. 1976)
Roderarvsmyr (aug. 1976)
Mölnorträsk (okt. 1973)
Farnavik (aug. 1973, 1976)
Bästeträsk (sept. 1972)
Lillträsk (nov. 1976)
Hau träsk (sept. 1972, nov. 1976)
Nyrajsu (okt. 1973)
Fardumeträsk (sept. 1972, aug. 1973, nov. 1976)
Tingstäde träsk (sept. 1972, nov. 1976)
Sigvaldeträsk (sept. 1972, okt. 1973)
Hageby träsk (aug. 1973)
Broträsk (okt. 1973)
Slottsträsk (okt. 1973)
Rammträsk (sept. 1972)
Fridträsk (sept. 1972)
Asaträsk (okt. 1973)
Paviken (okt. 1973, sept. 1977)
Mjölhatteträsk (sept. 1972)

På kartorna har de vanligast förekommande växterna markerats med symboler. Symbolerna har satts tätt eller glest för att på så vis ge en bild av vegetationens täthet. De arter som påträffats i sjöarna men som på grund av sin ringa förekomst inte markerats på kartorna finns i stället omnämnda i textbeskrivningarna av sjöarna.

Inventeringen har inte varit så noggrann att den gör anspråk på att redovisa några kompletta artlistor för de aktuella objekten. Med tanke på de gotländska sjöarnas artfattigdom är det dock troligt att de flesta arter noterats i de sjöar där även fältundersökningar utförts. Undervattensarterna löper största risken att bli underrepresenterade, eftersom de är svåra att särskilja på flygbilder och det vid fältundersökningar i regel krävs tillgång till båt.

Sjöarnas strandlinjer är ritade efter den ekonomiska kartan från år 1939. I några fall har dock strandlinjen ändrats något vid omritningen 1982 för att avgränsningen fast mark/vatten skulle bli så konsekvent som möjligt. Vid denna tidpunkt fanns den senaste versionen av den ekonomiska kartan tillgänglig.

Svenska och vetenskapliga namn på omnämnda kärlväxter har tagits från Lid (1979) och Krok & Almquist (1961).

Beskrivningen av de fysikalisk-kemiska förhållandena i sjövattnen grundar sig på de analysresultat som återfinns i tabell 1. Vid utvärderingen har olika faktorer som kan tänkas påverka vattnets egenskaper vägts in. Sådana faktorer kan vara t.ex. tillrinningsområdets storlek, markanvändning, berggrund och jordarter samt närheten till havet. Vissa jämförelser med äldre undersökningar (se kapitlet "Tidigare undersökningar") har gjorts.

Vattenprovtagning och analysarbete

Länsstyrelsen i Stockholms län har vid några olika tillfällen tagit vattenprover i 23 av Gotlands sjöar. Antal provtagningstillfällen i varje sjö varierar mellan ett och fyra. I september 1972 togs prover i tio sjöar som ingick i projektet "Tusen sjöar". Cirka två veckor före denna provtagning regnade det kraftigt, speciellt på Fårö. På kort tid kom ca 150 mm regn. Förhållandena hade dock, av analysresultaten att döma, troligen hunnit stabilisera sig igen vid tiden för provtagningen.

Nästa provtagning gjordes i maj 1973 och därefter i augusti 1973. Vid dessa provtagningstillfällen rådde stabilt väder.

I december 1973 inträffade en plötslig snösmältning dagarna före provtagningen. Dessförinnan hade det varit en kall period och ett ca 15-20 cm tjockt snötäcke. Den stora tillrinningen av vatten till sjöarna har säkerligen påverkat vattnens kemiska sammansättning. Av analysresultaten framgår också att kvävehalterna (NH_4-, NO_2-, NO_3-) är ovanligt höga vid provtagningen i december 1973.

Vid provtagningen i maj 1974 var vädret stabilt. Denna provtagning gjordes i samband med att vatten insamlades till ett algodlingsexperiment med sjövatten från Tingstäde träsk, Asaträsk, Rammträsk, Bästeträsk, Norrsund och Mölnorträsk. Experimentet utfördes av R. Melin vid växtfysiologiska institutionen vid dåvarande Lantbrukshögskolan.

Analysarbetet vid de olika provtagningarna utfördes dels ombord på undersökningsfartyget "Sunbeam", dels på länsstyrelsens i Stockholms län laboratorium. Vissa analyser utfördes dock på statens naturvårdsverk, undersökningslaboratoriet. Analysmetoder enligt svensk standard har använts.

Analysresultaten redovisas i bilaga 1.

Hydrologiska data

I tabell 2 finns några hydrologiska data samlade för 47 av Gotlands sjöar och vätar. Flodområdesindelningen följer SMHI:s system och numrering. Alla arealbestämningar har utförts med planimeter och med den ekonomiska kartan (skala 1:10 000) som underlag. Arbetet har utförts av Oguz Erol vid länsstyrelsen i Stockholms län.

Objektbeskrivningar

Uppgifter om höjd över havet, vattendjup, sediment och omgivande jord- och bergarter är hämtade från G. Lundqvist (1940) samt från SGU:s geologiska kartblad nr Ae 164, Ae 169, Ae 171 och Ae 180 med beskrivningar.

Vattenvegetationen har beskrivits utifrån vegetationskartorna och de fältanteckningar som funnits på länsstyrelsen i Stockholms län (från fältbesöken 1972-77) samt de noteringar som gjordes i samband med inventeringen av landvegetationen runt sjöarna. Dessa uppgifter har även jämförts med äldre vegetationsbeskrivningar utförda av G. Lundqvist, B. Pettersson, R. Sernander, C. Forsberg och G. Lindström.

Arter som uppges i litteraturen men som inte har noterats vid den nu utförda vegetationskarteringen nämns i objektbeskrivningarna tillsammans med en litteraturhänvisning. På så vis har eftersträvats att för varje sjö samla alla tillgängliga uppgifter om olika arters förekomst. De arter som påträffats vid karteringen finns givetvis också ofta omnämnda i äldre litteratur. Någon litteraturhänvisning ges emellertid inte för dessa.

Angivelser om fiskförekomst härrör från den inventering av fiskfaunan i gotländska sjöar och vattendrag som länsstyrelsen lät utföra 1981 (Gydemo, Nyman & Westin 1982). Vissa kompletterande uppgifter har lämnats av Gotlands sportfiske- och fiskevårdsförbund.

Objektens numrering

Objekten har numrerats från norr till söder. Det första talet anger socknens nummer (se karta nedan), S står för sjöinventering och det därpå följande numret är ett löpnummer inom socknen.

G, B och O anger att sjön finns upptagen i de länsomfattande inventeringarna för geologi, botanik respektive ornitologi.

Den romerska siffran I, II eller III är en bedömning av sjöns samlade naturvårdsvärde, där I är högst och anger riksintresse, II anger regionalt eller länsintresse och III anger lokalt intresse.

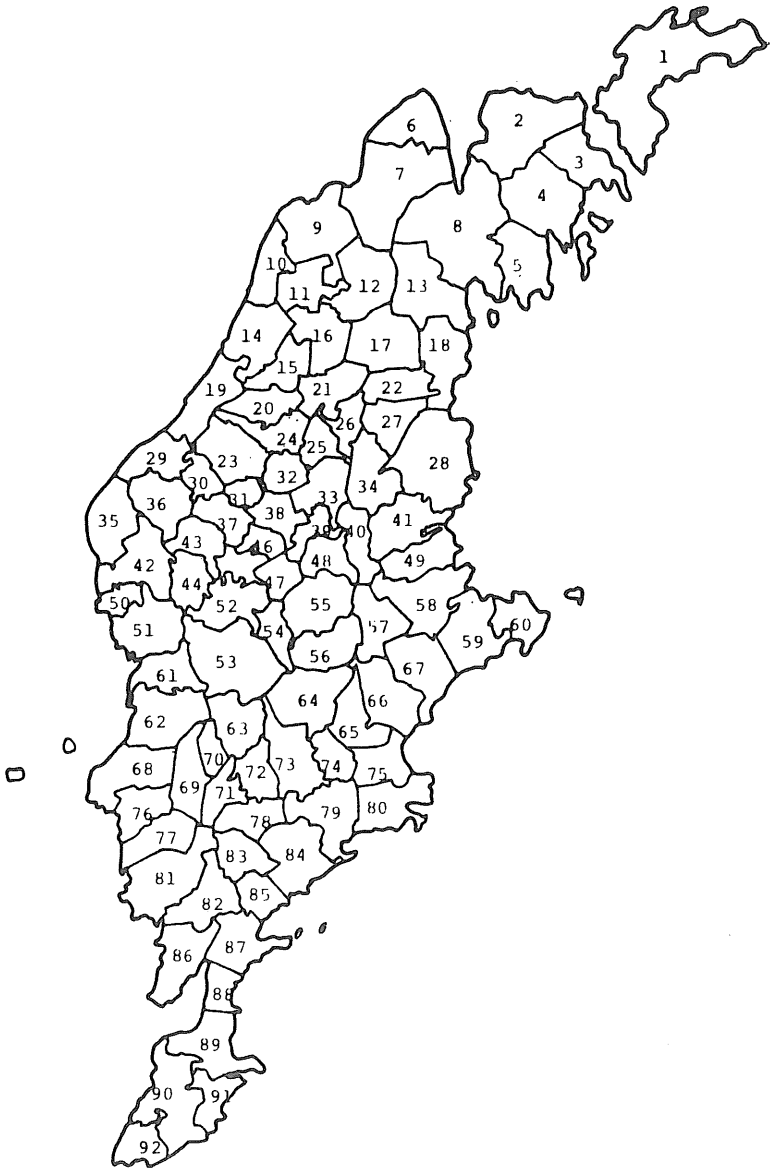

1. Fårö
2. Fleringe
3. Bunge
4. Rute
5. Hellvi
6. Hall
7. Hangvar
8. Lärbro
9. Stenkyrka
10. Lummelunda
11. Martebo
12. Tingstäde
13. Othem
14. Väskinde
15. Bro
16. Lokrume
17. Hejnum
18. Boge
19. Visby
20. Hejdeby
21. Fole
22. Bäl
23. Follingbo
24. Endre
25. Ekeby
26. Källunge
27. Vallstena
28. Gothem
29. Västerhejde
30. Träkumla
31. Akebäck
32. Barlingbo
33. Dalhem
34. Hörsne
35. Tofta
36. Stenkumla
37. Vall
38. Roma
39. Halla
40. Ganthem
41. Norrlanda
42. Eskelhem
43. Hogrän
44. Mästerby
45. Atlingbo
46. Björke
47. Viklau
48. Sjonhem
49. Anga
50. Västergarn
51. Sanda
52. Väte
53. Hejde
54. Guldrupe
55. Vänge
56. Buttle
57. Ala
58. Kräklingbo
59. Gammelgarn
60. Östergarn
61. Klinte
62. Fröjel
63. Lojsta
64. Etelhem
65. Garde
66. Alskog
67. Ardre
68. Eksta
69. Levide
70. Gerum
71. Fardhem
72. Linde
73. Stånga
74. Lye
75. Lau
76. Sproge
77. Silte
78. Hemse
79. Burs
80. När
81. Hablingbo
82. Havdhem
83. Alva
84. Rone
85. Eke
86. Näs
87. Grötlingbo
88. Fide
89. Öja
90. Vamlingbo
91. Hamra
92. Sundre

INVENTERADE SJÖAR OCH VÄTAR

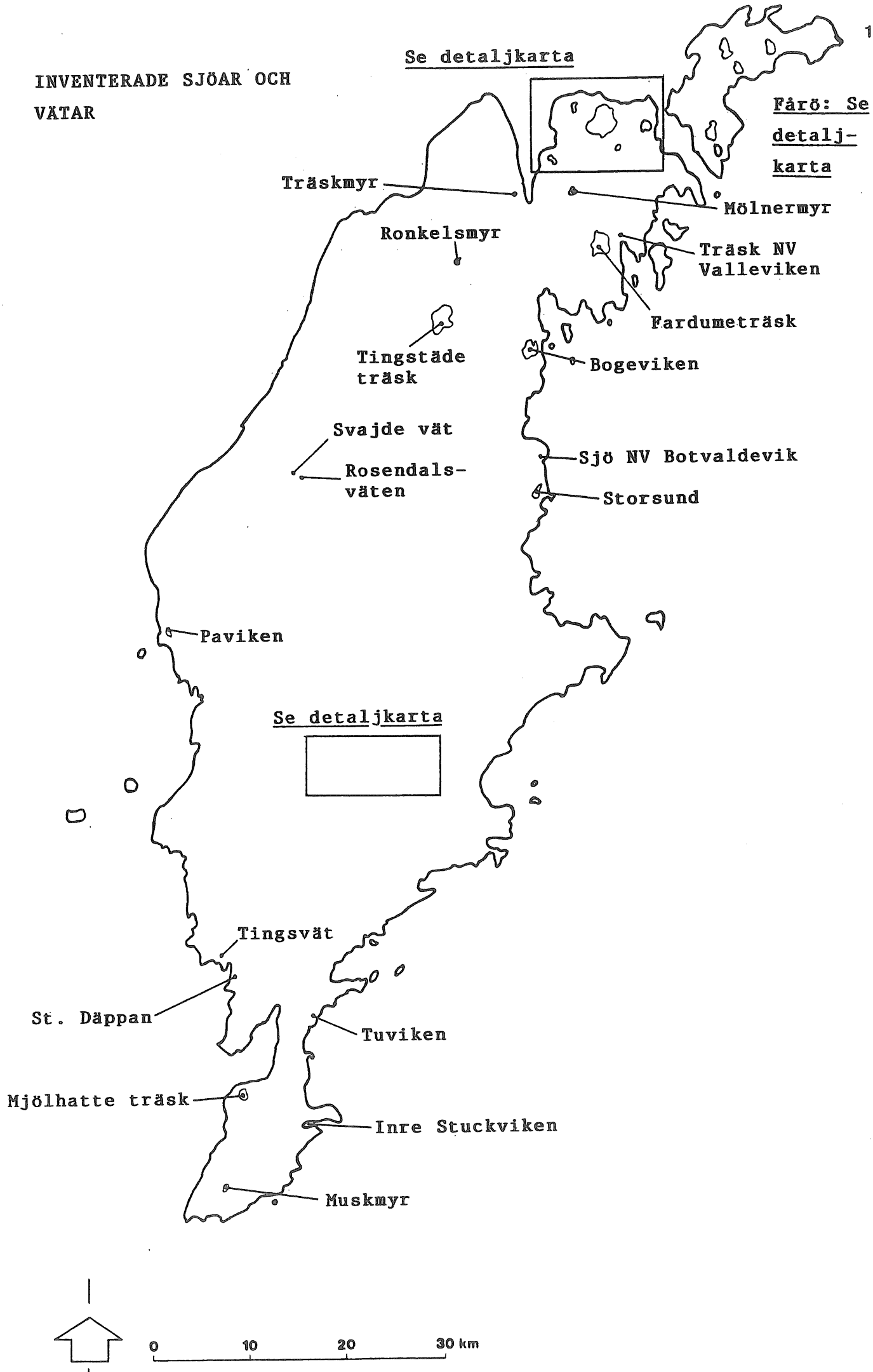

INVENTERADE SJÖAR PÅ FARÖ

Inventerade sjöar i Fleringe och Bunge

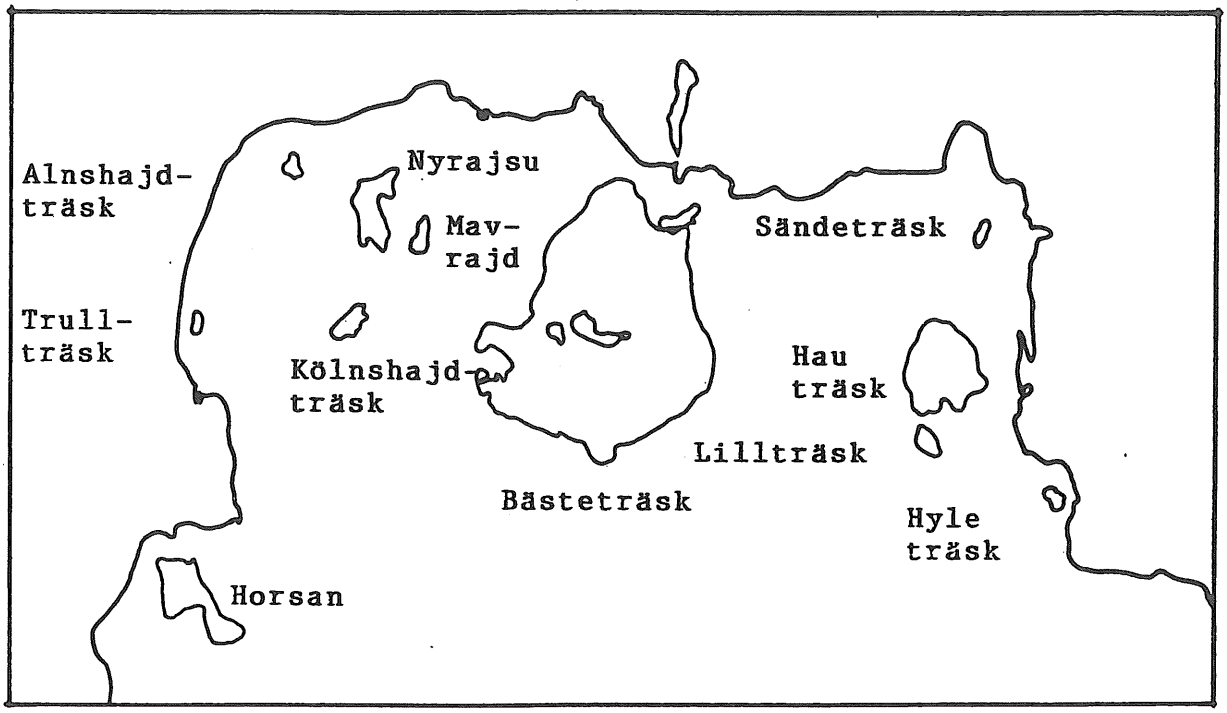

Inventerade sjöar i Lojsta, Etelhem, Linde och Stånga

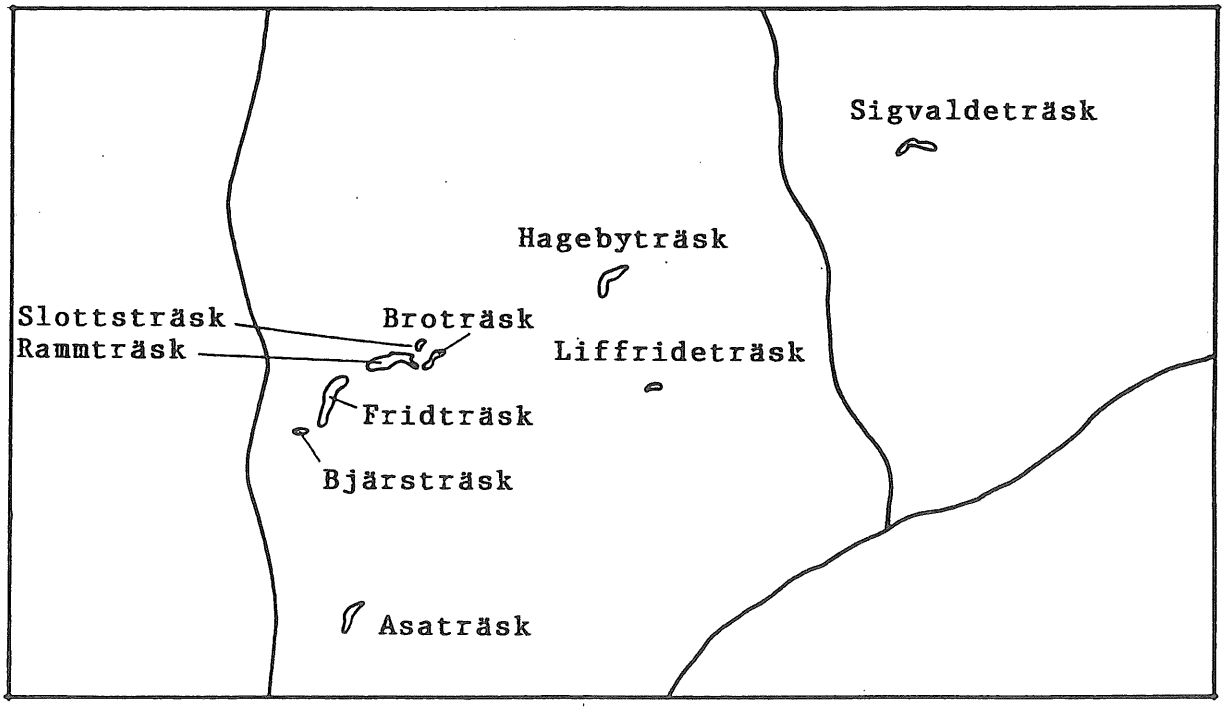

TECKENFÖRKLARING

Högre vattenvegetation

Vattenöverståndare

- Bladvass (Phragmites communis)
- Ag (Cladium mariscus)
- Säv (Scirpus spp.)
- Smalkaveldun (Typha angustifolia)
- Bredkaveldun (T. latifolia)
- Starr (Carex spp.)
- Bunkestarr (C. elata)
- Svärdslilja (Iris pseudacorus)
- Axag (Schoenus ferrugineus)
- Knappag (S. nigricans)
- Fräken (Equisetum spp.)
- Vattenklöver (Menyanthes trifoliata)

Flytbladsväxter

- Gäddnate (Potamogeton natans)
- Vit näckros (Nymphaea alba)

Undervattensväxter

- Kransalger (Chara spp.)
- Havsnajas (Najas marina)
- Trådnate (Potamogeton filiformis)
- Vattenbläddra (Utricularia vulgaris)

Landvegetation

- Tall (Pinus sylvestris
- Gran (Picea abies)
- Ädla lövträd (ek, alm, lind m.fl.)
- Övriga lövträd
- En (Juniperus communis)
- Pors (Myrica gale)
- Lövbuskage
- Torräng
- Fuktäng
- Blekebotten
- Hällmark

Övrigt

- Byggnad
- Fågeltorn
- Väg
- Stengärdesgård, tun
- Stängsel
- Teleledning
- Bäck, dike
- Strandlinje
- Gräns för sedimentbank

1.S1 AJKESTRÄSK, Fårö G, B, O II

Beskrivning: Den 74 ha stora sjön är Fårös näst största. Den är belägen omedelbart norr om vägen Fårö kyrka-Sudersand, ca 7 km NO kyrkan. Mindre vägar löper öster, norr och väster om sjön. Två bäckar som avvattnar hed- och jordbruksmarker bildar tillflöden i sydväst. Viss dränering sker också direkt från jordbruksmarkerna i omgivningen. Utloppet är beläget vid sjöns nordände. Sjöns största djup är ca 1,5 m.

För några decennier sedan var fågellivet i sjön rikt, och här häckade bl.a. dvärgmås, småfläckig sumphöna och brun kärrhök. Sedan dess har antalet häckande fåglar minskat. Sjön är dock fortfarande en betydelsefull rastlokal för olika arter flyttfåglar. Den storfläckiga formen av snok har vid sjön en av sina få förekomster på Gotland. I sjön förekommer abborre, gädda, småspigg, mört, sutare, sarv och kräftor.

Vinterisarna har längs sjöns västra strand skjutit ihop en s.k. strandbarrikad. Omgivningarna utgörs till stor del av jordbruksmarker. I öster finns orkidérika hagmarker.

Ajkesträsk ligger 2,5 m över havsytan. De sediment som avsätts är enhetliga och består av kalkrik findetritusgyttja. Under denna och runt sjön ligger lagrad kalksten, revkalksten och sandlager (gammal, hårt packad flygsand).

Bottnen är inte helt flack, utan bankar har bildats i O och NO. Vattenvegetationen är koncentrerad till dessa bankar, medan övriga delar av bottnen nästan helt saknar vegetation.

Övervattensvegetationen består huvudsakligen av vass, men inslaget av ag är stort, särskilt längs den östra stranden. Enstaka bestånd av bredkaveldun (Typha latifolia) förekommer. Av undervattensväxter märks framför allt kransalger (Chara aspera och Ch. globularis), som växer på sedimentbankarna. Dessutom finns sparsamt med trådnate (Potamogeton filiformes) och mindre bestånd av havsnajas (Najas marina), som här påträffades första gången 1963 av C. Forsberg. Forsberg (1963) skriver: "Arten påträffades i drift, och av mängden att döma bör stora delar av bottnen ha varit bevuxen med najas".

Sjöns vatten är klart men svagt brunfärgat. Ledningsförmågan är hög liksom alkalinitet, pH-värde och kalkhalt. Fosforhalten är mycket låg. Kloridhalten är relativt hög, vilket kan bero på närheten till havet och möjligen även på förekomsten av äldre, marina gyttjelager i sjön, lager som kan "läcka" joner (Jakobsson 1973). Vattnets innehåll av organiskt material är relativt stort.

Naturvårdsbedömning: I den geologiska inventeringen har sjön med omgivningar på grund av områdets skiftande geologiska utformning tilldelats klass III. Från botanisk synpunkt framhålls framför allt öst- och sydsidans orkidérikedom som motiv för klass II. I den ornitologiska inventeringen har sjön fått klass II.

Övriga anpråk: Skogsmarken runt sjön utnyttjas bl.a. genom upptagande av hyggen samt genom barrskogsplantering. I samband med kalhuggning har sjön påverkats genom ökad tillrinning samt ökad näringstillförsel. Åkermarken ligger nära sjön i norr och söder. Genom näringsspill via dräneringsvatten tillförs sjön från åkermarken växtnäring, vilken ökar den bio-

logiska aktiviteten med bl.a. expanderande vassar som följd. Enligt lantbruksnämnden föreligger intresse för att utnyttja sjön som vattenmagasin för jordbruksbevattning.

Betesmarker gränsar till stranden i SV, N och NO. Hävden av betesmarkerna medför förbättrad framkomlighet och gynnar härigenom friluftslivet.

Vid sjön ligger åtskillig bebyggelse. I sjöns omedelbara närhet ligger 11 fritidshus. Åretruntfastigheterna är mer perifert belägna.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd.

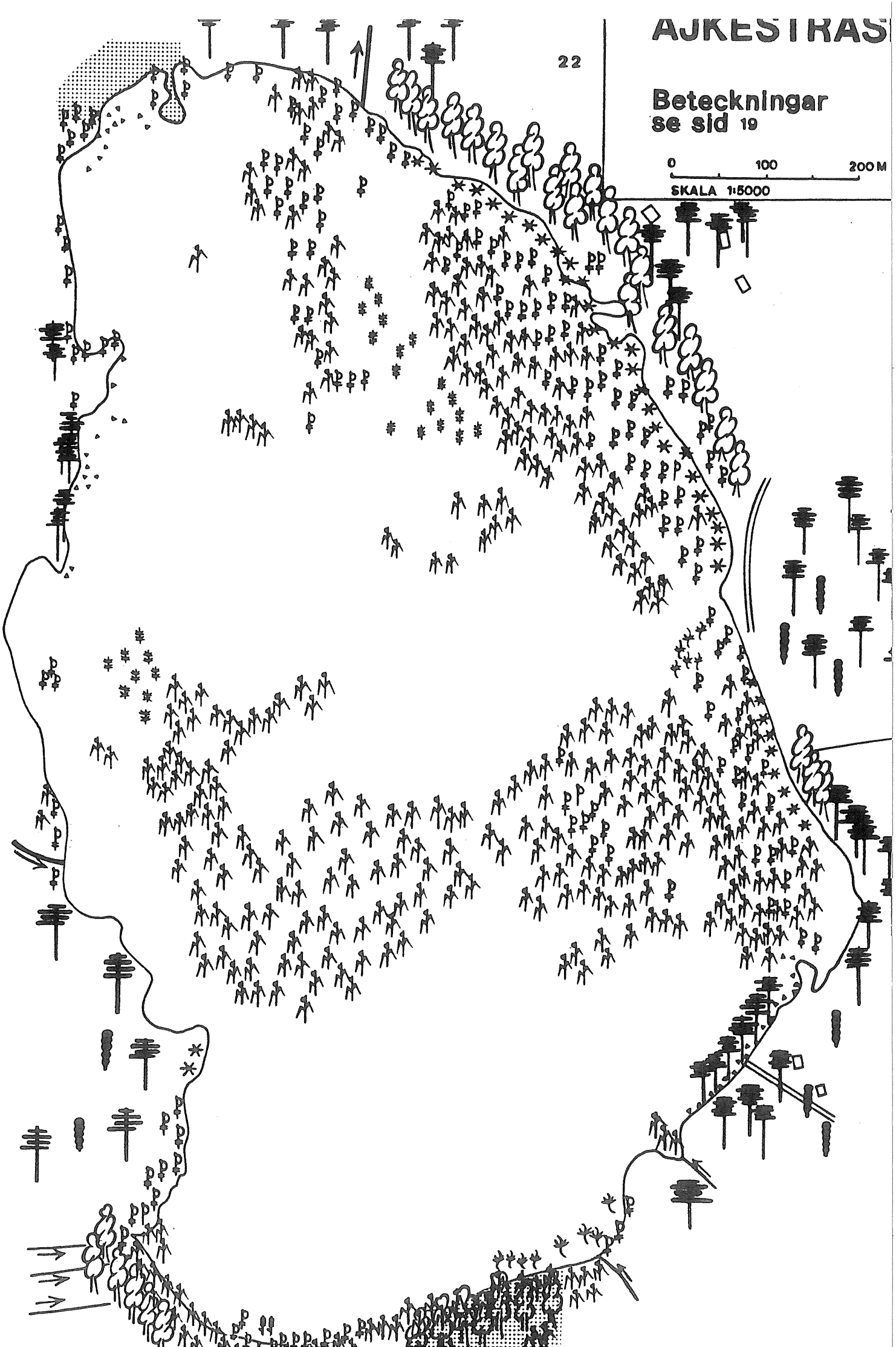
AJKESTRAS
22
Beteckningar
se sid 19
0
100
200 M
SKALA 1:5000

1.S2 ALNÄSA TRÄSK, Fårö B, O I

Beskrivning: Alnäsa träsk utgör med sina 46 ha en av Fårös större sjöar. Den är belägen några hundra meter norr om Fårövägen och kan även nås från mindre vägar öster, väster och norr om sjön.

Ett flertal mindre tillflöden i form av diken dränerar åker- och betesmarker runt sjön. Från den i NV liggande Marumyr rinner en grund men bred bäck till sjön. Utloppet utgörs av en bred och djup kanaliserad å som är belägen i SO. Sjön är drygt 1 m djup.

Fåglar som häckar eller sommartid regelbundet förekommer i sjön är bl.a. rördrom, trana, småfläckig sumphöna, brun kärrhök och dvärgmås. Av fiskar förekommer i sjön gädda, abborre och sutare.

Träsket kantas av trädridåer. Omgivningarna utgörs av åker- och betesmarker.

Alnäsa träsk ligger 2,4 m över havsytan. Sedimentbankar ligger, av vegetationen att döma, i den norra, västra och östra delen. Sedimenten består i huvudsak av kalkrik findetritusgyttja. Trots den rika växtligheten i sjön är andelen grövre växtdelar i sedimenten liten. Sjön ligger på lagrad kalksten, sand och smala stråk av moränlera.

Övervattensvegetationen är riklig och mest utbredd i de mellersta delarna. Täta bestånd av vass och ag växer ut i sjön från västsidan och den nordvästra viken. Östsidan är betydligt vegetationsfattigare, men en tunga av bl.a. ag går från den östra stranden ut till de träd- och lövbuskagebevuxna öarna mitt i sjön. På ett par ställen växer bårder av smalkaveldun (Typha angustifolia) utanför vassen. Även bredkaveldun (T. latifolia) och sjösäv (Scirpus lacustris) enligt Lundqvist (1940) samt hästsvans (Hippuris vulgaris) och havsnajas (Najas marina). I de södra delarna växer delvis täta bestånd av kransalger (Chara aculeolata, Ch. polyacantha, Ch. contraria och Ch. aspera) (Forsberg 1963).

Vattnets alkalinitet är mycket hög, särskilt vintertid då tillrinningen är störst. Under vintern blir också det annars klara vattnet mera färgat. Ledningsförmåga och pH visar höga värden. Halten kalcium- och speciellt magnesiumjoner är hög. Den höga magnesiumhalten kan möjligen bero på att berggrunden lokalt har högt innehåll av magnesium. Vattnet har också ett relativt stort innehåll av organiskt material, vilket kan förklaras av den rikliga växtligheten i sjön. Den totala kvävehalten är något hög sommartid, men andelen ammonium- och nitratjoner är då liten, eftersom det mesta är bundet i växterna. Jämfört med de andra Fåröträsken har Alnäsa träsk en något högre halt av fosfor. Anledningen till de något högre närsalthalterna är troligen påverkan från omkringliggande jordbruksmarker och bebyggelse.

Naturvårdsbedömning: Alnäsa träsk är en av de tre-fyra fågelrikaste sjöarna på Gotland och har i den ornitologiska inventeringen givits klass I. I den botaniska inventeringen har sjön med närmaste omgivningar erhållit klass II. De kraftiga ag- och vassfält med inslag av videbuskage som breder ut sig i sjöns västra del har få motsvarigheter på Gotland.

Övriga anspråk: Täkt av vatten till husdjur sker via pump från utloppsbäcken. Ett vattenhål har grävts i betesmarken norr om sjön, nära stranden. Enligt lantbruksnämnden föreligger intresse för vattentäkt för jordbruksbevattning.

Skogen är röjd i ett parti nära träsket, väster om utloppet, dessutom ställlvis i SV.

Omgivningarna upptas helt av åker- och betesmark. Näringsspillet från åkermarken tillförs sjöns ekosystem och resulterar i kraftig vassbildning.

Tre fritidshus samt ett antal åretruntbebodda gårdar ligger invid sjön.

Kraftledningar löper på flera ställen nära sjön.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd.

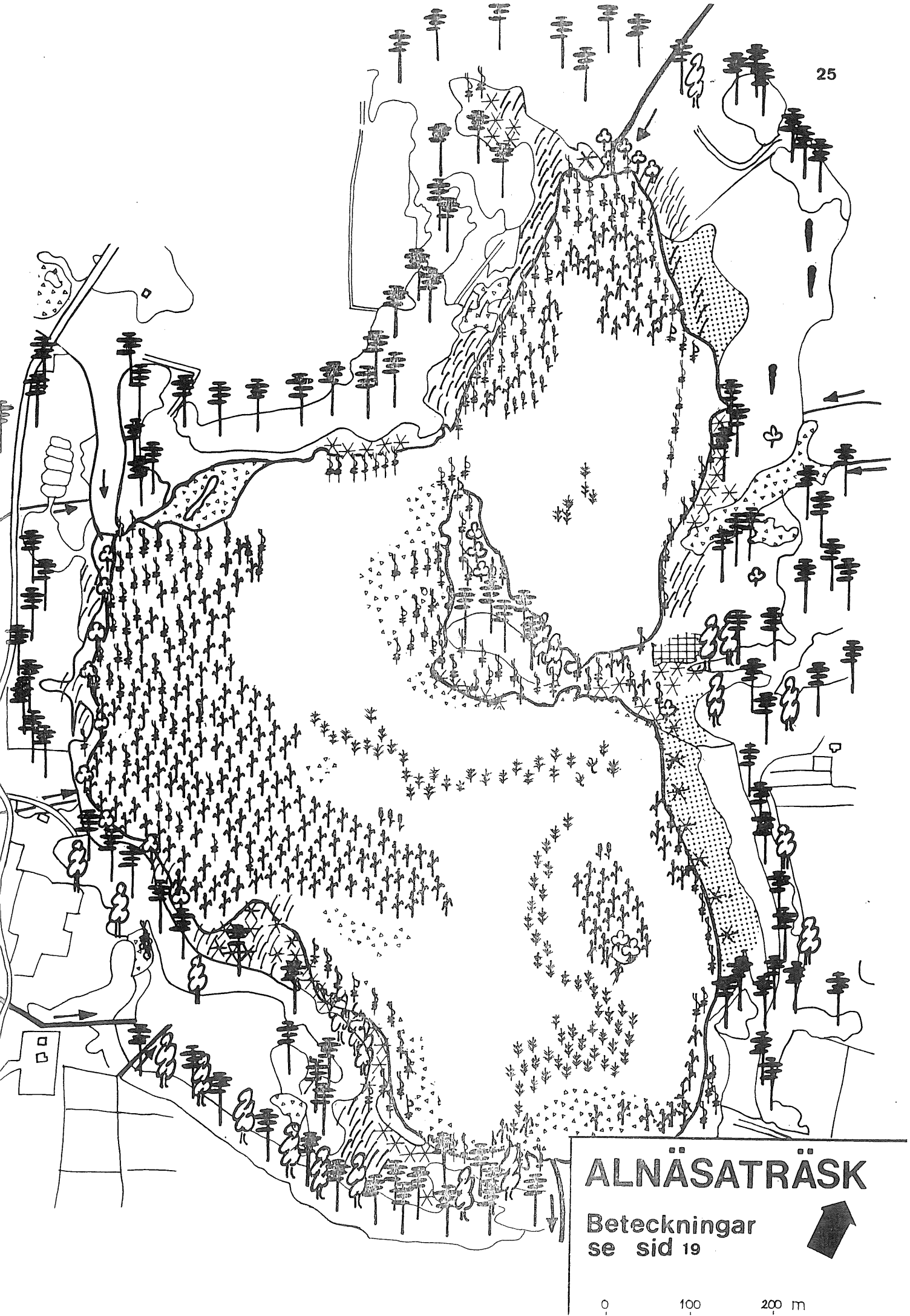
ALNÄSATRÄSK
Beteckningar
se sid 19
0
100
200 m

1.S3 BONDANSTRÄSK, Fårö G, B, O I

Beskrivning: Av de sjöar som i dag intar det forna sund som en gång delade Fårö ligger Bondansträsk nordligast. Sjön nås lätt från vägar som löper nära stranden i söder (på näset mellan Bondansträsk och Norrsund), i väster och i norr. En liten körbar väg löper också upp söderifrån längs den södra delen av sjöns östra strand. Öster om sjön finns även en större väg, men den löper på ca 200 m avstånd från stranden.

Huvudtillflödet kommer från Norrsund i söder. Andra tillflöden kommer från åkrarna i NO samt från skogsmarken i öster. Utloppet är kanaliserat genom strandvallarna i norr.

Sjön ligger endast ca 1 m över havsytan och är grund. Stränderna är steniga och vegetationsfattiga. Den sparsamma övervattensvegetationen utgörs av ag, vass och axag (Schoenus ferrugineus) samt ett litet bestånd av bredkaveldun (Typha latifolia). Kransalger (Chara globularis, Ch. aculeolata) bildar mattor på delar av bottnen, och ett litet bestånd av havsnajas (Najas marina) har också påträffats. Fynd av arten gjordes redan 1969 (Almer 1970). Trådnate (Potamogeton filiformis) och gäddnate (P. natans) har också påträffats i små bestånd.

Sjön hyser ett rikt fågelliv under sträcktiden. Av fiskar förekommer gädda, abborre, mört och småspigg. Även kräftor finns i sjön. Under högsommaren kan man se stora mängder apollofjärilar i sjöns omgivningar

Sjön omges av öppna fårbetade marker. I V förekommer något tallskog och i norr avskiljs sjön från havet av klapperstensvallar.

Naturvårdsbedömning: I den geologiska inventeringen framhålls sjöns betydelse vid landhöjningsstudier. Den ingår där i ett större område som givits klass I. Såväl i den botaniska som i den ornitologiska inventeringen har sjön givits klass II.

Övriga anspråk: Norr om sjön har en missprydande grustäkt anlagts i strandvallen. Jordbruket vid sjön är obetydligt. Några åkar finns i NO, en bit från sjön. Stora delar av sjöns omgivningar betas av får. I NO ligger en gård vid den väg som passerar öster om sjön. Ytterligare en gård ligger i skogen på sjöns västsida, en bit från stranden. Fritidsbrbyggelse finns i skogen SV om träsket och ett fritidshus ligger vid tillflödsbäcken i S, på näset mellan Bondansträsk och Norrsund. En fiskebod finns N om sjön, på strandvallsområdet mot havet.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön. Enligt 122 § byggnadslagen krävs länsstyrelsens tillstånd vid eventuell nybyggnad N om sjön.

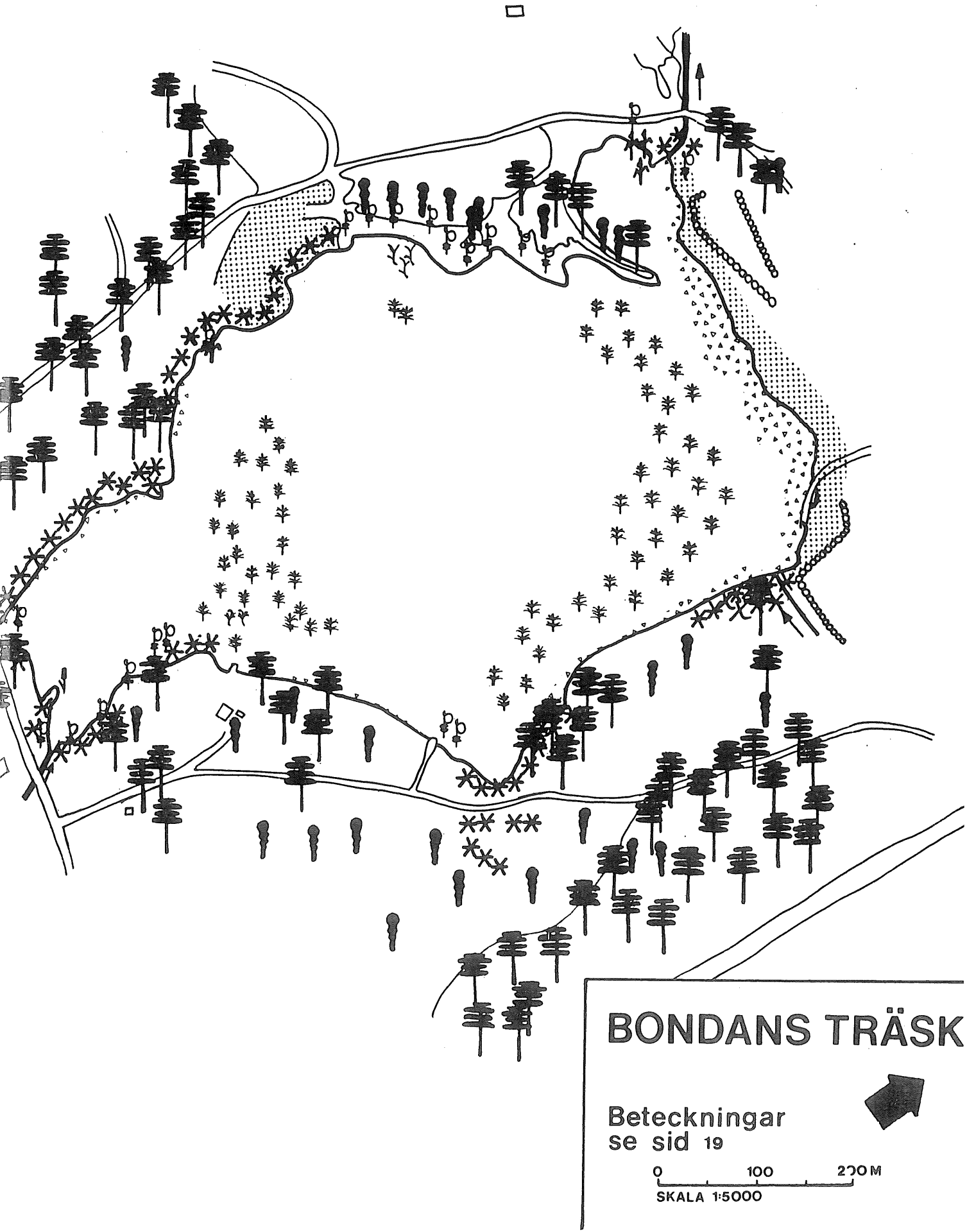
BONDANS TRÄSK
Beteckningar
se sid 19
0
100
200 M
SKALA 1:5000

1.S4 DÄMBATRÄSK, Fårö G, B, O I

Beskrivning: Den ca 46 ha stora sjön är belägen i öppen terräng på Fårös södra del. Sjön nås lättast från den väg som från Dämba löpper söderut längs sjöns östra sida. Sjöns huvudtillflöde utgjörs av en bred, grund kanal som kommer från det sänkta Limmorträsk. Utloppet ligger i söder och består av en bred och grund kanal.

Sjön är belägen i nedre delen av ett vattensystem som är påverkat av regleringar och dräneringar. Största djupet, 1,5-2 m vid högvatten, finns i södra delen (Gydemo m.fl. 1982).

I den centrala delen av sjön finns en undervattensbank med kransalger (Chara polyacantha, Ch. aspera noterade) och havsnajas (Najas marina). Den senare arten uppges för första gången av Almer (1970).

Övervattensvegetationen av vass är riklig i östra och norra delen av sjön. Längs stränderna växer ag.

Fågelarter som regelbundet observeras i sjön sommartid är bl.a. rördrom och småfläckig sumphöna. Av fiskarter förekommer gädda, abborre, mört, sutare och sarv.

I N och O omges sjön av öppna odlings- och betesmarker. I S utbreder sig tallsavann och i V en bård av tallskog.

Naturvårdsbedömning: I den geologiska inventeringen ingår sjön i ett väldifferentierat kustavsnitt som givits klass I. Sjöns stora allmänekologiska värde har motiverat klass I i den botaniska inventeringen. Sjön har erhållit klass II i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Åkrar och betesmarker dominerar omgivningen. Från åkrarna tillförs sjön näringsämnen som stimulerar vegetationens expansion. Enligt lantbruksnämnden föreligger intresse för direkt uttag av vatten ur sjön för jordbruksbevattning.

Bebyggelse förekommer nordost om sjön och delvis i anslutning till densamma.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön. Enligt 122 § byggnadslagen krävs länsstyrelsens tillstånd för eventuell nybyggnad O om sjön.

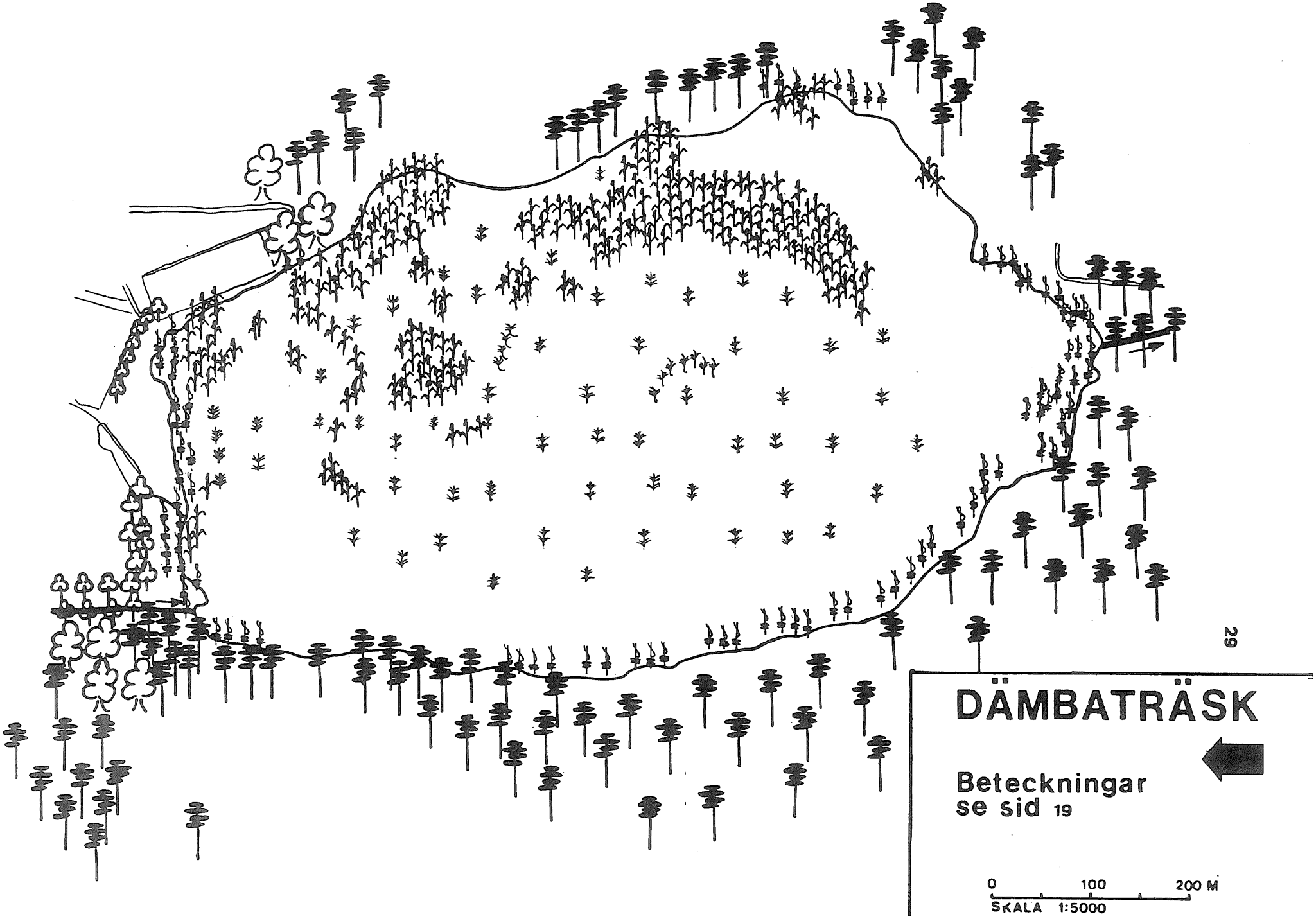
DÄMBATRÄSK
Beteckningar
se sid 19
0
100
200 M
SKALA 1:5000

1.S5 FARNAVIK, Fårö G, B, O I

Beskrivning: Den 50 ha stora sjön ligger ca 3 km NV Fårö kyrka, alldeles intill vägen mellan kyrkan och Lauter.

Det viktigaste tillflödet kommer via Hässlemyr, Kullamyr och Stajnträsk i söder. Ytterligare tillflöden kommer från Abburmyr och Svarvträsk i SO samt från våtmarker i O och NO. Utloppet är kanaliserat och löper från sjöns sydvästspets.

Farnavik ligger ca 1,5 m över havsytan och är ca 1 m djup. Den högre vattenvegetationen är fattig. Enstaka bestånd av ag och vass växer vid stränderna. I sjöns mittparti och i de större vikarna växer en gles matta av kransalger. Chara aspera, Ch. globularis och Ch. polyacantha är noterade. Dessutom förekommer vattenbläddra (Utricularia vulgaris) och borstnate (Potamogeton pectinatus).

Bottnarna är delvis täckta av blågröna kalkinkrustrerade alger.

Dvärgmås och smådopping har tillfälligt häckat i sjön. Av fiskar förekommer bl.a. gädda, abborre och mört.

Omgivningarna är öppna och utgörs huvudsakligen av hed- och hällmarker. Dungar och bårder av tallskog är vanliga längs stränderna. I V och NV gränsar tallskog till sjön.

Naturvårdsbedömning: Farnaviks värde för studier av isoleringsmekanismer och landhöjning samt dess hydrologiska värde har motiverat klass III i den geologiska inventeringen. I den botaniska inventeringen ingår sjöns i ett större, allmänekologiskt värdefullt område som åsatts klass I. I den ornitologiska inventeringen har området fått klass II.

Övriga anspråk: NO om sjön ligger två mindre områden med åker- och betesmarker. Enligt lantbruksnämnden föreligger intresse för direkt uttag av vatten ur sjön för jordbruksbevattning.

Ett fritidshus ligger ca 50 m från stranden i NO.

Markskador förorsakade av terrängkörning förekommer flerstädes.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön. Enligt 122 § byggnadslagen behövs länsstyrelsens tillstånd vid eventuell nybyggnad invid sjön.

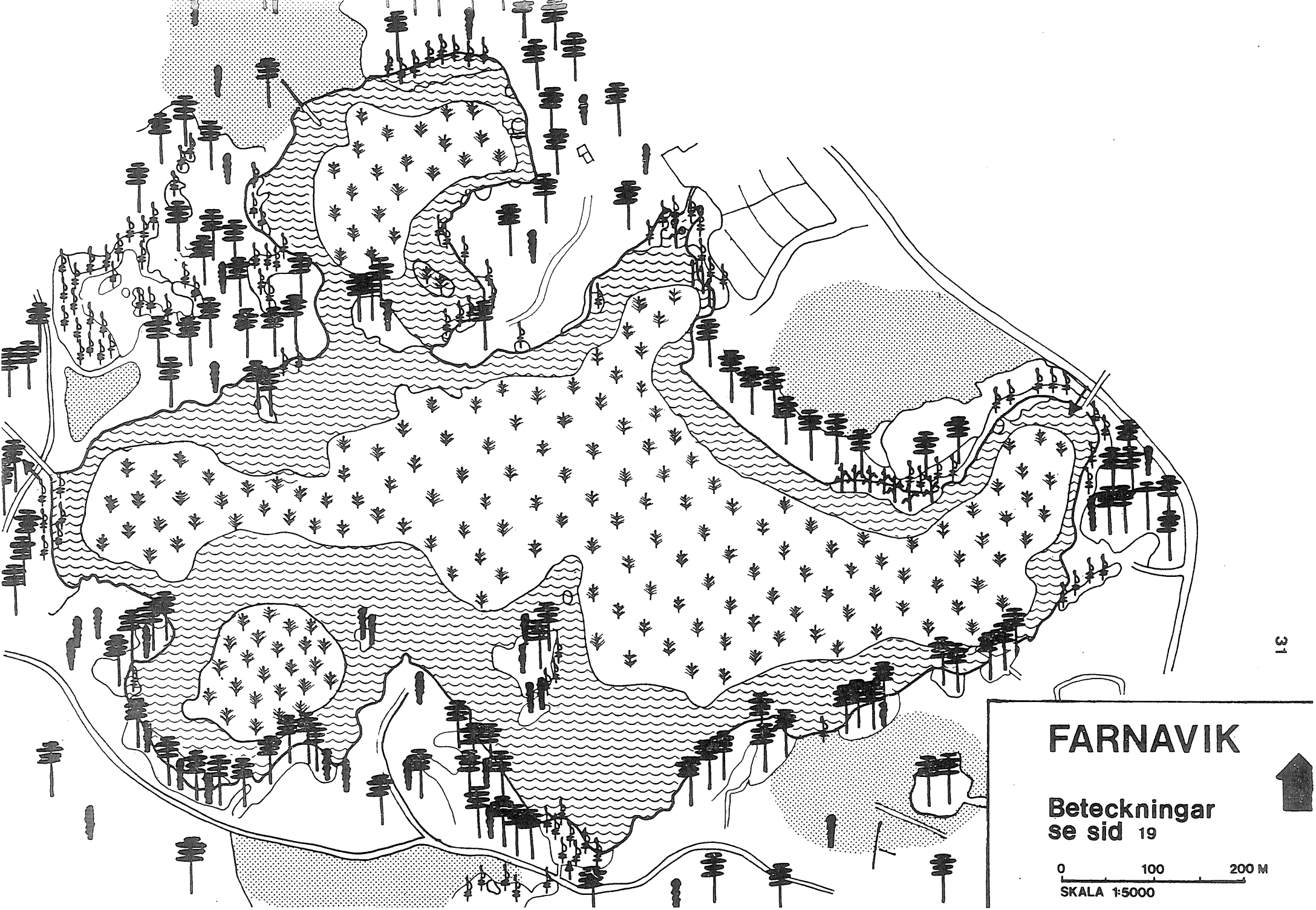
FARNAVIK
Beteckningar
se sid 19
0
100
200 M
SKALA 1:5000

1.S6 HYLUVÄT, Fårö G, O I

Beskrivning: Hyluvät är en grund, inte mer än drygt 1 ha stor sjö på Ryssnäs på sydligaste Fårö. Den nås lätt från den väg som löper O, S och SV om sjön. Hyluvät saknar synliga till- och frånflöden, men ett dike leder till sjön i nordost.

Hyluvät hyser inte något speciellt rikt fågelliv men tidvis har grågås och dvärgmås häckat vid respektive i sjön.

Av fisk förekommer åtminstone storspigg i sjön.

Naturvårdsbedömning: I den geologiska inventeringen ingår Hyluvät i ett större område med vacker och välutbildad kustnatur som åsatts klass I. I den ornitologiska inventeringen har sjön fått klass II.

Övriga anspråk: Bete förekommer i den tallskog som omger sjön.

Förordnanden: –.

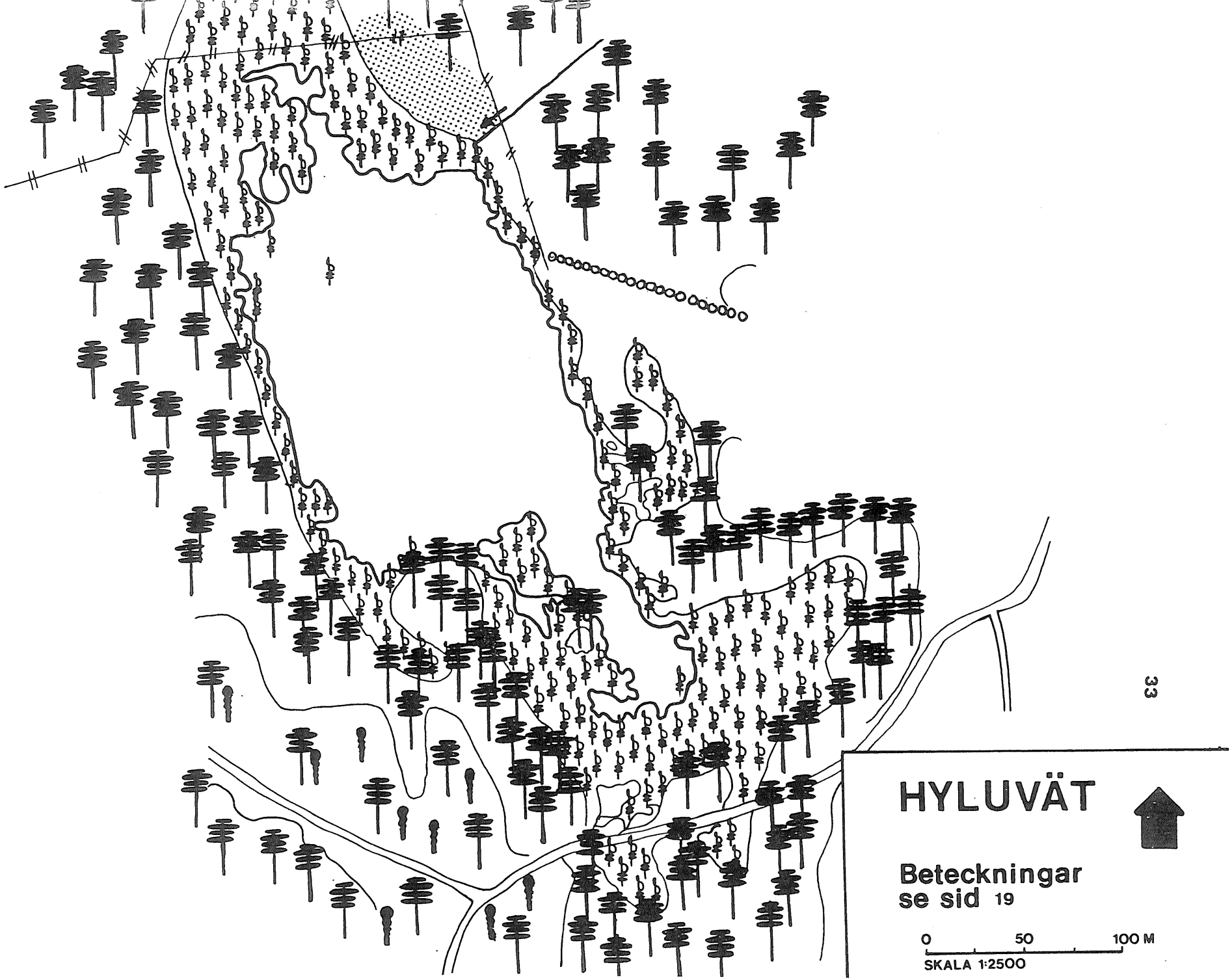
HYLUVÄT
Beteckningar
se sid 19
0
50
100 M
SKALA 1:2500

1.S7 LANGHAMMARSVIK, Fårö G, B, O I

Beskrivning: Den 16 ha stora sjön är belägen strax innanför den södra stranden av Aursviken på norra Fårö. Den nås lätt från vägen till Langhammarshammaren som löper söder och öster om sjön.

Enda synliga tilloppet utgörs av en liten bäck belägen i NO. Utlippet sker över näset i V. Ibland bryter havsvatten in i sjön och ger saltvattenspåverkan. Största djupet är 1-1,5 m

Fågelivet i området är mycket rikt med förekomst av både vattenbundna och vildmarksgynnade arter. Sjön är också en värdefull rastlokal för olika flyttfåglar. Den storfläckiga formen av snok har iakttagits i omgivningen. Fiskfaunan är dåligt känd; enligt uppgifter förekommer gädda, abborre, sutare och ål i sjön.

Omgivningarna utgörs av i stort sett vegetationslösa strandvallar.

Naturvårdsbedömning: I den geologiska inventeringen ingår sjön i ett större kustområde rikt på raukar och strandvallar vilket som helhet givits klass I. Sjön anges som värdefull för studier av isoleringsmekanismer. I den botaniska inventeringen ingår sjön i ett större alvarområde som getts klass I. Den rika fågelfaunan har motiverat klass II i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Enligt lantbruksnämnden föreligger intresse för direkt uttag av vatten för jordbruksbevattning. Fårbete bedrivs i omgivningarna och bidrar till att vidmakthålla det öppna landskapet.

Langhammars gård är belägen NO om sjön. Norr om sjön, nere vid havsstranden, ligger en räddningsstation.

Förordnanden: Enligt 122 § byggnadslagen krävs länsstyrelsens tillstånd vid eventuell nybyggnad invid sjön.

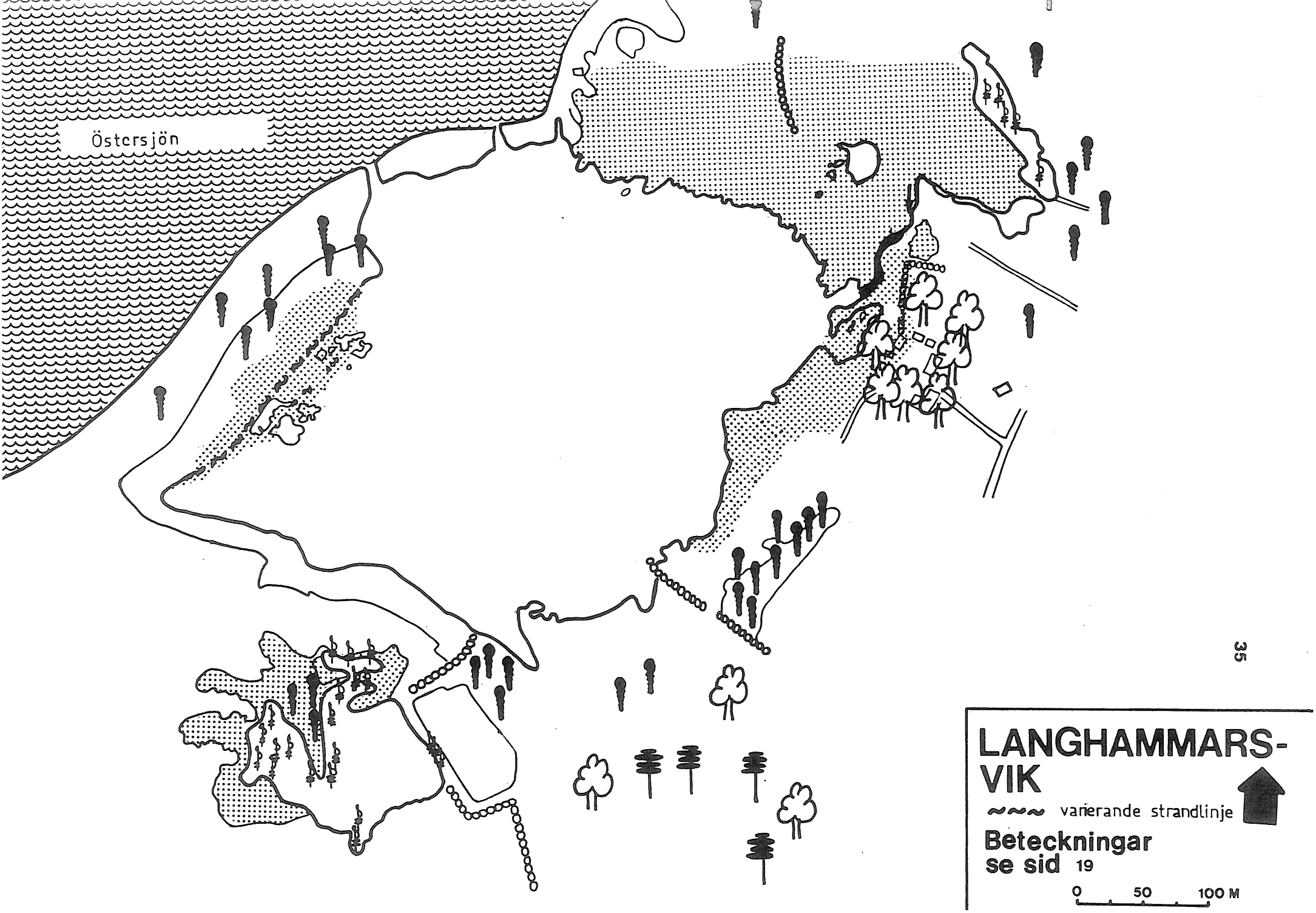
Östersjön
LANGHAMMARS-
VIK
varierande strandlinje
Beteckningar
se sid 19
0
50
100 M

1.S8 MARPESTRÄSK, Fårö G, B, O I

Beskrivning: Den 6 ha stora sjön är belägen nära havet, va 3,5 km VNV Fårö kyrka. Sjön nås lätt via en skogsväg som löper längs stranden i sydväst.

Tillflödena är små och utgörs dels av ett grunt dike i SV, dels av mer diffusa flöden från hedmarkerna i O. Utloppet är beläget ungefär mitt på sjöns västra sida.

Själva sjön hyser inte något speciellt rikt fågelliv. Av fiskar förekommer bl.a. gädda, abborre, sutare, id och småspigg.

Omgivningarna är fårbetade och består av hed- och hällmarker med spridda tallar och enbuskar.

Norra sidan av sjön domineras av kraftig agvegetation. I övriga delar är sjöstränderna vegetationsfattiga med spridda bestånd av ag. Bottnarna är täckta av delvis täta mattor av kransalger. Närmast stränderna dominerar Chara aspera, medan täta mattor av Chara polyachantha täcker bottnen längre ut. Bestånd av grodmöja (Ranunculus trichophyllus) ingår också i undervattensvegetationen.

Naturvårdsbedömning: Den intressanta hydrologin har motiverat klass II i den geologiska inventeringen. I den botaniska inventeringen ingår sjön i ett större område som getts klass I. I den ornitologiska inventeringen ingår sjön i ett större kustområde som fått klass II.

Övriga anspråk: Kring Marpes gård bedrivs jordbruk. Huvudtillflödet kommer via detta område och tillför därför sjön näringsämnen.

Fårbetet i omgivningarna bidrar till att hålla dessa öppna och lättframkomliga för strövande.

Marpes gård ligger i öppen terräng strax S om sjön. På västra stranden är ett fritidshus uppfört och i anslutning till detta har kanaler grävts i agvegetationen.

Förordnanden: Enligt 122 § byggnadslagen krävs länsstyrelsens tillstånd vid eventuell nybyggnad invid sjön.

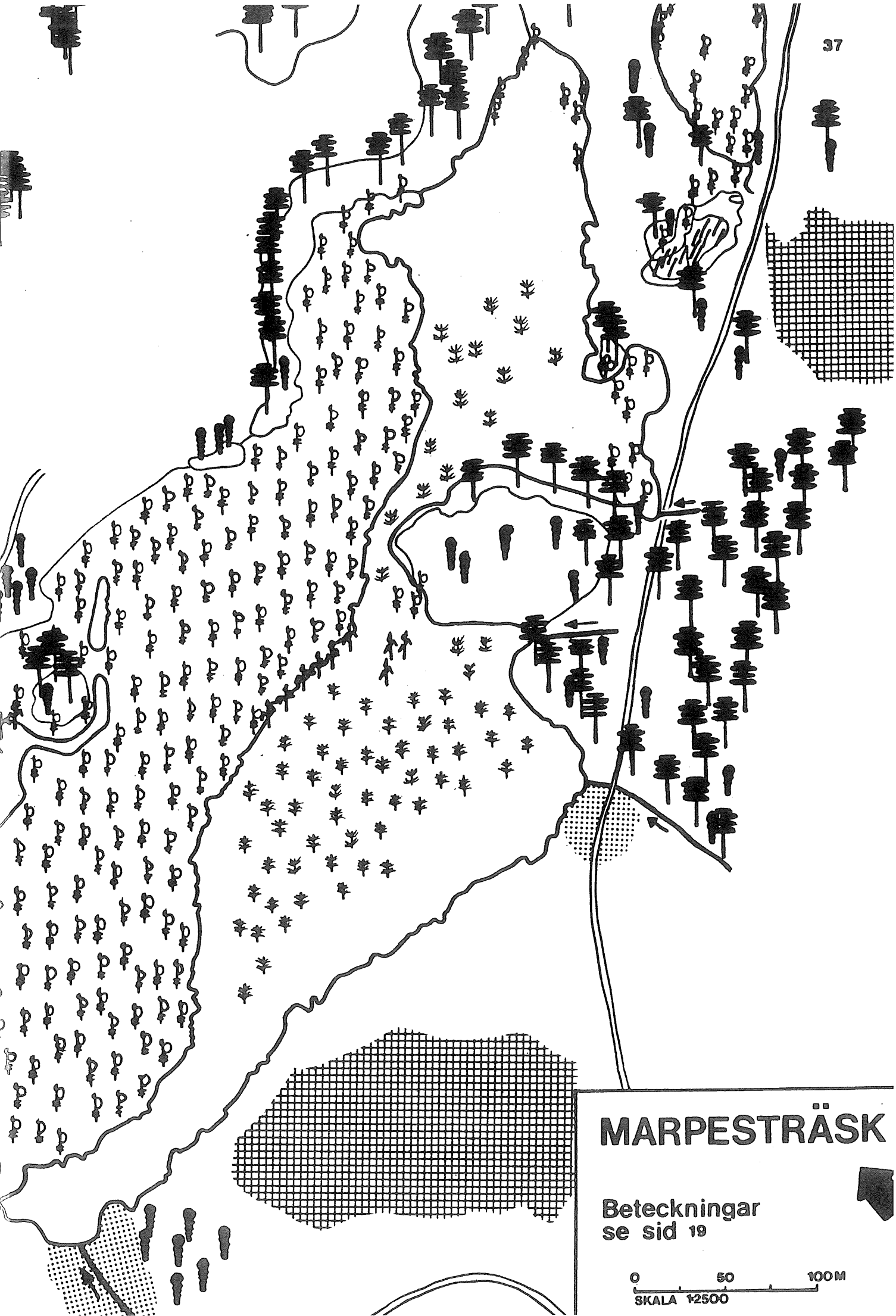
MARPESTRÄSK
Beteckningar
se sid 19
0
50
100M
SKALA 1:2500

1.S9 MÖLNORTRÄSK, Fårö G, B, O I

Beskrivning: Den 44 ha stora sjön är belägen 1,5 km norr om Fårö kyrka och nås lätt från Fårövägen som löper alldeles intill sjöns sydöstra strand. Andra, mindre vägar löper öster, väster och norr om sjön.

Tillflöden sker via diken från N och NO. Utloppet utgörs av ett dike beläget på sjöns östra sida. Sjön är ca 1 m djup.

Fågellivet är rikt och här förekommer bl.a. rördrom, trana, grågås, brun kärrhök och dvärgmås. Av fiskar förekommer i sjön gädda, abborre, sutare, sarv och mört. Kräftor finns.

Omgivningarna utgörs av öppna betes- och åkermarker utom i väster, där fattig tallhed gränsar till sjön.

Mölnorträsk ligger 4,2 m över havsytan på lagrad kalksten, sand och strandgrus. Sedimenten består av kalk- och algrik findetritusgyttja. Sjöns mittparti är grunt men visar ingen tydlig bankning. Djupare områden finns längs stränderna i N, O och S. Största vattendjupet är ca 1 m.

Vegetationen i sjön är mycket kraftig. Sjön håller på att växa igen från väster ut mot mitten. Så småningom kommer endast smala randträsk att återstå i de nordöstra och sydöstra delarna av sjön. På agmyren i V och SV bedrevs förr slåtter (Pettersson 1958).

Övervattensvegetationen består förutom av vass och ag av kraftiga bestånd av smalkaveldun (Typha angustifolia). Bestånden är mycket täta, ibland ogenomträngliga. Lundqvist kallar dem "Typha-djungel". Kaveldunruggarna kan ligga som gungflyn ovanpå den lösa alggyttjan. Vid islossningen kan de ryckas loss för att sedan flyta omkring som öar. Sjösäv (Scirpus lacustris) nämns av Lundqvist (1940) men har ej återfunnits.

Av undervattensvegetation märks framför allt kransalger. Dessa sitter spridda i tuvor på bottnarna där övervattensvegetationen är gles. Påträffade kransalger är Chara tomentosa, Ch. polyacantha, Ch. contraria, Ch. aspera och Ch. globularis. Några bestånd av trådnate (Potamogeton filiformis) och havsnajas (Najas marina) har konstaterats vid fältundersökningen. Obetydlig förekomst av borstnate (P. pectinatus) uppges av Lundqvist (1940) och gräsnate av Lindström (1894, 1897).

Naturvårdsbedömning: Sjön är värdefull för studier av igenväxnings- och landhöjningsförlopp och har i den geologiska inventeringen erhållit klass II. I den botaniska inventeringen har sjön med omgivningar givits klass II. Den rika fågelfaunan har motiverat klass I från ornitologisk synpunkt.

Övriga anspråk: Åkermarker ligger spridda runt sjön och bidrar med näringstillskott till sjöns ekosystem. Enligt lantbruksnämnden föreligger intresse för direkt uttag av vatten ur sjön för jordbruksbevattning.

Stora delar av sjöns omgivningar betas av får och hålls på så vis öppna och lättframkomliga.

Både permanent bebyggelse och fritidsbebyggelse ligger utspridd runt hela sjön.

Slitage i form av körskador och eldplatser förekommer på flera håll.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön.

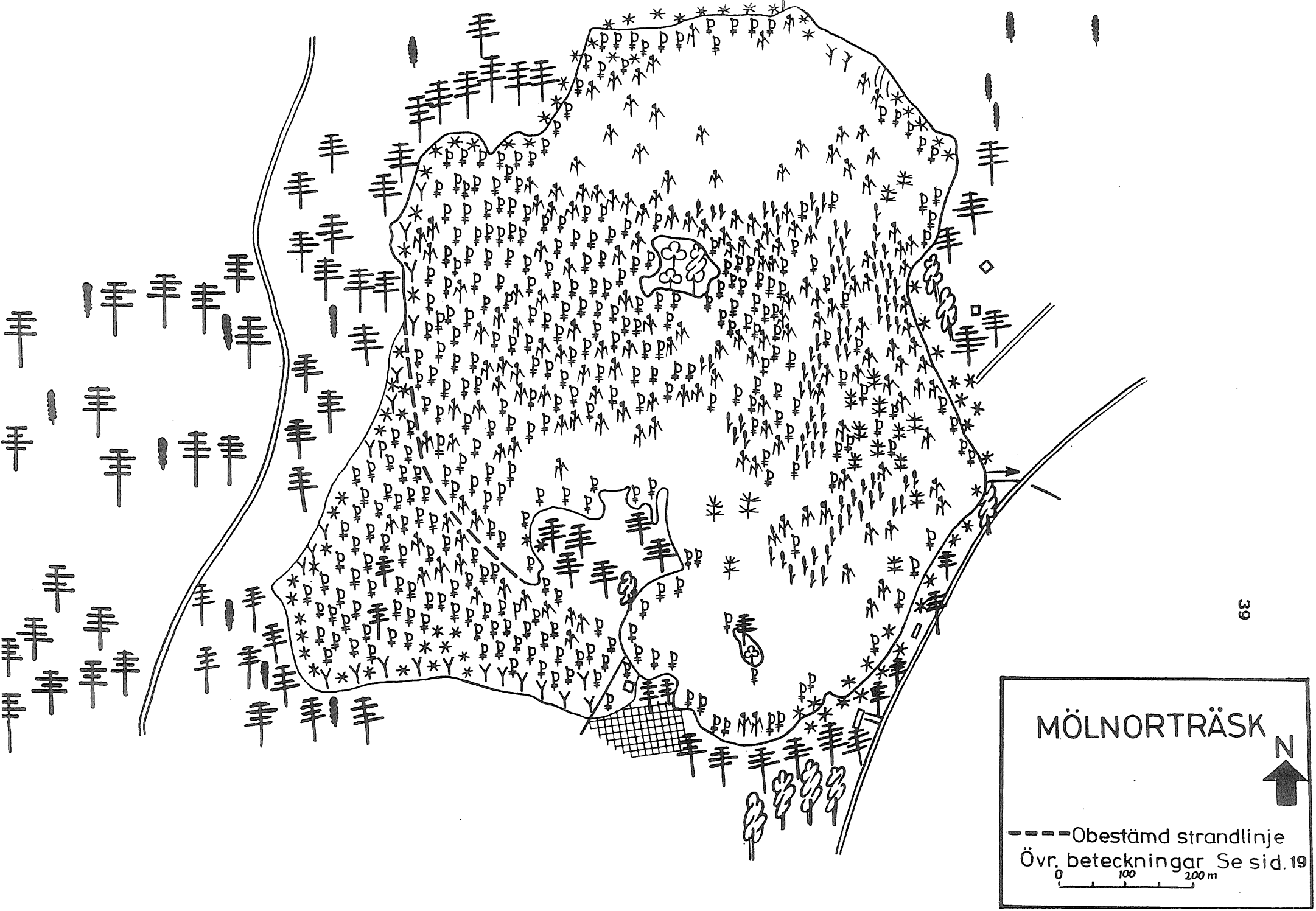
MÖLNORTRÄSK
N
Obestämd strandlinje
Övr. beteckningar Se sid. 19
0
100
200 m

1.S10 NORRSUND, Fårö G, B, O I

Beskrivning: Norrsund, som med sin yta av ca 122 ha är Fårös största sjö, ligger ca 6 km norr om Fårö kyrka. Sjön nås lättast från vägen till Langhammars, som löper längs Norrsunds östra sida. En mindre väg löper norr om sjön, på näset mellan Bondansträsk och Norrsund.

Tillflöden sker genom ett flertal diken som kommer från myr- och åkermarker. Utloppet ligger i norr och utgörs av en bred och djup kanal som leder över näset till Bondansträsk.

Sjöns största djup, ca 2 m, återfinns i den södra delen. Bottnen är stenig inom stora delar av sjön. Vegetationen är fattig. Glesa vassbestånd finns i sjöns södra del och i anslutning till utloppet i norra delen. Ag finns i smala bårder längs stränderna. I de södra vikarna finns agbestånd även längre ut i sjön.

Den sparsamma undervattensvegetationen domineras av kransalger i glesa bestånd, framför allt i den norra delen. Forsberg (1965) uppger Chara polyacantha, Ch. contraria, Ch. aspera och Ch. globularis. Havsnajas (Najas marina) växer längs nordöstra stranden. Arten uppges första gången av Forsberg (1961). Enstaka bestånd av borstnate (Potamogeton pectinatus) påträffades 1972 och trådnate (P. filiformis) vid fältkontrollen 1975.

Sjöns fågelliv är rikt, särskilt i söder. Här finns bl.a. Gotlands och en av Sveriges största kolonier av dvärgmås. Av fiskar förekommer gädda, abborre, mört, sutare, ål och småspigg. Dessutom förekommer kräftor i sjön.

Omgivningarna utgörs i O och S av gles tallskog, i V av kraftig tallskog, i SV av myrmarker och i NV av odlade marker.

Naturvårdsbedömning: Sjön är intressant för studier av landhöjningen och har med omgivningar erhållit klass I i den geologiska inventeringen. Förekomst av bl.a. havsnajas samt torvavlagringar i sjöns södra del har motiverat klass II i den botaniska inventeringen. Sjöns betydelse som häckplats för dvärgmås har gett den klass II i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: På sjöns västsida har ett hygge tagits upp. På hygget har en stor mängd avverkningsavfall lämnat kvar. Bl.a. ligger avkapade trädkronor ute i strandvattnet. På den västra sidan finns även en tallplantering.

Åkermark förekommer i NO, NV och V, och den dräneras mot sjön. Sjön är intressant för direkt uttag av vatten för jordbruksbevattning.

Hedmarkerna i V och S betas av får, medan skogen i V betas av nötboskap.

Fyra åretruntbebodda hus och sju fritidshus ligger runt sjön. Två luftledningar löper på näset mellan Bondansträsk och sjön.

Markskador förorsakade av terrängtransporter förekommer här och var. En mindre soptipp ligger nära stranden i SO. Ett flertal båtar nyttjas i sjön.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön.

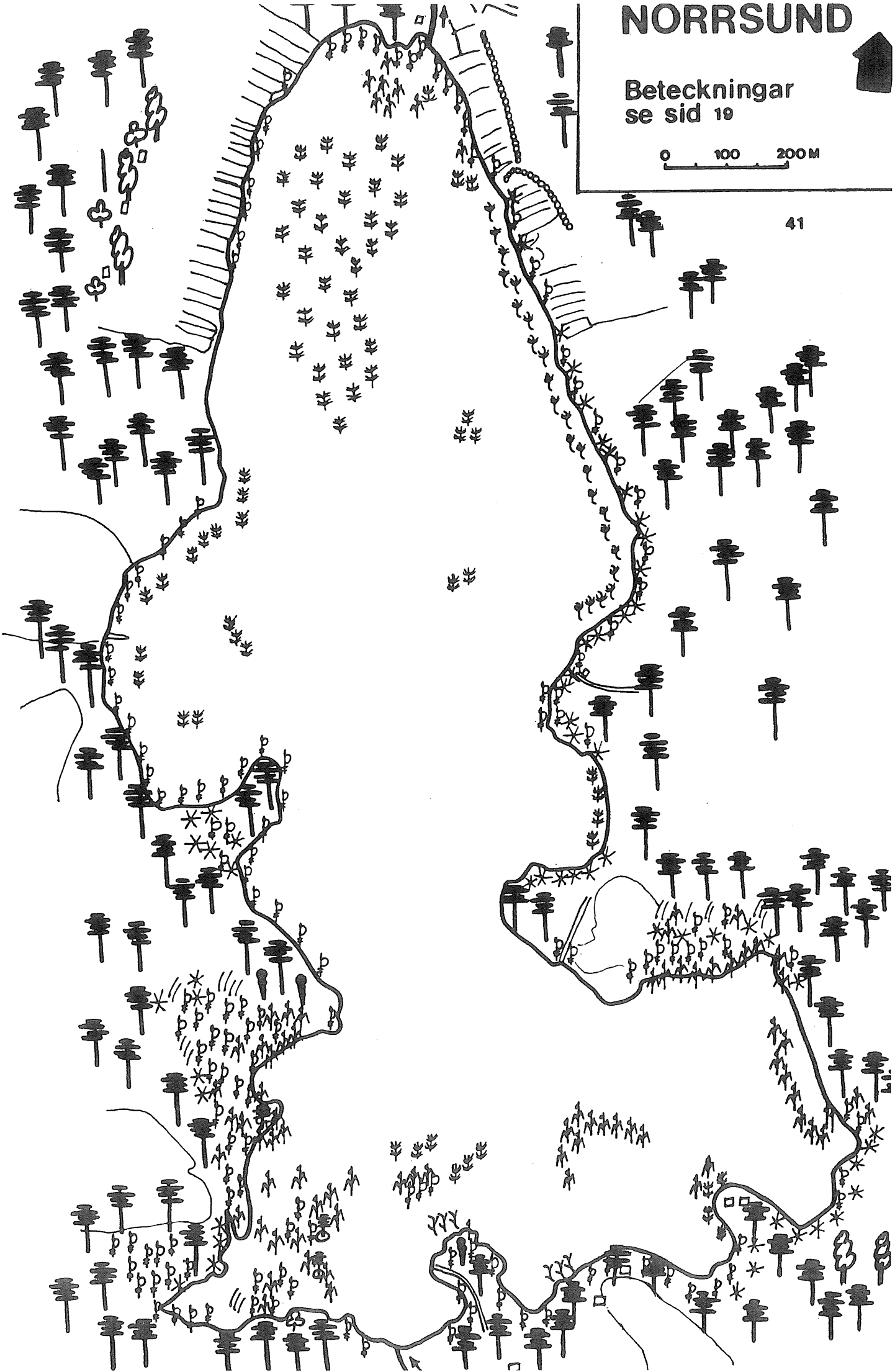
NORRSUND
Beteckningar
se sid 19
0 100 200 M
41

1.S11 PUKATRÄSK, Fårö G, O III

Beskrivning: Den endast ca 8 ha stora sjön är belägen ca 400 m NV Ajkesträsk och ca 7 km NO Fårö kyrka. Den nås lättast från den skogsväg som löper öster om sjön.

Synliga till- och utlopp saknas, men sjön dräneras mot Ajkesån. Sjön är grund.

Av fiskar förekommer gädda och storspigg.

Sjön omges av hedtallskog. Norr om sjön ligger en vät som avskiljs från Pukaträsk av ett smalt näs.

Sjön är mycket grund, mindre än en halv meter djup, och kan ibland torka ut vid torrår, senaste 1959 (Gydemo m.fl. 1982). Sedimenttjockleken är endast 1-2 dm. Här och där finns stenblock ute i sjön.

Övervattensvegetationen är sparsam. Agruggar finns spridda längs stränderna, tätast på västra stranden. Enstaka vassbestånd förekommer också.

Över hela bottnen växer kransalger men glesare i sjöns södra del. Chara aspera är den helt dominerande arten. Här och där finns ruggar av en mer storvuxen kransalg. Gäddnate finns på några ställen i mycket små bestånd.

En sankmark eller vät, som tidvis har lika stora klarvattenyta som sjäva sjön, ligger norr om sjön. I detta vattenområde växer bl.a. ag, sjösäv, bredkaveldun, svalting, gäddnate och kransalger (Chara aspera och Ch. hispida).

Naturvårdsbedömning: Sjön ingår i ett område med intressant och skiftande geologisk utformning som fått klass III i den geologiska inventeringen. I den ornitologiska inventeringen har sjöns allmänna faunavärden renderat objektet klass III.

Övriga anspråk: Åkerbruk förekommer öster om väten samt vid bebyggelsen i norr.

Omgivningen betas till stor del av nötboskap.

I norr ligger på ca 500 m avstånd från sjön permanentbebyggelse samt ett flertal fritidshus. Sjön nyttjas vintertid för skridskoåkning och ishockeyspel.

Förordnanden: —.

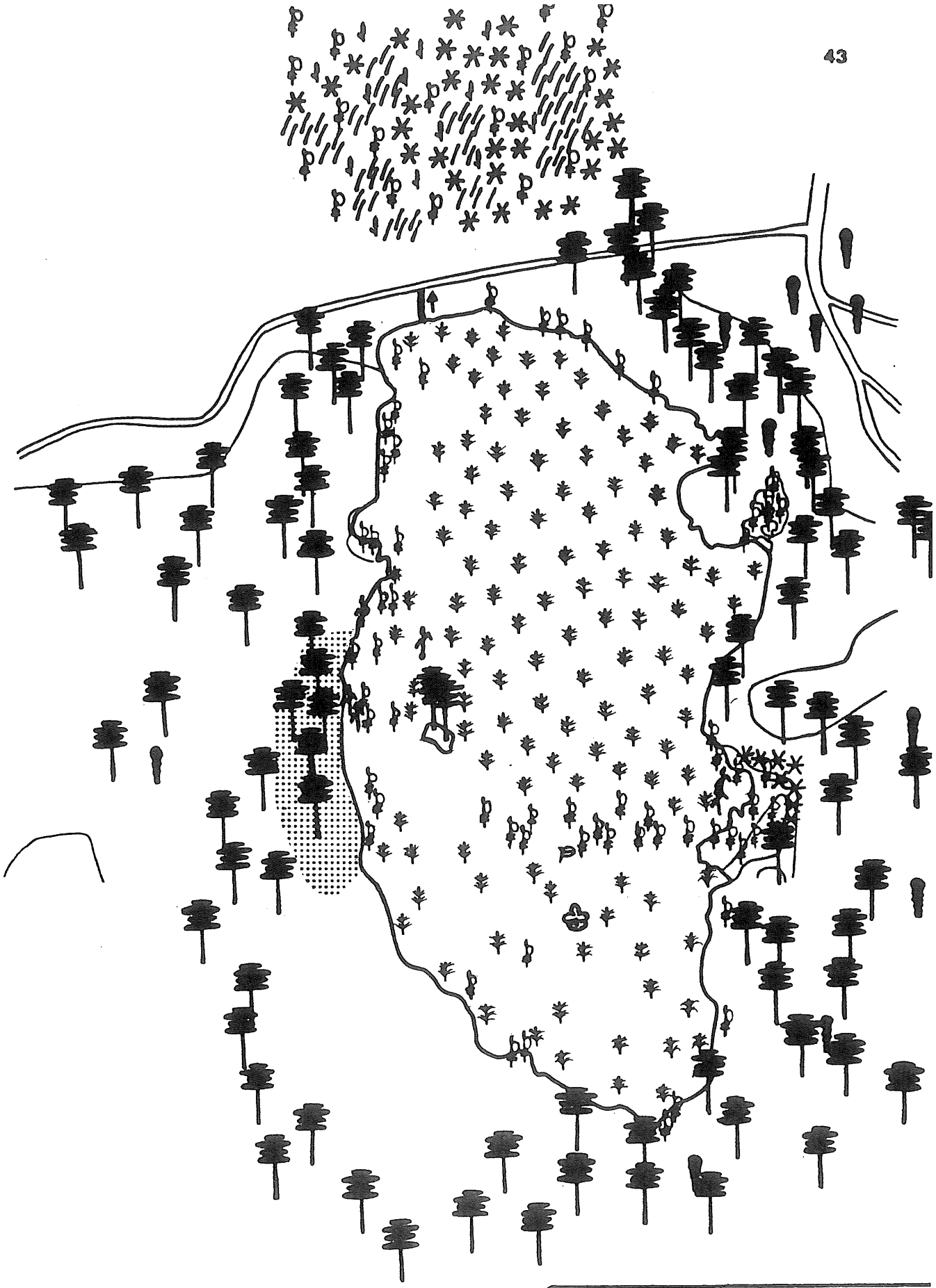

PUKATRÄSK

Beteckningar
se sid 19

0 50 100 M
SKALA 1:2500

1.S12 RODERARVSMYR, Fårö B, O I

Beskrivning: Den ca 5 ha stora sjön är belägen knappt 1,5 km NV Fårö kyrka. Sjön nås lättast från vägen Fårö kyrka-Lauter, vilken passerar strax intill sjöns nordöstra strand.

Synliga till- och utlopp saknas. Sjön är mycket grund.

Av fiskar har endast småspigg rapporterats från sjön.

Sjön omges i väster och nordväst av tallskog, i söder och öster av hällmarker.

Övervattensvegetationen utgörs i östra delen av sjön av spridd, gles ag. Sjöns västra del har en kraftig agvegetation eller är agmyr. Enstaka vasstrån står i agvegetationen. En hel del tuvor av bunkestarr växer vid stränderna men även ute i sjön.

Undervattensvegetationen består av en tät matta av kransalgen Chara aspera, vackert fertil den 31.8 1976.

Naturvårdsbedömning: Sjön ingår i ett område med mycket rik flora, något som motiverat klass I i den botaniska inventeringen. Det allmänna faunavärdet har gett den klass III i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Kraftiga hjulspår löper österifrån ut i sjön, vilket kan tyda på att den nyttjas för biltvätt. Detta kan i så fall på ett fundamentalt sätt rubba den ekologiska jämvikten i sjön.

Förordnanden: –.

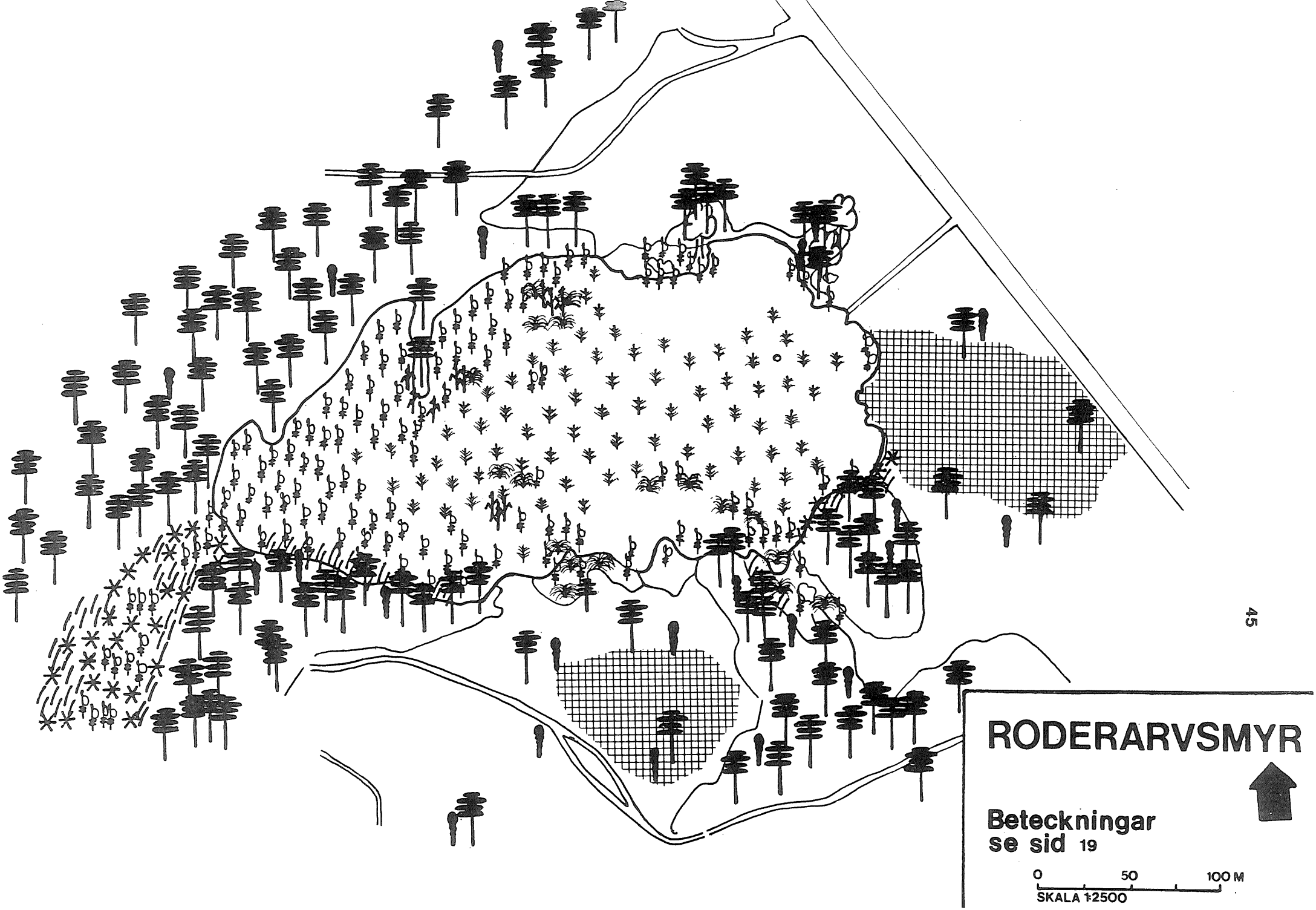
RODERARVSMYR
Beteckningar
se sid 19
0
50
100 M
SKALA 1:2500

1.S13 STAJNTRÄSK, Fårö G, B, O I

Beskrivning: Den 4,5 ha stora sjön är belägen ca 2,5 km VNV Fårö kyrka. Sjön nås lättast via en mindre stig som löper mellan Marpes och Gamlahamn och därvid passerar ca 250 m väster om Stajnträsk.

Sjöns tillopp kommer från Hässlemyr och Kullamyr i söder. Utloppet ligger i nordväst och leder till Farnavik.

Av fiskar har gädda, abborre, mört och sarv iakttagits.

Omgivningarna utgörs av öppna hedmarker vilka i O och S successivt övergår i sammanhängande skog. Trädbårder finns här och var längs stränderna.

Stajnträsk är grunt och har en kraftig strandvegetation av framför allt ag. Bitvis dominerar olika starrarter, bl.a. trådstarr (Carex lasiocarpa), samt knappag (Schoenus nigricans) och, närmast fastmarken, axag (S. ferrugineus).

Naturvårdsbedömning: Sjön ingår i ett geologiskt intressant område som erhållit klass III i den geologiska inventeringen. Sjön ingår tillsammans med bl.a. Marpesträsk och Farnavik i ett i sjörikt område där sjöarna representerar olika sjötyper, något som motiverat klass I i den botaniska inventeringen. Det allmänna faunavärdet har utgjort motiv för att sjön fått klass III i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Agtäkt har nyligen förekommit i sjön. Vissa markskador förorsakade av terrängtransporter har noterats i N och NV.

Förordnanden: Enligt 122 § byggnadslagen krävs länsstyrelsens tillstånd vid eventuell nybyggnad NV om sjön.

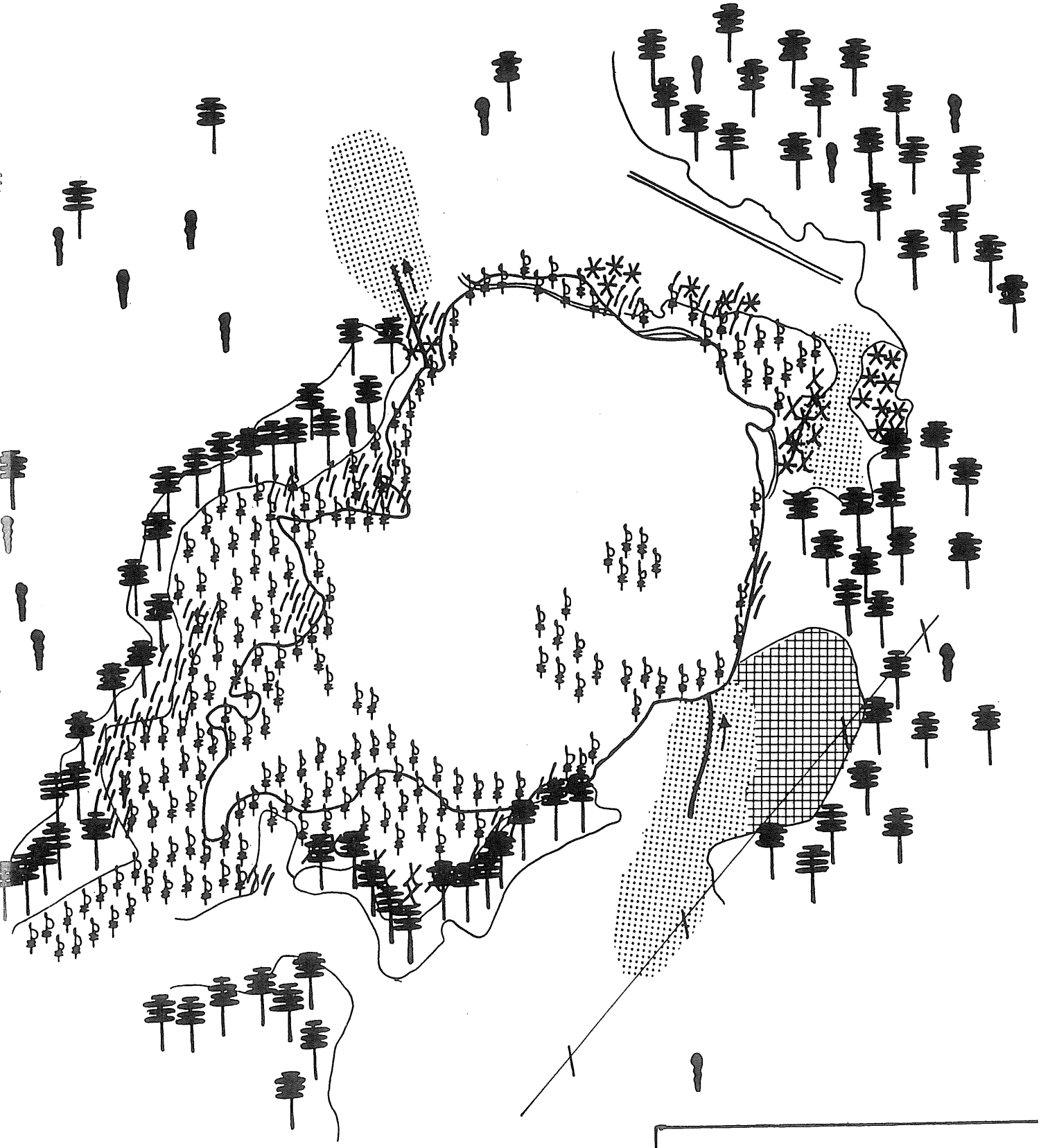

STAJNTRÄSK

Beteckningar
se sid 19

0 50 100 M
SKALA 1:2500

1.S14 SVARVTRÄSK, Fårö B, O II

Beskrivning: Sjön är c 14 ha stor och är belägen mellan Mölnorträsk och Farnavik, ca 2 km NV Fårö kyrka. Sjön nås lättast från vägen Fårö kyrka-Lauter, som löper helt nära sjöns västra sida.

Synliga tillflöden saknas. Utloppet ligger i NV och går till Farnavik. Sjön är grund. Av fiskar har gädda, abborre, mört och småspigg noterats i sjön.

Förutom i NV utgörs omgivningarna av skog, som huvudsakligen har karaktären av torr hällmarkstallskog. I Sv är skogen dock mera fuktig. I NV ligger öppen hedmark med enstaka tallar.

Svarvträsk är en grund sjö som under sommaren kan torka ut till stor del (Gydemo m.fl. 1982). Vattenöverståndarvegetationen är rik längs den sydvästra och västra stranden och utgörs framför allt av ag. Dessutom förekommer knappag och olika arter starr. Östra stranden är stenig och vegetationsfattig. Undervattensvegetationen utgörs av en gles matta av kransalger (Chara aspera och Ch. hispida).

Naturvårdsbedömning: Från botanisk synpunkt framhålls områdets omväxlande karaktär som motiv för klass II. Det allmänna faunavärdet har gett sjön klass III i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Fårbete förekommer i delar av omgivningen och bidrar till att hålla landskapet öppet.

Förordnanden: -.

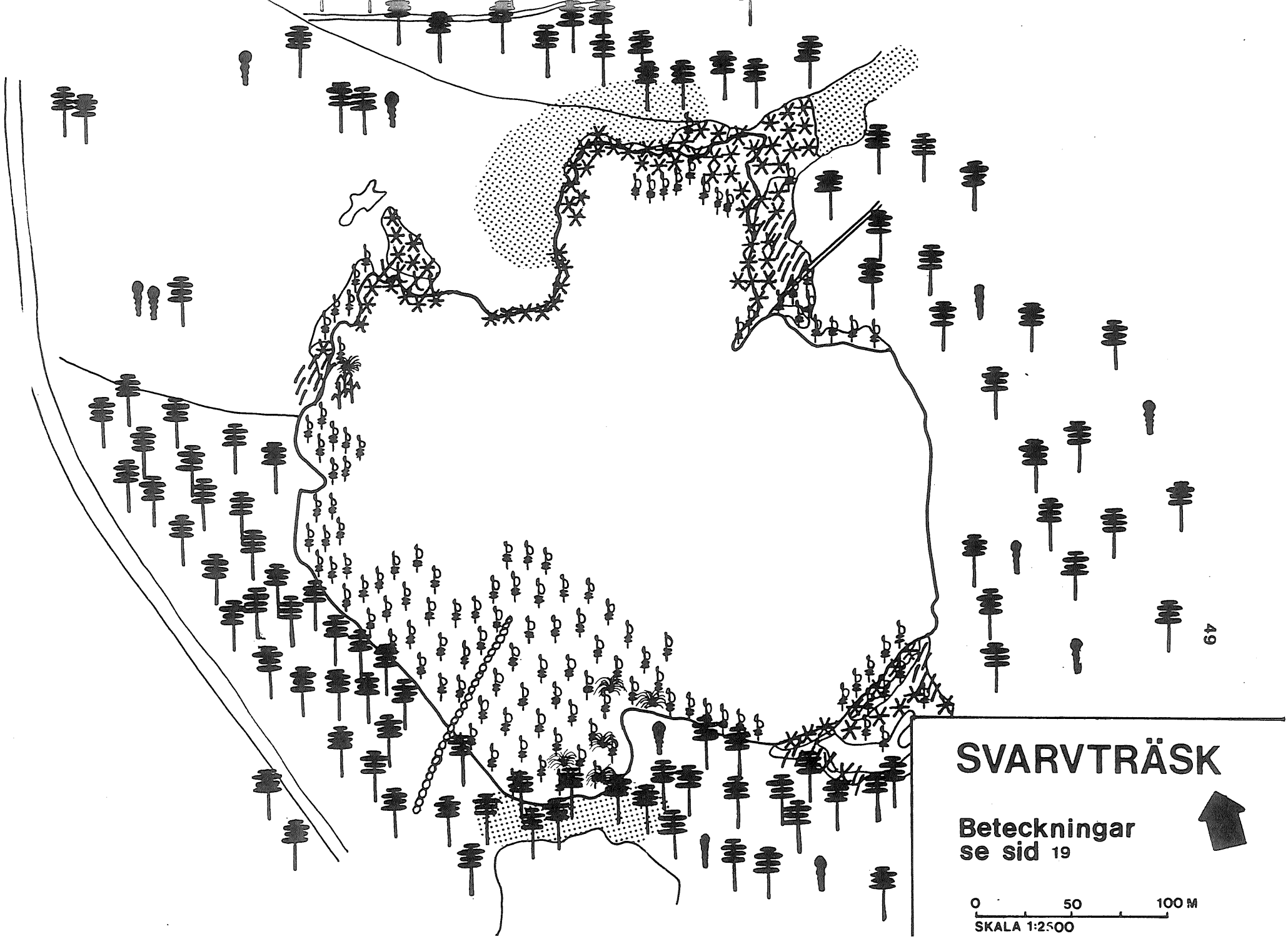
SVARVTRÄSK
Beteckningar
se sid 19
0
50
100 M
SKALA 1:2500

1.S15 STARRHAGMYR, Fårö O I

Beskrivning: Den ca 1 ha stora sjön är belägen 3 km V Fårö kyrka. Den nås lättast från vägen mellan Lansa och Marpes som löper helt nära sjöns västra sida.

Huvudtillflödet utgörs av ett dike som dränerar myr- och kärrmarker söder om sjön. Synligt utlopp saknas, men sannolikt dräneras sjön mot NO.

Fisk förekommer i sjön men vilka arter som är representerade är ej känt.

Öppen hed gränsar till sjön i N, NO och O. I V och S kantas sjön av tallskog. En ridå av höga tallar avskiljer sjön från hedmarkerna i O.

Naturvårdsbedömning: Sjön ligger delvis inom ett område som tidigare utgjort häckningsområde för blåkråka. Inom området har också ett flertal sällsynta arter fåglar observerats under flyttningen. Detta har motiverat att området getts klass I i den ornitologiska inventeringen-

Övriga anspråk: Ett mindre hygge med stora mängder kvarlämnat avverkningsavfall gränsar direkt till sjön i SV.

Stora delar av omgivningarna betas av får, vilket bidrar till att markerna hålls öppna.

Inom synhåll från sjöns norra del ligger några lambgift.

Markskador förorsakade av transporter förekommer i N och NO.

Förordnanden: -.

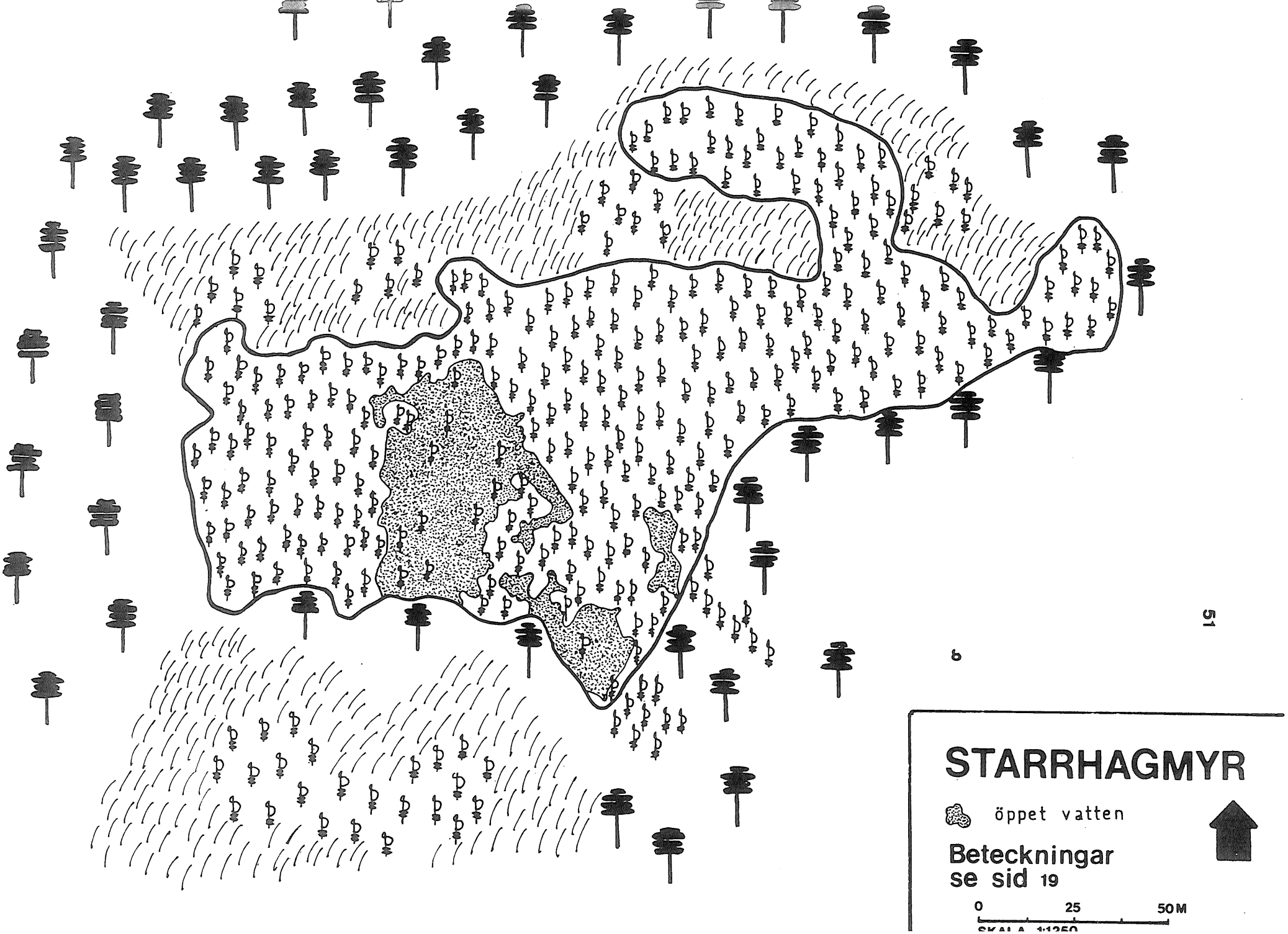
STARRHAGMYR
öppet vatten
Beteckningar
se sid 19
0
25
50 M

2.S1 ALNSHAJDTRÄSK, Fleringe G, B, O I

Beskrivning: Den 5 ha stora sjön är belägen 5,5 km NNV Fleringe kyrka. Den nås lätt på en stig från kustvägen mellan Blä Bläse och Ar. Sjön erhåller sitt vatten från myrar i S och SV. Utloppet sker diffust i V.

Av fiskar finns enligt uppgift gädda, abborre och mört i sjön.

Omgivningarna intas av talldominerad hällmarksskog.

Alnshajdträsk är endast ca 0,5 m djup och har närmast karaktären av randträsk med en stor agmyr i den norra och västra delen. Längs de övriga stränderna växer mindre ruggar av starr och knappag samt två större bestånd av ag. Enligt Gydemo m.fl. (1962) finns en omfattande undervattensvegetation av kransalger i sjön.

Naturvårdsbedömning: Sjön ingår i ett både geologiskt och hydrologiskt mycket värdefullt område som erhållit klass I i den geologiska inventeringen. Den ingår också i ett opåverkat och väldifferentierat område vilket getts klass I i den botaniska inventeringen. Sjön ingår i ett opåverkat vildmarksområde med flera sällsynta fågelarter, något som motiverat klass I i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Sportfiske bedrivs i sjön.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön. Enligt 122 § byggnadslagen krävs länsstyrelsens tillstånd vid eventuell nybyggnad norr om sjön.

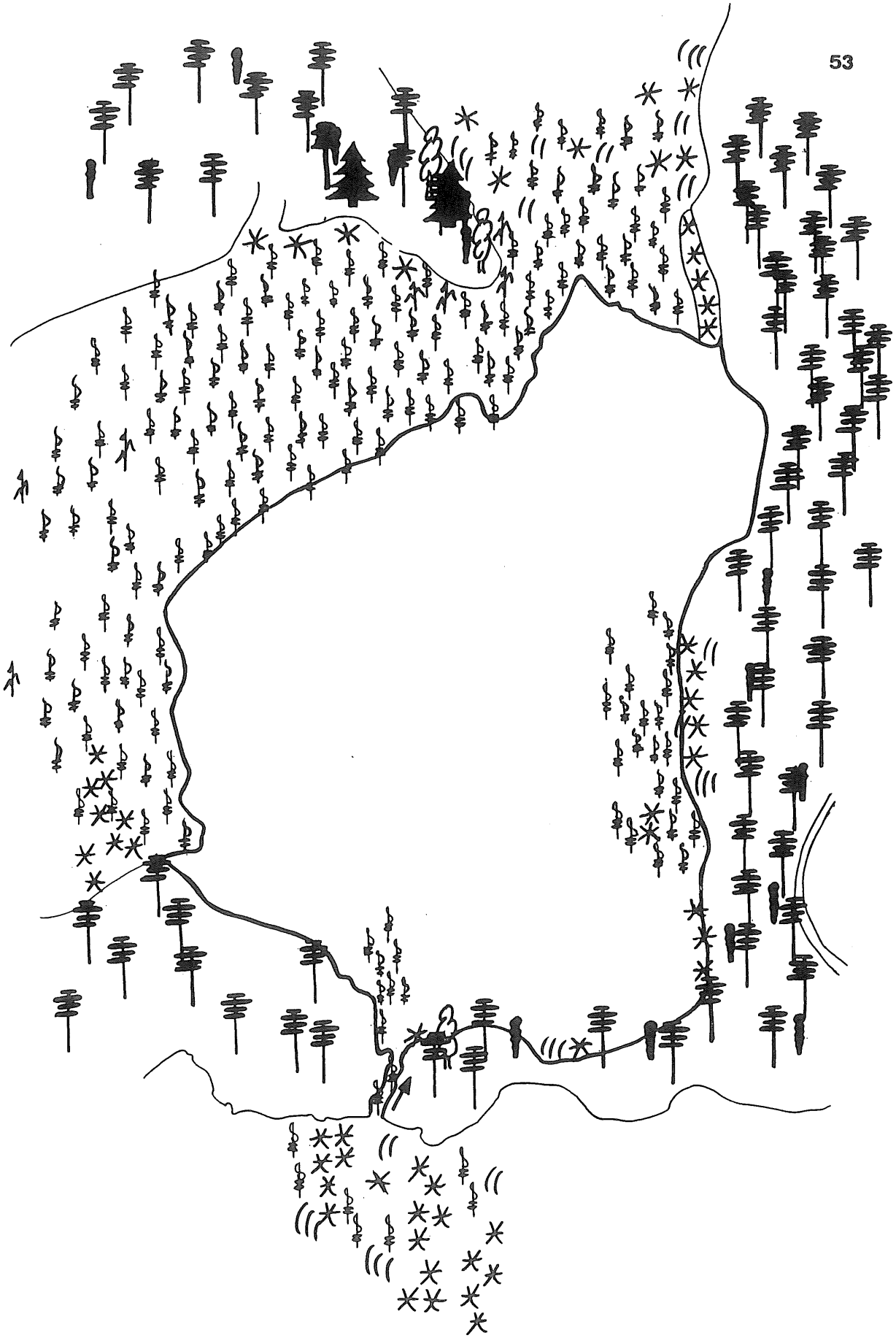

ALNSHAJD

Beteckningar
se sid 19

0 50 100 M
SKALA 1:2500

2.S2 BÄSTETRÄSK, Fleringe G, B, O I

Beskrivning: Bästeträsk har en yta av 705 ha och är därmed Gotlands största sjö. Den nås lättast från vägen mellan Fleringe kyrka och Ar, vilken ställvis passerar helt nära den västra och norra stranden. En mindre väg löper längs sjöns östsida.

Sjön är reglerad genom vattendom år 1939, varvid en regleringsamplitud på 1 m tillåts för elkraftsproduktion.

Bästeträsk erhåller vatten från många håll. Huvudtillflödet, som kommer från Släkmyr, Ojnaremyr och Tvärlingsmyr i söder, mynnar vid sjöns nordöstra strand. Mindre tillflöden kommer från myrmarker S Sikhagevik i söder, från Kyrkgatmyr i öster och från jordbruksmarker i sydväst.

Sjöns utlopp ligger i nordänden, varifrån vattnet via en gjuten ränna, en kulvert och en öppen kanal förs ut till havet.

Bästeträsk är en grund sjö med ett maximalt djup av ca 5 m. Öarna i sjön bildas av uppstickande berghällar. Sedimenten består av kalkrik findetritusgyttja och bleke.

Sjön är mycket vegetationsfattig. Av högre vegetation finns lite agruggar och enstaka vasstrån. Under vattnet växer några svaga bestånd av kransalgerna Chara aspera och Ch. globularis (Forsberg 1965) samt troligen den enda svenska förekomsten av Nitella tenuissima (uppges av Waern 1946 från Storholmens nordsida). Nära utloppet i norr har borstnate (Potamogeton pectinatus) påträffats.

Vattnet är grönaktigt och klart och siktdjupet större än vattendjupet. Närsalthalterna är mycket låga. Nedbrytningen av organiskt material är mycket effektiv, vilket medför en snabb omsättning av näringsämnen (S. Fleischer muntl.).

Vinterisarna har skjutit ihop en s.k. strandbarrikad, som på många ställen avgränsar sjön mot omgivningarna.

Vissa delar av sjön hyser en rik fågelfauna. Det gäller framför allt sankmarkerna innanför Gäddvik i sydväst och de två öarna Storholmen och Lillholmen. På de senare häckade 1985 bl.a. ca 700 par ejder och ca 450 par skrattmås samt ytterligare ett tiotal arter doppingar, änder och vadare.

Av fiskar finns i sjön gädda, abborre, mört, sarv, sutare, sik, ål, stensimpa (enda lokalen på Gotland), storspigg och småspigg. Kräftor förekommer rikligt.

Sjön omges i väster, söder och öster huvudsakligen av skog med inslag av myrmarker. Norr om sjön ligger öppna hedmarker och åkrar och naturen är här också starkt påverkad av kalkstensbrytning.

Naturvårdsbedömning: I den geologiska inventeringen har sjöns västsida med Stor- och Lillholmen (objekt 2:G1) tilldelats högsta skyddsvärdesklass (I) på grund av områdets höga vetenskapliga värde ur hydrologisk och geologisk synvinkel. Strandbarrikaden längs sjöstranden är intressant och ovanligt mäktig. Barrikaden omnämns även under objekt 2:G6, där området söder om sjön tilldelats klass II. Här betonas annars främst värdet av hällmarkskomplexet S och SO om sjön, som med sin variationsrika utformning är av mycket stort geologiskt värde.

I den botaniska inventeringen ingår sjön i ett större klass I-område som förutom Bästeträsk omfattar stora delar av nordvästra Fleringe. Bl.a. den unika förekomsten av ejder häckande

vid sötvatten har utgjort motiv för att sjön fått klass I i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Täkt av vatten sker till industriområdet vid Ar och på flera ställen vid bebyggelsen i nordväst. Täkten är reglerad i vattendom.

Skogsmarken i omgivningen har låg bonitet. Hyggen finns upptagna i SO och V. I samband med kalhuggning kan sjön påverkas genom ökad tillrinning samt ökad näringstillförsel.

Mindre arealer jordbruksmark dräneras till sjön och tillför därigenom näring till sjöns ekosystem. Detta kan medföra en ökad biologisk aktivitet med bl.a. expanderande vassar som följd.

Omgivningarna betas i stor utsträckning av får, vilket underlättar framkomligheten i terrängen och gynnar friluftslivet.

Bebyggelse för permanent boende finns norr om sjön. Ett fritidshus ligger nära stranden i SO samt några i NV.

Elkraftsproduktion har tidigare bedrivits vid utloppet varvid vattendom om dämningsrätt erhållits.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön. Enligt 8 § miljöskyddslagen är alla utsläpp i sjön förbjudna.

BÄSTE TRÄSK
Beteckningar
se sid 19
0 200 400 600 M

2. S3 HAU TRÄSK, Fleringe G, B, O I

Beskrivning: Den 90 ha stora sjön är belägen 4,5 km NV Bunge och 500 m från Strå hamn vid Fårösund. Den nås lätt från någon av de vägar som passerar norr, väster och söder om sjön.

Huvudtillflödet utgörs av en bäck som kommer från Lillträsk i söder. Utloppet består av en djup grävd kanal från sjöns östra sida.

Hau träsk ligger ca 4 m över havsytan. Sjön, som är reglerad, har ett största vattendjup av ca 4 m. Sedimenten består av kalk- och algrik findetritusgyttja samt bleke. Grövre växtdelar saknas helt i sedimenten, som inte bildar några bankar. På bottnen ligger en hel del stora block. Stränderna är tydligt bearbetade av isen, vilket bl.a. syns på de isskjutna blocken längs stränderna. Sjön ligger på lagrad kalksten, lerig morän och strandgrus.

Sjön är mycket vegetationsfattig. Bottnarna är kala med undantag av enstaka glesa bestånd av kransalger (Chara aspera, Ch. polyacantha, Ch. globularis, Ch. tomentosa) och trådnate (Potamogeton filiformes). Gräsnate (P. gramineus) uppges av Lindström (1894). Av högre växtlighet förekommer vass, ag, trådstarr (Carex lasiocarpa), bred- och smalkaveldun (Typha latifolia och T. angustifolia) sparsamt längs stränderna, framför allt längs den södra och sydvästra stranden. Vid utloppskanalen i den sydöstra viken växer en del sjöfräken (Equisetum fluviatile). På västra sidan av sjön finns vattenmossan Fontinalis antipyretica, som omnämns av Lundqvist (1940) och som återfanns 1976. Längs stränderna är stenarna ofta täckta med starkt kalkinkrustrerade blågröna alger.

Vattnet är mycket klart och svagt grönfärgat. Kalkhalten är hög. Vid vinterprovtagningen i december 1973 var kvävehalterna mycket höga. En trolig förklaring är, att den starka snösmältning som börjat just före provtagningen innebar stor tillrinning av smältvatten innehållande utlakat kväve.

Sjön hyser inte något speciellt rikt fågelliv, med tidvis har dvärgmås häckat här. Av fiskar har gädda, abborre, sarv, mört och ål noterats.

Omgivningarna intas av tallskog utom i söder, där fårbetad hed gränsar till stranden.

Naturvårdsbedömning: Sjön ingår i ett berggrundsmorfologiskt intressant område som givits klass II i den geologiska inventeringen.I den botaniska inventeringen framhålls sjöns vetenskapliga värde jämte omgivningarnas floristiska innehåll som motiv för klass I. I den ornitologiska inventeringen har sjön erhållit klass II, främst som en följd av förekomsten av dvärgmås.

Övriga anspråk: Sjön är reglerad enligt vattendom. En damm med pegel och pumpanläggningar ligger vid utloppet. Vattenverket, som först togs i bruk 1946, har numera en kapacitet av 950 m^3 per dygn.

Skogsbruk bedrivs i omgivningarna, som till stora delar också betas av får. Fårstängsel finns flerstädes uppsatta.

Ett fritidshus ligger nära stranden i SO.

Vissa markskador förorsakade av terrängkörning förekommer i omgivningen.

En kabel löper ut i sjön i NV, och flera luftledningar leder till anläggningarna vid utloppet.
Ett visst fiske bedrivs, och flera båtar finns stationärt i sjön.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön. Enligt 122 § byggnadslagen krävs länsstyrelsens tillstånd vid eventuell nybyggnad vid sjön.

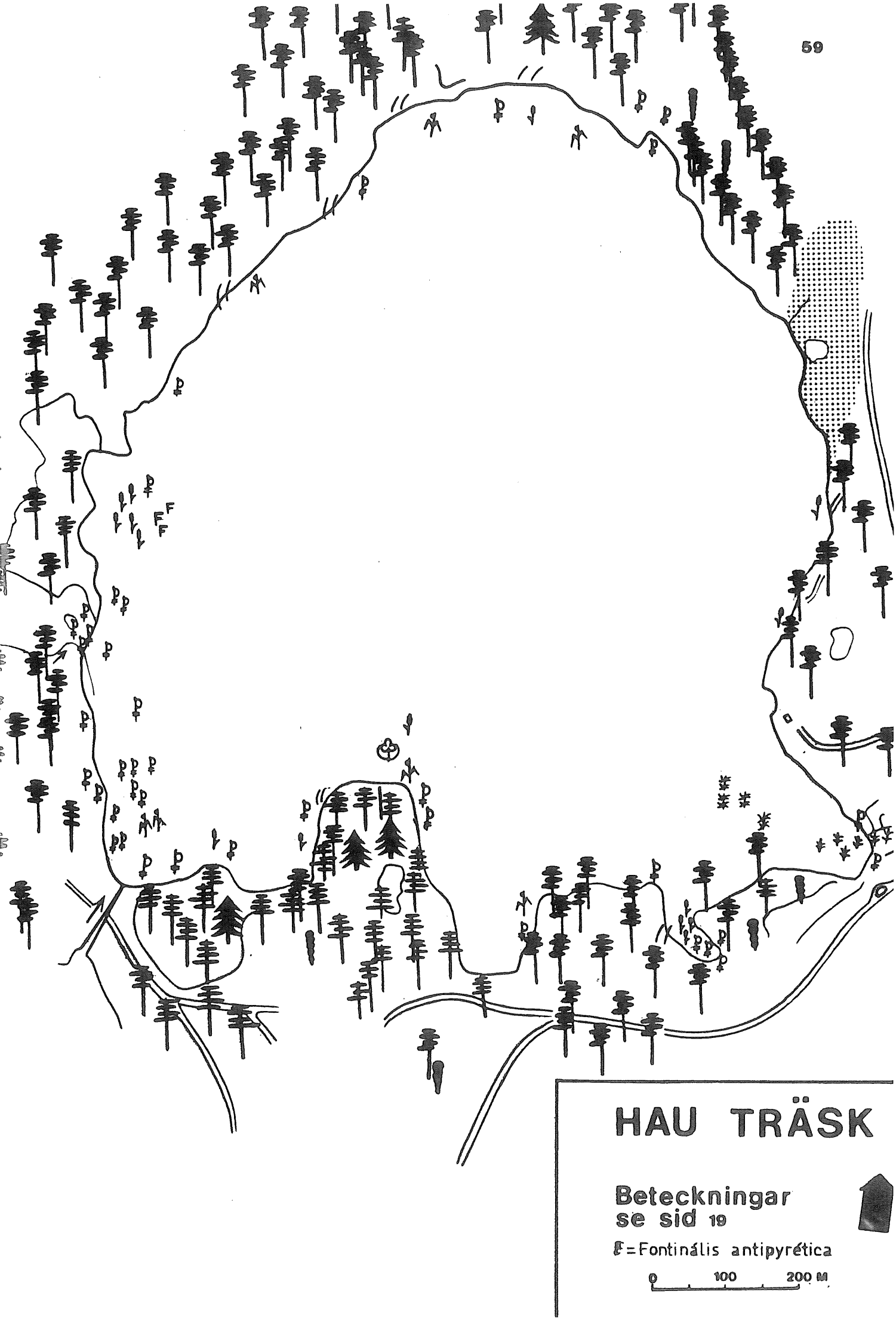
HAU TRÄSK
Beteckningar se sid 19
F = Fontinális antipyrética
0 100 200 M

2.S4 HORSAN, Fleringe G, B, O I

Beskrivning: Den nära 60 ha stora sjön Horsan ligger nära havet på Kappelshamnsvikens östra sida och ca 2 km V Fleringe kyrka.

Sjön nås lätt dels från kustvägen mellan Storugns och Bläse, dels från vägen Storugns-Fleringe kyrka som passerar ca 400 m söder om sjön. En mindre skogsväg som förbinder de två nämnda större vägarna löper längs sjöns östsida.

Det enda egentliga tillflödet är ett dike som mynnar på sjöns västra sida. Utloppet utgörs av en bäck som utgär från den östra sidan.

Sjön ligger på ett underlag av lagrad kalksten, lerig morän och strandgrus och har ett största djup av 1,2 m. Sedimenten består av kalkrik findetritusgyttja, ibland med större inslag av mo.

Vegetationen i sjön är sparsam. Längs stränderna växer en del ag och enstaka vasstrån. I anslutning till den smalaste delen av sjön är dock agvegetationen kraftigt utbildad. Sjöns utlopp är starkt igenvuxet. I västra viken finns en väl utvecklad undervattensvegetation av kransalger och havsnajas (Najas marina). Forsberg (1965) uppger Chara aspera från Horsan. Havsnajas påträffades i stranddriften vid provtagningen i augusti 1973. I samband med bildtolkningen och därtill hörande fältkontroll kunde växtplatsen och omfattningen av beståndet fastslås.

Vattnet är klart och något grönfärgat. Kalkhalten är hög. Innehållet av organiskt material är lågt och fosforhalten låg.

Fågellivet är sparsamt men intressant - bl.a. häckar trana vid sjön. I sjön förekommer gädda, abborre, mört, sarv, sutare, löja, småspigg och flodkräfta.

Stränderna är steniga och långgrunda. Omgivningarna intas till största delen av tallskog.

Naturvårdsbedömning: Objektet ingår i ett område där den utomordentligt vackra strandvallsmorfologin och de innanför Vällesviken och Kyrkudden belägna sjöarna utgör en enhet av stort vetenskapligt värde, vilket motiverat klass I i den geologiska inventeringen. Områdets genuina karaktär och floristiska värde har utgjort motiv för klass I från botanisk synpunkt. Den intressanta fågelfaunan har gett området klass II i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anpråk: Hyggen har tagits upp på flera ställen i den omgivande skogen.

Åker- och betesmarker ligger nordost om sjön.

Bebyggelse ligger på avstånd i NO. I sjön ligger en liten ö på vilken ett fritidshus är uppfört.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön. Enligt 122 § byggnadslagen krävs länsstyrelsens tillstånd vid eventuell nybyggnad vid sjön.

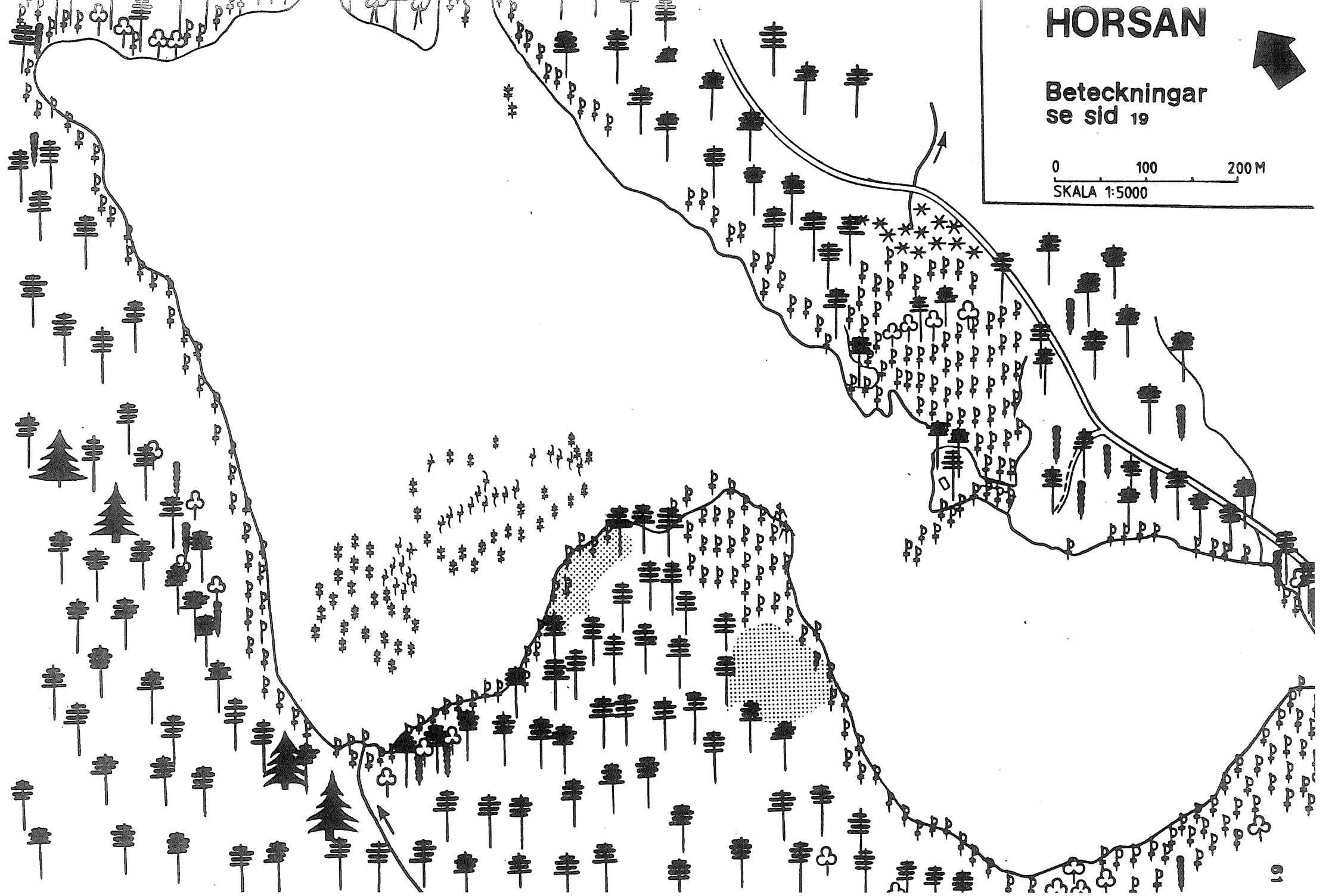
HORSAN
Beteckningar
se sid 19
0
100
200 M
SKALA 1:5000

2.S5 KÖLNSHAJDTRÄSK, Fleringe G, B, O I

Beskrivning: Den 16 ha stora sjön är belägen på Svarvnäset och 1,5 km väster om Älnevik i Bästeträsk. Sjön nås lätt från flera mindre vägar i omgivningen.

Synliga tillflöden saknas. En bäck bildar utlopp över hedmarken norr om sjön.

Kölnshajdträsk är en grund sjö med ett medeldjup på ca 0,6 m, grundare i nordost (Gydemo m.fl. 1982). Sjön har närmast karaktären av ett randträsk, där en agmyr bildar den nordvästra stranden. Även på den östra sidan finns myrpartier med framför allt ag, starr och knappag. Ute i vattnet finns glesa vassbestånd och några agruggar. På ett par ställen växer vattenklöver i strandkanten.

Enligt Gydemo m.fl. (1982) finns en riklig undervattensvegetation av kransalger i sjön.

Fågelfaunan i själva sjön är tämligen fattig, men flera på Gotland ovanliga arter häckar i omgivningarna.

Av fiskar har abborre, mört, sarv och sutare noterats. Enligt uppgift förekommer även gädda. Kräftor förekommer sparsamt.

Sjön inramas i norr och väster av öppen hedmark, på övriga sidor av tallskog.

Naturvårdsbedömning: Det hydrologiska värdet har motiverat klass I i den geologiska inventeringen. Den orörda prägeln har utgjort motiv för klass I i den botaniska inventeringen. I den ornitologiska inventeringen ingår sjön i ett större vildmarksområde som erhållit klass I.

Övriga anspråk: Ett visst skogsbruk bedrivs i sjöns omgivningar.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön.

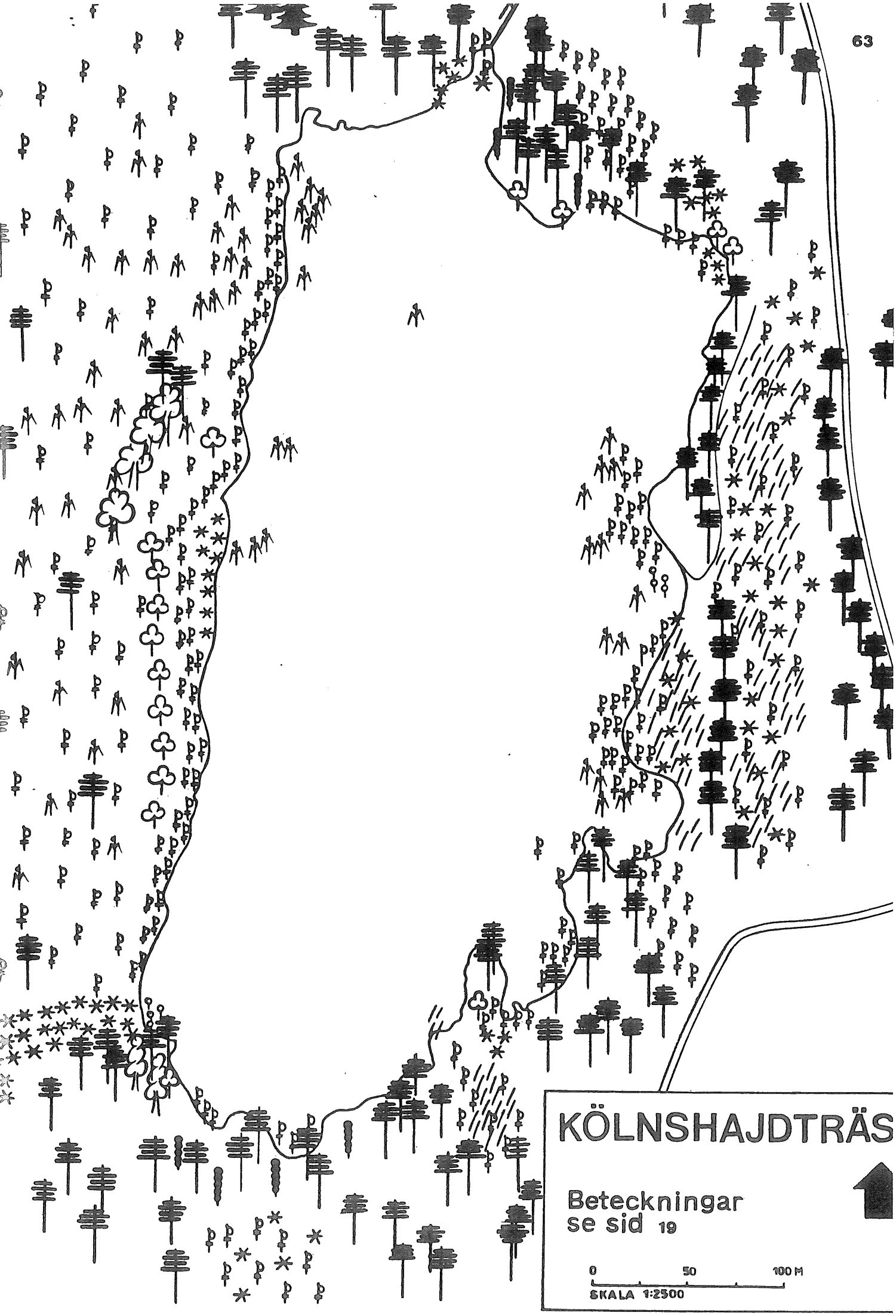
KÖLNSHAJDTRÄS
Beteckningar
se sid 19
0
50
100 M
SKALA 1:2500

2.S6 MAVRAJD, Fleringe G, B, O I

Beskrivning: Den 12 ha stora sjön är belägen ca 1,5 km väster om Bästeträsk. Den nås lättast från en skogsväg som löper strax väster om sjön eller från en annan skogsväg som är dragen i skogen söder om sjön.

Tilloppet sker huvudsakligen från sankmarker söder och öster om sjön. Utloppet ligger i SSV.

Fågelfaunan i sjöns omgivningar har vildmarkskaraktär. Av fiskar har gädda, abborre, mört, sarv och sutare noterats i sjön. Enligt uppgift finns kräftor. Molluskfaunan är rik.

Omgivningarna intas i väster av agmyr, i sydväst av öppen hed och i övrigt av tallskog.

Mavrajd är en grund sjö, 0,5-0,7 m djup i den södra delen, något djupare än den norra (Gydemo m.fl. 1982).

Sjön har närmast karaktären av ett randträsk, där en agmyr bildar den västra stranden. I vattnet utanför agmyren växer några glesa bestånd av vass. Längs östsidans steniga strand finns spridda agruggar och enstaka starrtuvor. I den sydöstra viken växer kransalger på tämligen hård botten.

Naturvårdsbedömning: Det hydrologiska värdet har motiverat klass I i den geologiska inventeringen. Den orörda prägeln har motiverat klass i i den botaniska inventeringen. I den ornitologiska inventeringen ingår sjön i ett större vildmarksområde som fått klass I.

Övriga anspråk: Skogshanteringen har resulterat i hyggen och gallringar i norr.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön.

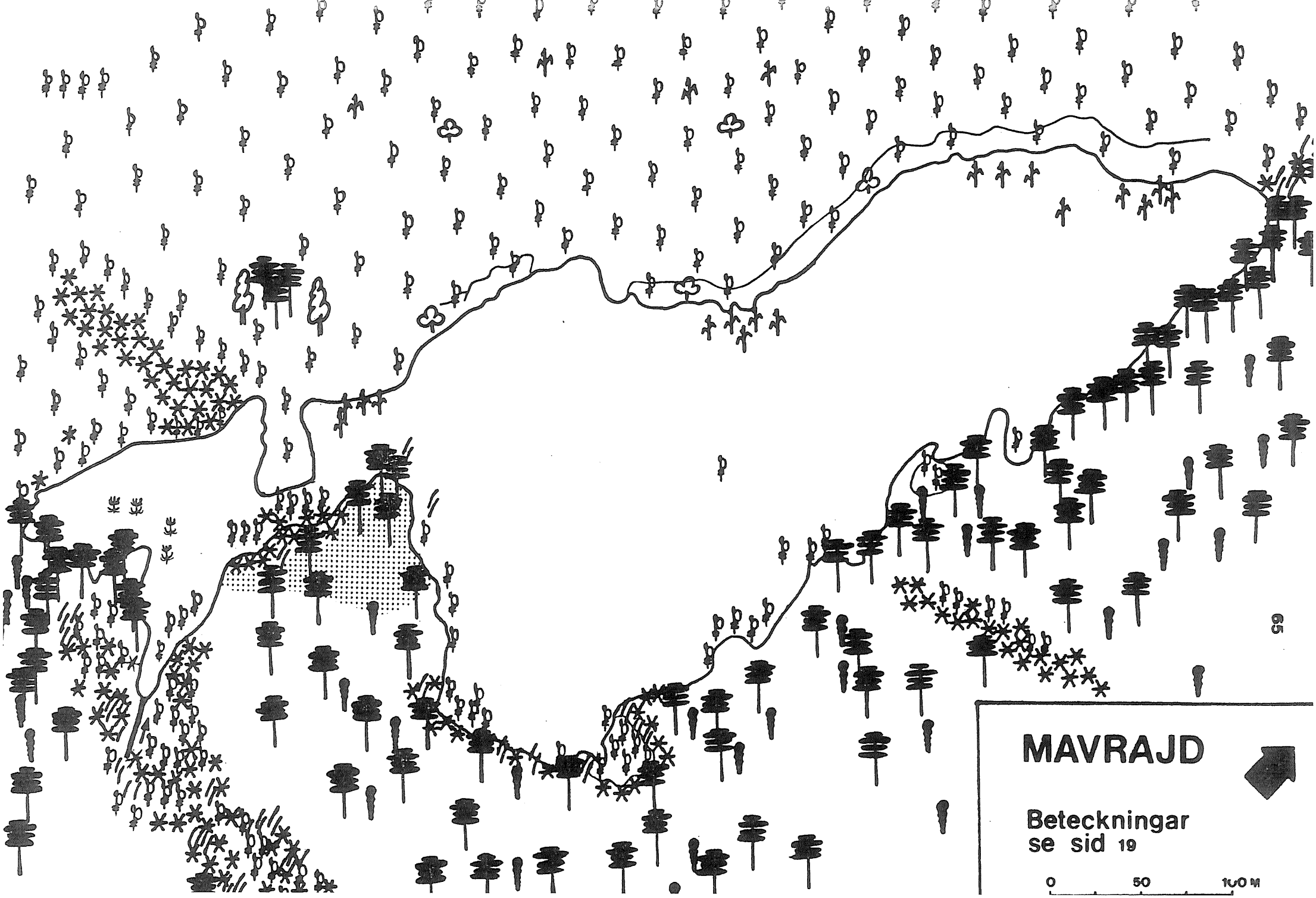
MAVRAJD
Beteckningar
se sid 19
0
50
100 M

2.S7 MÖLNERMYR, Fleringe/Rute/Lärbro G, B, O I

Beskrivning: Mölnermyr är en vidsträckt agmyr belägen i gränsområdet mellan Fleringe, Rute och Lärbro socknar. Myren har öppna vattenytor i sin nordvästra del, nära utloppet.

Synliga tillflöden saknas. Utloppet utgörs av en bäck som utgår från myrens nordvästspets.

Fågelfaunan i sjöns omgivningar är av vildmarkskaraktär. Några fiskar har ej observerats i myren.

Omgivningen utgörs av tallskog och myrmarker.

Naturvårdsbedömning: Myrens läge invid Litorinagränsen ger den ett vetenskapligt värde från sedimentologisk, främst pollenanalytisk, synpunkt, vilket motiverat klass II i den geologiska inventeringen. I den botaniska inventeringen framhålls myrens betydande storlek samt att den i flera avseenden utgör ett komplement till Träskmyr som motiv för klass I. Myren ingår i ett större område av mycket stort värde för flera vildmarkskrävande arter, vilket motiverat klass I i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Utloppet är reglerat med konstruktioner av sten och trä. Dessa är i dåligt skick.

Öster om utloppet ligger en gård med två boningshus och flera andra byggnader. I anslutning till bebyggelsen ligger betesmarker.

Enligt lantbruksnämnden föreligger intresse för att här anlägga ett vattenmagasin för jordbruksbevattning.

Intresse för kalkbrytning i området föreligger.

Förordnanden: -.

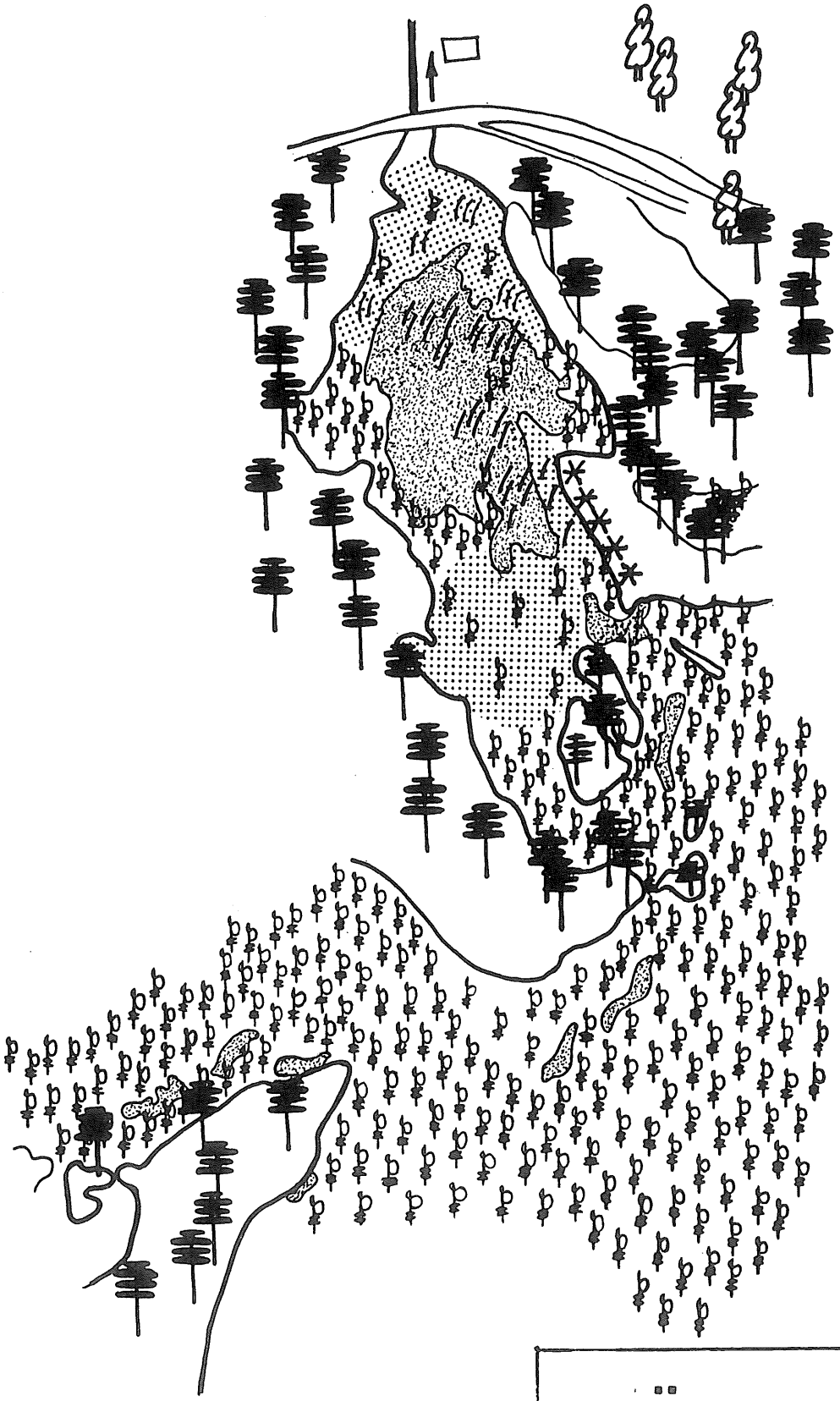

MÖLNERMYR

öppet vatten

Beteckningar
se sid 19

0 100 200 M
SKALA 1:5000

2.S8 NYRAJSU, Fleringe G, B, O I

Beskrivning: Den 38 ha stora sjön ligger på Svarvnäset och ca 2 km väster om Bästeträsks norra del. Den nås lättast från den väg som löper längs sjöns västra och norra sida, men mindre vägar finns även öster och söder om sjön.

Enda synliga tillflödet kommer från sankmarker i sydost. Utloppet sker normalt genom en bäck från sjöns sydvästspets. På grund av områdets flacka topografi kan strömriktningen stundtals skifta oberoende av vattenstånd och vindriktning.

Fågelfaunan i sjöns omgivningar är av vildmarkskaraktär. Av fiskar har gädda, aborre, mört, sarv och sutare iakttagits i sjön. Molluskfaunan är rik.

Omgivningarna domineras av hedtallskog.

Nyrajsu ligger ca 8 m över havsytan på ett underlag av lagrad kalksten, torv och lerig morän. Största vattendjupet är ca 1,5 m. Sedimenten består av kalk- och algrik findetritusgyttja samt bleke.

Sjön ingår i ett komplex av myrar och sjöar som karaktäriseras av torvmarksbildning på läsidorna och öppet vatten på lovartsidorna om de förhärskande vindriktningarna (Sernander 1941). Torvmarkernas begränsning mot den fria vattenytan bildas vanligen av ag, som även finns ute i sjön till ca 0,5 m djup. Den glesa övervattensvegetationen bildas i övrigt av vass och vattenklöver. Vassen förekom (den 5.10 1973) ut till ca 1,2 m djup.

Undervattensvegetationen är i det närmaste helt begränsad till sjöns sydligaste del. På en bank som på 35-70 cm djup löper tvärs över den södra delen finns kanske det bäst utbildade beståndet i gotländska träsk av havsnajas (Najas marina). Najaskronorna var upp till 2-3 dm i diameter. Av undervattensväxter finns i övrigt lite kransalger och enstaka exemplar av borstnate (Potamogeton pectinatus).

Vattnet är klart och grönfärgat. Kalkhalten är hög och fosforhalten låg.

Naturvårdsbedömning: Det hydrologiska värdet har motiverat klass I i den geologiska inventeringen. Den orörda prägeln har varit motiv för klass I i den botaniska inventeringen. I omgivningen häckar flera vildmarksbundna fågelarter, något som utgjort motiv för att sjön med omgivningar erhållit klass I i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Gallringar har utförts i skogen norr och nordost om sjön. Ett förhållandevis intensivt fiske bedrivs i sjön.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön.

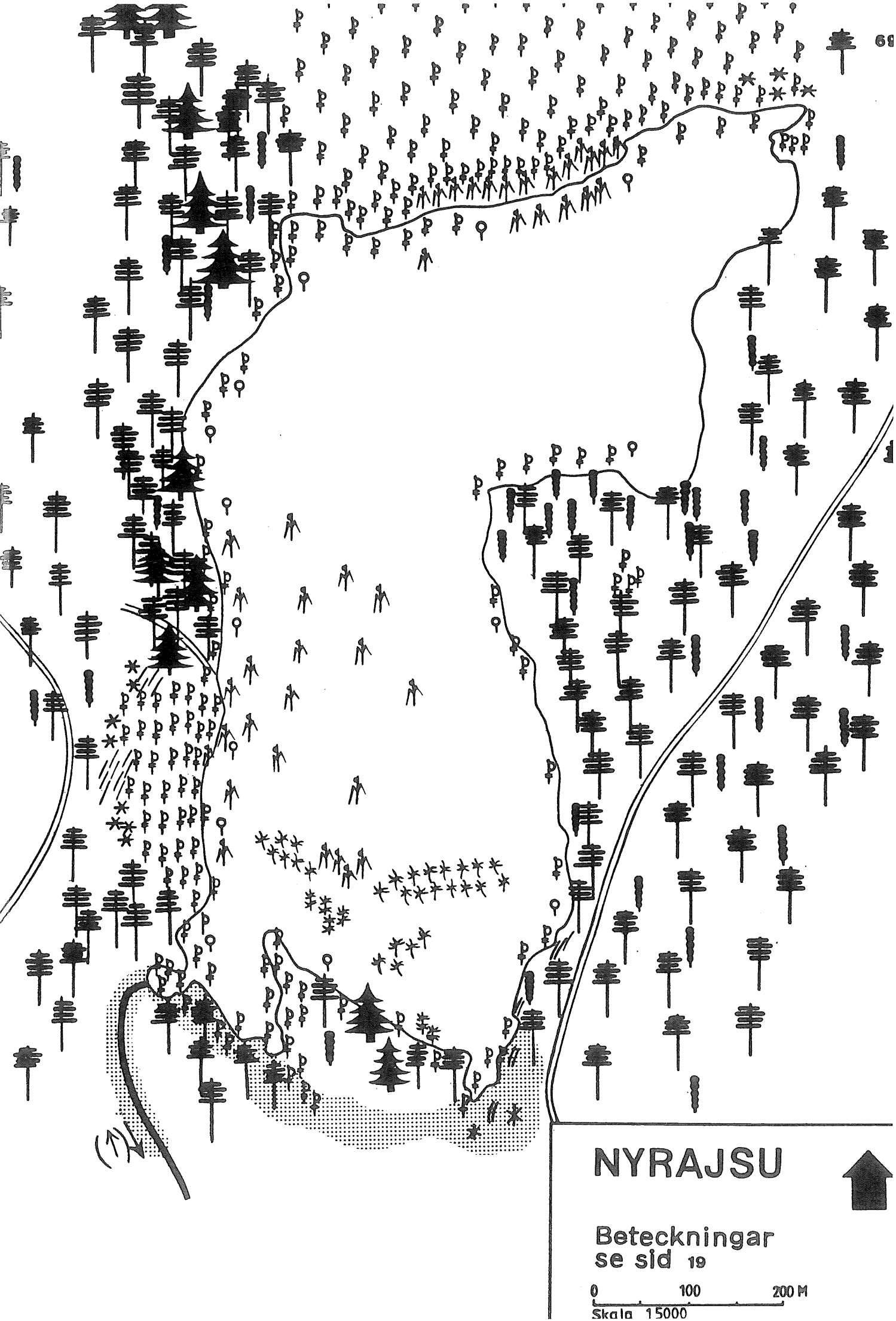
NYRAJSU
Beteckningar
se sid 19
0
100
200 M
Skala 1:5000

2.S9 SÄNDETRÄSK, Fleringe G, B, O II

Beskrivning: Den c. 6 ha stora sjön är belägen nära Norra gattet i Fårösund. Sjön nås lätt dels från vägen Hau gård-Norra gattet, dels från en mindre väg som löper längs sjöns västra sida.

Mindre tillflöden mynnar i norr, sydost och syd. Utloppet ligger i nordost och utgörs av ett dike som leder till havet.

Fågellivet i sjön är fattigt. Av fiskar har gädda, aborre och mört noterats från sjön, enligt uppgift även sarv.

Omgivningarna intas av hed- och hällmarkstallskog.

Sändeträsk är en grund sjö som sluttar från väster mot öster. Vid den östra strandens klint är vattendjupet ca 1 m (Gydemo m.fl. 1982).

Längs stränderna växer en bård av ag, vass och trådstarr (Carex lasiocarpa). I väster och norr gränsar strändernas knappagbestånd (Schoenus nigricans) direkt till vattnet. En del fräken växer längs östra stranden. Enligt Gydemo m.fl. (1982) finns en omfattande undervattensvegetation av kransalger.

Naturvårdsbedömning: Den intressanta berggrundsmorfologin har motiverat klass II i den geologiska inventeringen. Det ekologiska och floristiska värdet har gett klass II i den botaniska inventeringen. Det allmänna faunavärdet har gjort att sjön erhållit klass III i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Sjön utgör ytvattentäkt för KA3:s brandförsvar. Ett pumphus har uppförts på den västra stranden. Från stranden h har en ränna grävts till pumphuset. Två vattenledningar löper ovan markytan från pumphuset mot NV respektive VSV.

Vid Buckhällar, nordost om sjön, ligger ett par mindre vackra grustäkter.

Fårbete bedrivs i stora delar av omgivningarna.

Militära anläggningar finns i området.

I söder ligger två gårdar på som närmast 150 m avstånd. En strövstig löper längs stranden i öster. Vid starnden i sydväst ligger en eldstad. Ett skrotupplag och ett vedupplag ligger mellan vägen och stranden i sydväst.

Sportfiske torde bedrivas i sjön.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön. Enligt 122 § byggnadslagen krävs länsstyrelsens tillstånd för eventuell nybyggnad norr om sjön.

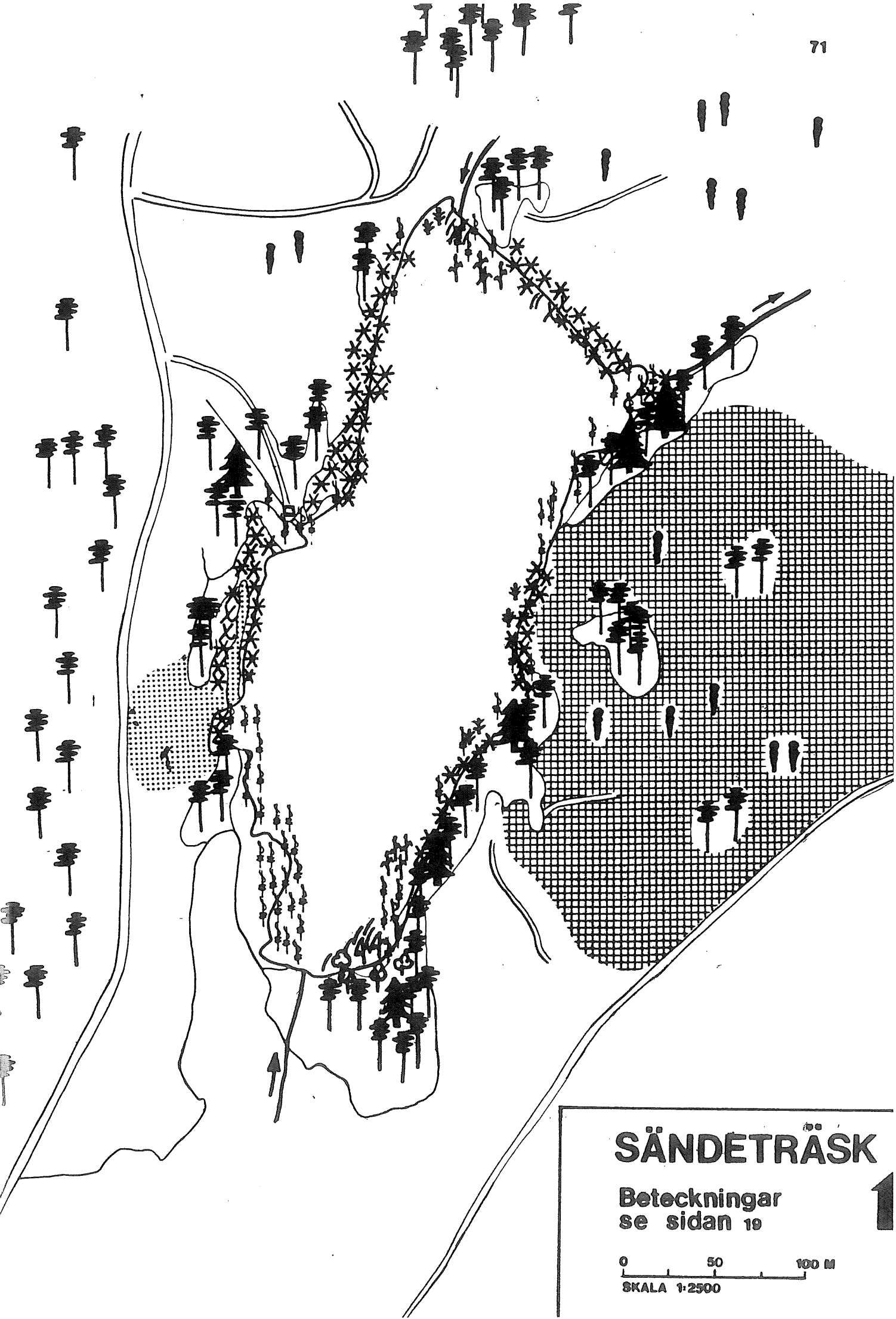
SÄNDETRÄSK
Beteckningar
se sidan 19
1
0
50
100 M
SKALA 1:2500

2.S10 TRULLTRÄSK, Fleringe G, B, O I

Beskrivning: Den 3,5 ha stora sjön är belägen på Kappelshamnsvikens östra sida, ca 500 m norr om Bläse och bara ca 300 m från havet. Sjön nås lätt från kustvägen Bläse-Ar, och en rastplats har ställts i ordning vid sjöstranden.

Ett diffust tillflöde kommer till sjön norrifrån. Synligt utlopp saknas.

Fågellivet i själva sjön är förhållandevis fattigt, men i omgivningen häckar flera vildmarksberoende arter. Av fiskar har gädda, abborre, mört och sarv noterats från sjön. Enligt uppgift finns även sutare.

Sjön omges på de flesta sidor av tallskog. I söder gränsar dock ett mindre område öppen mark till sjön.

Trullträsk ligger 4,2 m över havsytan på lagrad kalksten och strandgrus. Största vattendjupet är ca 2 m. Sedimenten består av algrik findetritusgyttja med ganska låg kalkhalt.

I sjöns norra del är övervattensvegetationen av ag och vass mycket kraftig. Längs hela västra stranden växer en hel del kraftiga agbestånd, medan den östra stranden nästan helt saknar högre vegetation. En matta av kransalger breder ut sig på bottnen i sjöns djupaste del. Enligt Lundqvist (1940) är Charabestånden "synnerligen yppiga", men "i N och utmed stränderna saknas den dock".

Naturvårdsbedömning: Hydrologin och hydrogeologin har motiverat klass I i den geologiska inventeringen. Det ekologiska värdet hos den sällsynta naturtyp i vilken sjön ingår som en del har utgjort motiv för klass I i den botaniska inventeringen. I den ornitologiska inventeringen ingår sjön i ett större vildmarksområde som fått klass I.

Övriga anspråk: Sjöns omgivningar betas av får. Militära anläggningar finns i sjöns närhet. På den östra sluttningen ligger en sommarstuga. På den södra stranden ligger en förfallen mindre byggnad.

Vid rastplatsen väster om sjön är slitaget kraftigt och nedskräpning förekommer.

Stigar löper på flera ställen till och längs sjöns stränder.

I sjön förekommer ett intensivt fiske.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön. Enligt 122 § byggnadslagen krävs länsstyrelsens tillstånd vid eventuell nybyggnad vid sjön.

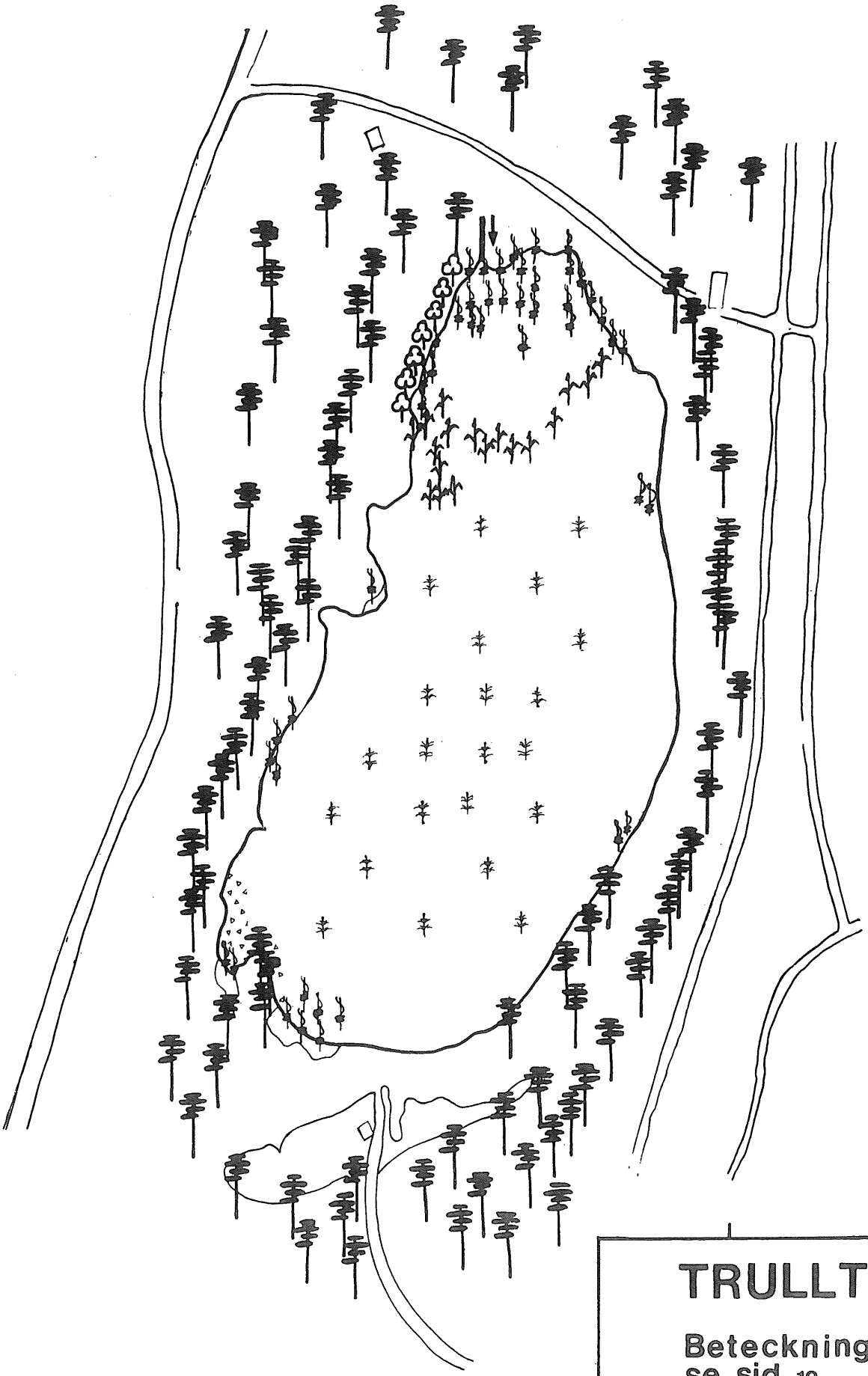

TRULLTRÄSK

Beteckningar
se sid 19

0 50 100 M
S ALA 1:2500

3.S1 LILLTRÄSK, Bunge G, B, O I

Beskrivning: Den 14 ha stora sjön är belägen alldeles söder om Hau träsk och 3,5 km nordväst om Bunge kyrka. Den nås lätt från vägen mellan Strå och Strå hamn som passerar ca 100 m söder om sjön.

Tillflöden sker från den närmaste omgivningen genom diken och en liten bäck. Utloppet ligger i norr och utgörs av en liten bäck som leder över vattnet till Hau träsk.

Lillträsk är beläget 4,2 m över havsytan på lagrad kalksten, lerig morän och strandgrus. Den är ca 1 m djup. Sedimenten består av kalk- och algrik findetritusgyttja.

Övervattensvegetationen är riklig i sjöns norra och södra ändar och består främst av ag men också en hel del vass.

Undervattensvegetationen finns över så gott som hela bottnen och består av kransalgmattor, som är tätast i sjöns centrala delar. Följande arter har påträffats: Chara aspera, Ch. tomentosa och Ch. polyacantha. Lundqvist (1940) uppger Potamogeton pectinatus, men arten har ej återfunnits 1976.

Kväve- och fosfathalterna torde normalt vara låga. Vid provtagningen i december 1973, var dock kvävehalterna ovanligt höga. Detta berodde sannolikt på plötslig snösmältning omedelbart före provtagningen. Snösmältningen förorsakade en snabb och kraftig ytavrinning, som transporterade kväve till sjön från omgivande marker.

Av fiskar har gädda, abborre och mört noterats från sjön. Enligt uppgift finns även mört. Dessutom finns flodkräfta.

Omgivningarna intas till stor del av öppna hedmarker och gles tallskog.

Naturvårdsbedömning: Områdets berggrundsmorfologi har motiverat klass II i den geologiska inventeringen. I den botaniska inventeringen framhålls sjöns vetenskapliga värde jämte omgivningens floristiska innehåll som motiv för klass I. I den ornitologiska inventeringen har sjön tillsammans med Hau träsk getts klass II.

Övriga anspråk: Täkt av vatten sker vid ett boningshus i söder.

Hed- och hällmarkerna är hårt betade av får. I väster ligger inhägnade beteshagar som tidigare utgjort åkermark.

Fritidshus och permanentbebyggelse ligger väster och söder om sjön.

I sydost finns en vattenståndsmätare. Flera kraftledningar är dragna vid vägen i sydost, och en av dessa rundar sjöns sydspets och sträcker sig vidare upp längs den västra sidan.

En gammal järnvägsbank löper i sydost mellan vägen och sjön, 20-40 m från stranden.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön.

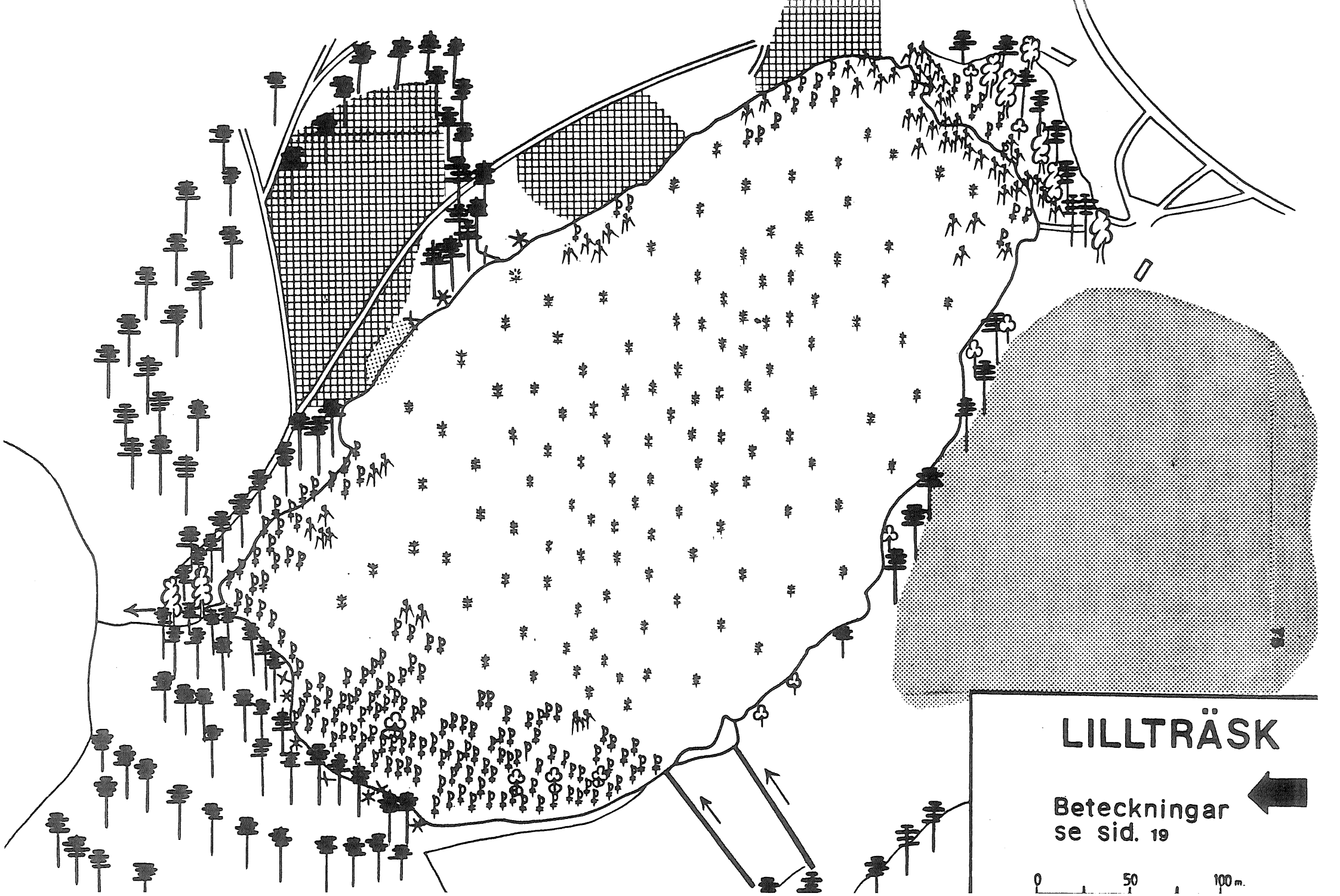
LILLTRÄSK
Beteckningar
se sid. 19
0
50
100 m.

3.S2 HYLE TRÄSK, Bunge G, O II

Beskrivning: Den 5 ha stora sjön är belägen ca 2,5 km norr om Bunge kyrka och ca 300 m från kusten vid Fårösund. Den nås lätt via en liten skogsväg som från vägen Bunge-Hau leder till några fritidshus vid sjöns östra strand.

Sjöns enda synliga tillflöde utgörs av ett dike som från skogsmarken väster om sjön mynnar mitt på sjöns västsida. Utloppet är diffust och ligger i sydost.

Av fiskar har aborre och småspigg noterats i sjön. Dessutom förekommer flodkräftor.

Omgivningarna intas till största delen av tallskog med inslag av öppnare, hedartade partier.

Växtligheten i sjön är mycket sparsam. Den högre vegetationen utgörs av ag, som framför allt växer längs den norra och västra stranden samt i den sydöstra viken i sjöns sydöstra del. För övrigt saknar stränderna högre växtlighet. Kransalger (Chara spp.) växer fläckvis på bottnen.

Naturvårdsbedömning: I den geologiska inventeringen ingår sjön i ett område med intressant berggrundsmorfologi, vilket motiverat klass II. Det allmänna faunavärdet har gett sjön klass III i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Vid den östra stranden ligger två fritidshus på 25 m avstånd från sjön. Bryggor finns vid båda husen.

Förordnanden: -.

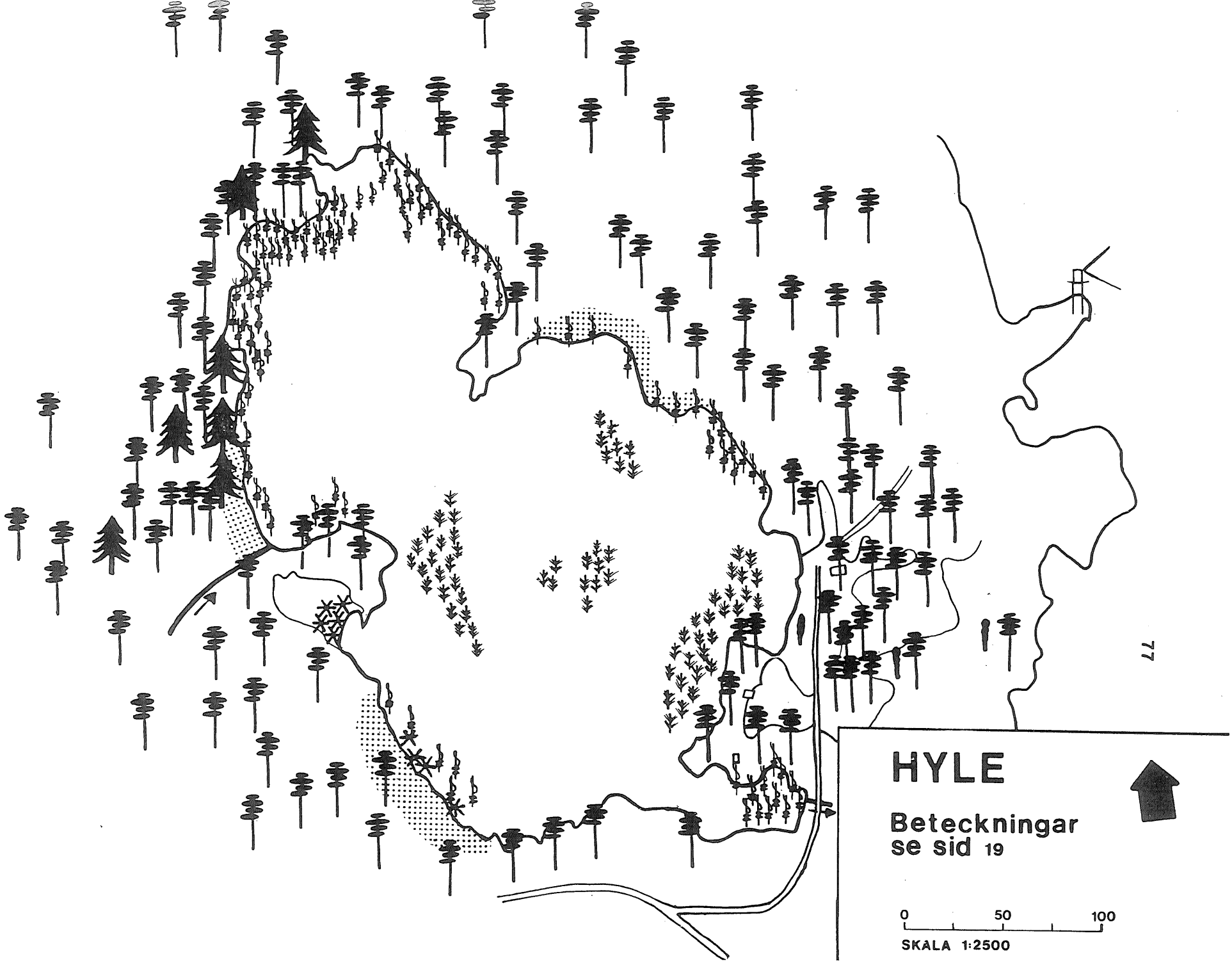
HYLE
Beteckningar
se sid 19
0
50
100
SKALA 1:2500

4.S1 TRÄSK NV VALLEVIKEN, Rute

Beskrivning: Den c. 3 ha stora sjön har uppkommit efter stenbrytning. Den är belägen ca 200 m nordväst om Vallevikens samhälle.

Större till- och utlopp saknas. Bergtäktens sidor är branta och sjön mycket djup. Omgivningarna utgörs i norr, nordväst och öster av tallskog, medan öppen hedmark med enar och enstaka tallar gränsar till sjön i syd och sydväst.

Av fiskar har abborre och löja noterats från sjön. Enligt uppgift finns kräftor.

Naturvårdsbedömning: -.

Övriga anspråk: Ett pumpus som ligger i söder svarar för Vallevikens vattenförsörjning. År 1977 levererades 10 786 m^3 vatten härifrån. Vatten tas också via flera slangar över branten i söder till den närmaste bebyggelsen, ca 50 m från stranden.

Gallring har skett i omgivande skog.

Bebyggelsen är koncentrerad till Vallevikens samhälle söder och sydost om sjön. Även i öster finns viss bebyggelse men då på längre avstånd från sjön.

Markskador förorsakade av terrängkörning förekommer flerstädes i området. Ströv- och ridstigar finns i öster och söder. Flera mindre soptippar ligger nära sjön i öster och sydost.

Ett stängsel löper mellan branten i väster och en jordbank mellan sjön och vägen väster om sjön.

Förordnanden: -.

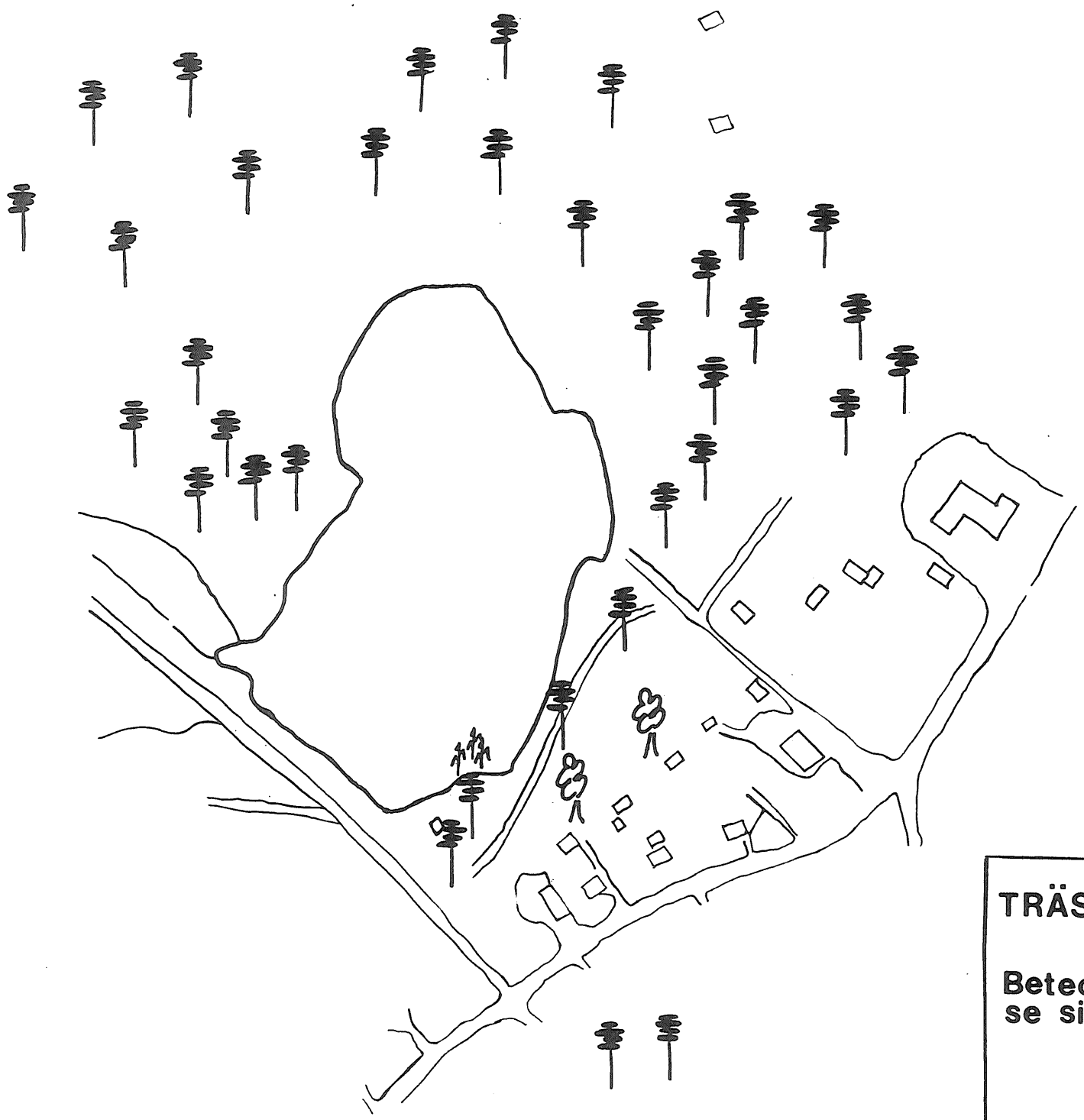

TRÄSK NV VALLEVIKEN

Beteckningar
se sid 19

0 50 100 M

5.S1 FARDUMETRÄSK, Hellvi/Rute G, B, O I

Beskrivning: Den 330 ha stora sjön ligger i en bred dalgång som sträcker sig i nord-sydlig riktning strax norr om Hellvi kyrka. Sjön nås lätt från de större vägar som passerar öster och nordost om den. Från en nedlagd tipp vid den nordöstra stranden har man god utsikt över stora delar av sjön.

Sjön erhåller vatten genom ett flertal diken, vilka dränerar jordbruksmarker i norr och nordost. Utloppet ligger i sydväst och utgörs av den breda och djupa Bångån.

Sjön sänktes ca 1 m i slutet av 1800-talet och är numera reglerad. Den är grund och det största djupet inte mer än ca 1,5 m. Sedimenten består av kalkrik findetritusgyttja med en obetydlig halt av grövre växtdelar. Sedimenten bildar flera skarpt avsatta bankar, som sluttar flackt åt väster men är branta på den östra sidan, vilket tyder på tillväxt åt öster. Efter sänkningen i slutet av 1800-talet når en del av bankarna ständigt över vattenytan, och öar har bildats. Mellan bankarna går djupare rännor, huvudsakligen i sjöns NV och SO riktning samt runt Storholmen. Sjön underlagras av märglig kalksten och moränlera.

Under 1940- och 1950-talet ökade igenväxningen av sjön. Orsaken var att vattenståndet skjunkit, troligen till följd av konstgjord dränering av myrmarker norr om sjön samt tillförsel av näringsrikt vatten från odlade marker (Pettersson 1958). Igenväxningen har numera avstannat, troligen p.g.a. högt vattenstånd genom viss reglering av sjöns utlopp. Övervattensvegetationen är mycket riklig i sjöns NO och SV del och domineras av vass och ag. På några ställen ingår bestånd av smal- och bredkaveldun (Typha angustifolia resp. T. latifolia). Sparsamt förekommer sjösäv (Scirpus lacustris). Lundqvist (1940) uppger även blåsäv (S. tabernaemontani). I de skyddade vikarna växer enstaka bestånd av vit näckros (Nymphaea alba) och borstnate (Potamogeton pectinatus). Kransalger dominerar undervattensvegetationen och bildar täta mattor på vissa ställen vid gyttjebankarna. Påträffade arter är Chara tomentosa, Ch. polyacantha, Ch. aspera, Ch. globularis och Ch. hispida. På flera ställen finns den sällsynta havsnajasen (Najas marina).

På Storholmen har en för Gotland mycket sällsynt vegetationstyp utvecklats, nämligen en högmosse. Mosseväxterna (skvattram, ljung, kråkris m.m.) får sitt vatten enbart från nederbörden och påverkas inte av sjöns kalkrika vatten.

Vattnet är klart men kan ofta få en gulaktig färg, troligen beroende på tillförsel av humusrikt vatten från de intilliggande myrarna. Kalkhalten och alkaliniteten är hög liksom pH-värdet. Av kväveföreningar är det ammoniumjonerna som har de största koncentrationerna. Fosforhalten är låg.

Sjön är känd för sitt rika fågelliv, och här häckar bl.a. rördrom, småfläckig sumphöna, brun kärrhök och dvärgmås. Såväl vår som sommar ser man ofta stora flockar grågäss i sjön.

Av fiskar har gädda, abborre, gärs, sutare, sarv, mört, ruda, ål och storspigg (enda insjölokalen på Gotland) noterats. Kräftor förekommer sparsamt.

Längs stränderna har vinterisarna skjutit ihop en s.k. strandbarrikad. Sjöns omgivningar intas huvudsakligen av tallskogar utom i norr, där betes- och åkermarker gränsar till sjön.

Naturvårdsbedömning: Området är intressant ur sedimentologisk och torvgeologisk synvinkel och ges klass II i den geologiska inventeringen. De sällsynta naturtypskonstellationerna med ett ovanligt floristiskt innehåll ger området ett betydande botaniskt värde, och större delen av sjön med omgivningar har erhållit klass I i den botaniska inventeringen. Sjön är en av Gotlands fågelrikaste sjöar och har getts klass I i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Skogsbruk bedrivs i sjöns omgivningar. I norr, nordost och sydväst ligger åker- och betesmarker. Enligt lantbruksnämnden föreligger intresse för att nyttja sjön som vattenmagasin för bevattning ur den nedanför liggande Bångån.

Öster om sjön leder ett dike till en vattenståndsmätare där sjöns vattenyta bestäms av SMHI. Dessutom finns en vattenföringsstation i utloppet, Bångån.

Markskador förorsakade av traktortransporter finns i myren vid stranden i nordost. Längs stränderna i ost och sydost finns flera eldplatser.

Ett visst fritidsfiske bedrivs i sjön.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön. Sjöns fågelliv är skyddat genom en lokal överenskommelse.

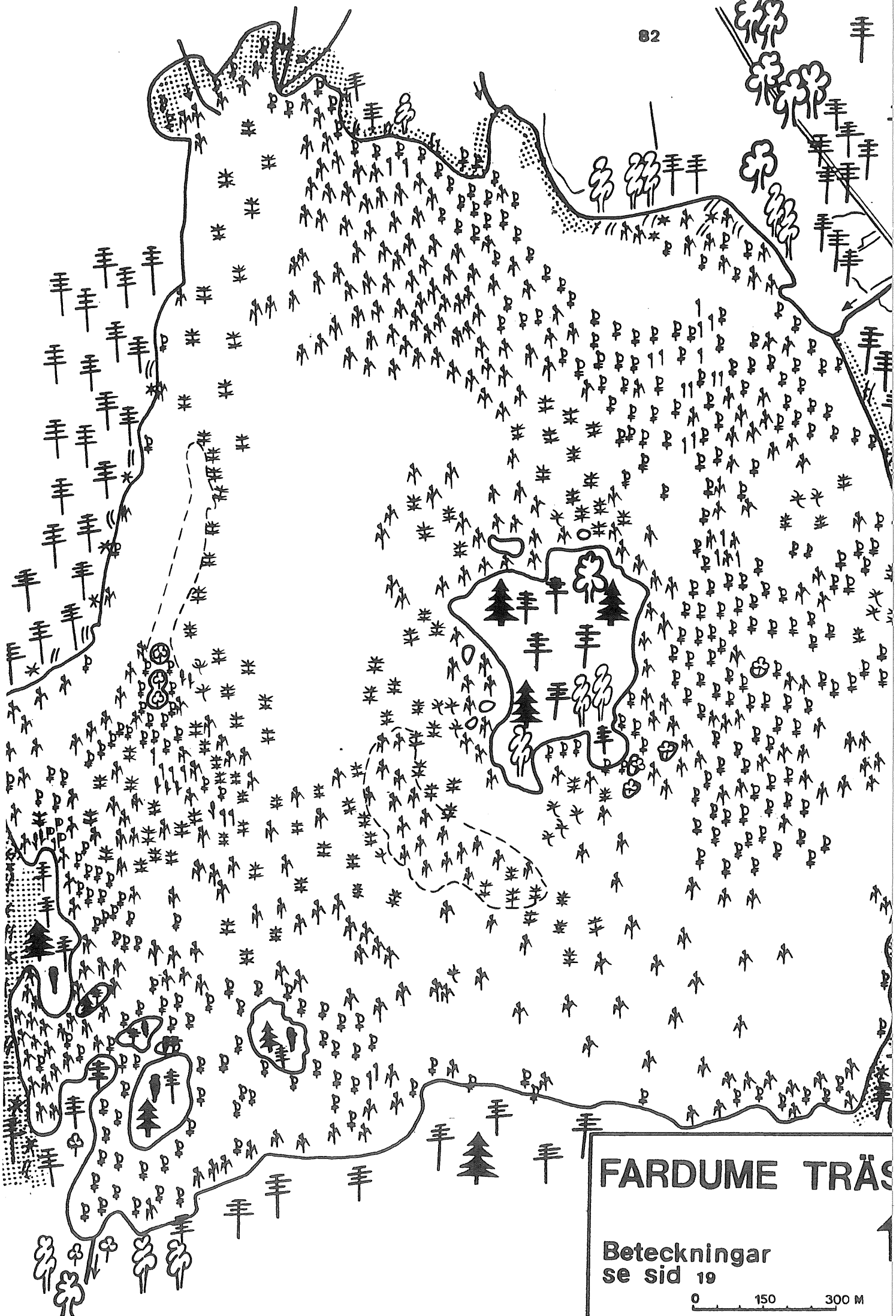
FARDUME TRÄS
Beteckningar
se sid 19
0
150
300 M

7.S1 RONKELSMYR, Hangvar/Othem/Lärbro G, B, O I

Beskrivning: Ronkelsmyr är en vidsträckt myr belägen ca 5,5 km NO Tingstäde kyrka. Längs myrens västra kant sträcker sig ett ca 900 m långt och upp till 75 m brett randträsk. Myren kan nås efter en ca 1 km lång promenad från vägen Tingstäde-Ire eller via någon av de brukningsvägar som passerar norr, nordost eller sydväst om myren.

Myren erhåller sitt vatten från St. Pussmyr och Kvarnmyr i söder. Utloppet ligger i sydväst, där tre diken avleder vatten åt syd och sydväst mot Elinghemsmyr och Ireån. Randträsket är mycket grunt. Närmast stränderna dominerar olika gräs- och starrarter, särskilt bunkestarr (Carex elata), samt knappag (Schoenus nigricans). I vattnet växer en del kransalger. Myren är till största delen en agmyr, men inom stora områden dominerar starrarter och knappag.

På myren och i dess omgivningar häckar vildmarksberoende fågelarter som grågås, trana, orre och korp. Av fiskar har endast gädda noterats i randträsket.

Myrens omgivningar domineras av tallskog.

Naturvårdsbedömning: Myrens läge mellan Ancylus- och Litorinagränsen gör den intressant för myrstratigrafiska, pollenanalytiska och sedimentologiska undersökningar, något som motiverat klass II i den geologiska inventeringen. Områdets orörda prägel gör det ekologiskt värdefullt, vilket motiverat klass I i den botaniska inventeringen. Vildmarksfaunan har motiverat klass II i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: En grustäkt är belägen mellan Ronkelsmyr och Kvarnmyr.

Enligt lantbruksnamnden föreligger intresse för att utnyttja myren som vattenmagasin för jordbruksbevattning.

Skogsbruk bedrivs i omgivningarna.

Förordnanden: -.

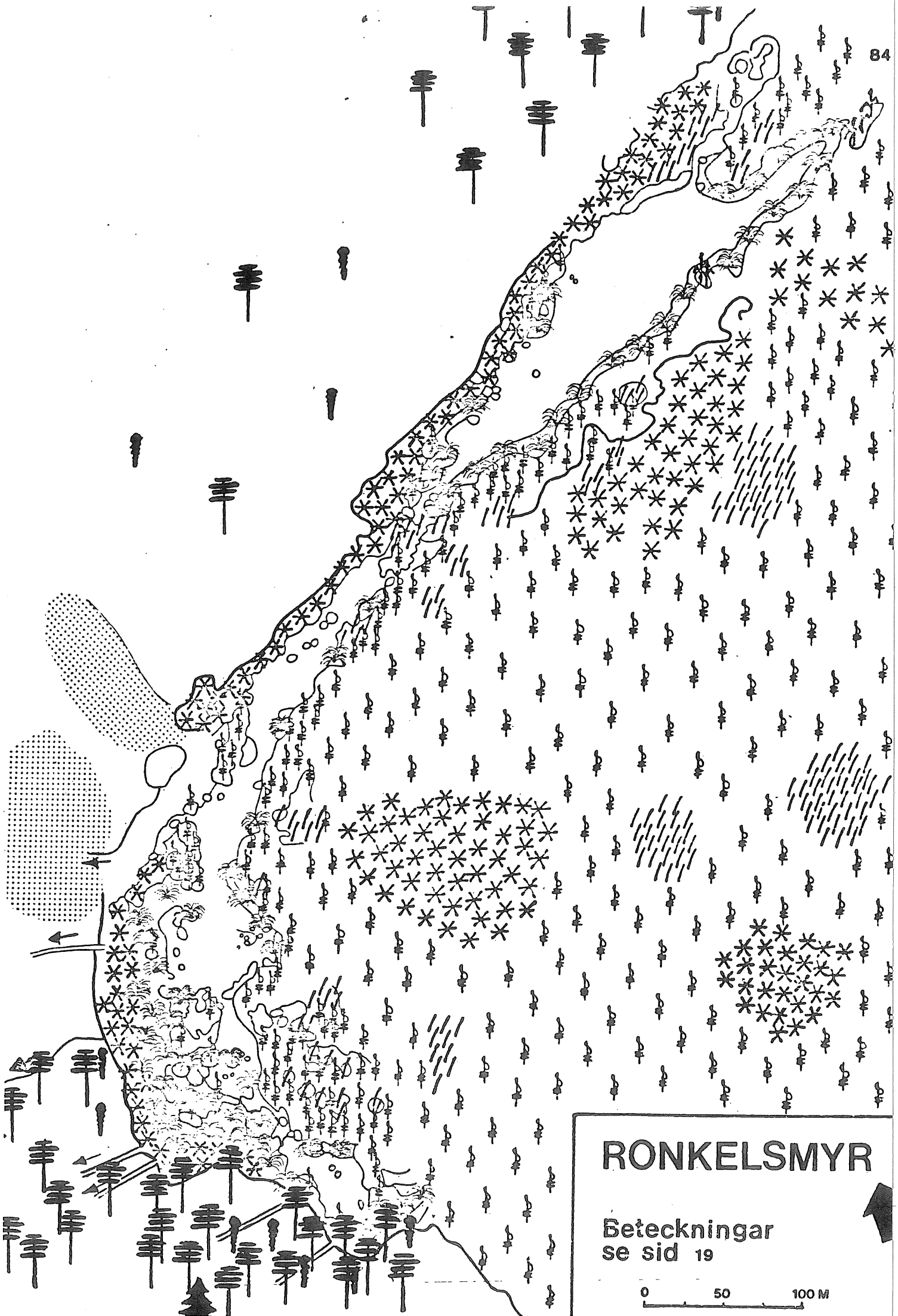
RONKELSMYR
Beteckningar
se sid 19
0
50
100 M

8.S1 TRÄSKMYR, Lärbro/Hangvar G, B, O I

Beskrivning: Den 169 ha stora Träskmyr är den enda av de återstående gotländska myrarna som till sin utbildning är så differentierad som flertalet av de nu uppodlade större myrmarkerna en gång varit. Här kan man ännu studera en del drag som inte går att finna på någon annan gotlandsmyr. Ett flertal mindre vattenytor, s.k. norar, förekommer ännu på myren liksom några större sjöar. Myren nås lättast på mindre vägar från nordost och sydost

Huvudtillflödet utgörs av en bäck som dränerar för jordbruksändamål tidigare utdikade myrar belägna väster och nordväst om Träskmyr. Vid mynningen har ett delta bildats. Övriga tillflöden utgörs av mindre bäckar och diken som dränerar näromgivningen.

Utloppet ligger ligger i nordost och består av en grund och bred bäck (Vasteå) som för vattnet till Kappelshamnsviken.

Sedan 1982 är vattennivån i Träskmyr reglerad med hjälp av en regleringsdamm som byggt vid utloppet. Dämningsgränsen är 14,40 m ö.h.

Vegetationen ute på myren domineras helt av ag, som här och var är uppblandad med starrarter, knappag eller vass. I utkanten av myren växer rikligt med kärrnycklar, en orkidé som i Träskmyr har en av sina största förekomster på Gotland.

Fågellivet i myren är inte speciellt rikt men här häckar bl.a. brun kärrhök och trana.

Gädda finns i den flödessvacka som förbinder myrens in- och utlopp.

Träskmyr omges huvudsakligen av tallskog. I norr gränsar dock åker och betesmark till myren.

Naturvårdsbedömning: Myrens värde vid studier av igenväxningsmekanismer, sedimentation och torvtillväxt har motiverat klass II i den geologiska inventeringen. I den botaniska inventeringen anges Träsmyr vara den klart värdefullaste av de gotländska myrarna, och den har där erhållit klass I. Även i den ornitologiska inventeringen har området fått klass I.

Övriga anspråk: I myrens omgivningar bedrivs skogsbruk. I NV ligger åker- och betesmarker.

Bebyggelse ligger på avstånd i SO, NO och NV.

Stängsel finns uppsatta på flera ställen i omgivningarna.

Förordnanden: Träskmyr med Vasteån avsattes 1981 som naturreservat.

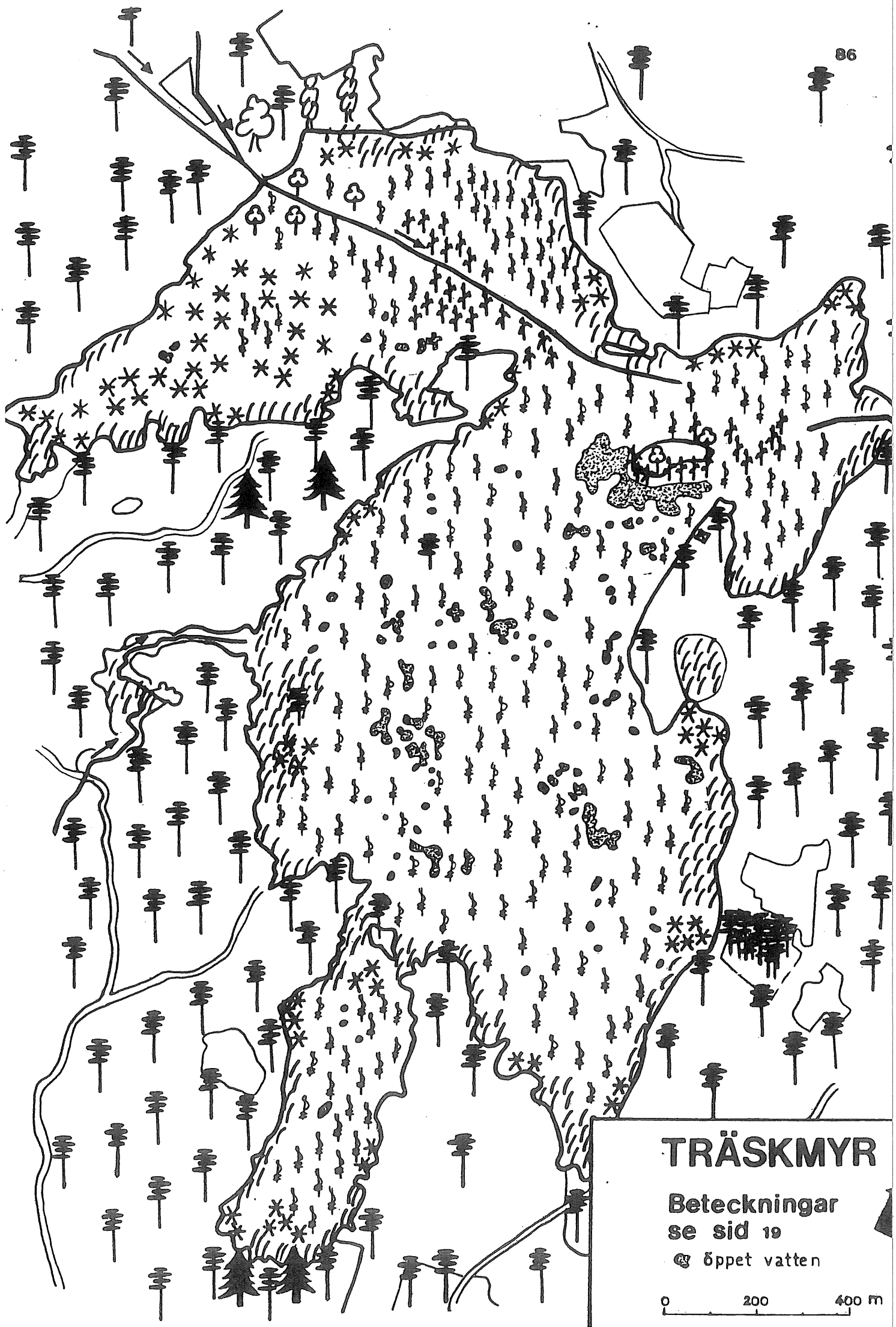
TRÄSKMYR
Beteckningar
se sid 19
öppet vatten
0
200
400 m

12.S1 TINGSTÄDE TRÄSK, Tingstäde G, B, O I

Beskrivning: Tingstäde träsk är med sin yta av 460 ha Gotlands näst största sjö. Den ligger omedelbart öster om Tingstäde samhälle och nås lätt från bl.a. väg 148, som tangerar den nordvästra delen av sjön, samt från vägen Tingstäde-Hejnum, som löper längs sjöns västra sida.

Sjöns huvudtillflöde utgörs av ett stort dike, som kommer från skogs- och åkermarker i söder, samt ett annat dike som kommer från skogsmarker och f.d. Killingmyr i sydost. Sjön får dessutom vatten via ett flertal mindre diken i omgivningen. Utloppet ligger i väster och utgörs av en kanal, som är reglerad genom två dammar. Enligt vattendom 1967 är högsta tillåtna dämningsgräns 45,1 m ö.h.

Sjön ligger på lagrad kalksten, morän och isälvsavlagringar. Största vattendjup är ca 2 m i nordöstra delen av sjön. Botten karaktäriseras av utpräglade sedimentbankar av bleke och kalkgyttja, som på flera ställen höjer sig brant upp mot sjöns yta. Vackert utbildade hällstränder finns på östra sidan.

Vegetation av vattenöverståndare finns över en stor del av sjön. Den är speciellt riklig i den södra delen. Ute i sjön dominerar vassen. Utmed stränderna och i sydvästra delen finns rika förekomster av ag. Enstaka bestånd av bredkaveldun (Typha latifolia) och sjösäv (Scirpus lacustris) förekommer också.

Kransalgsvegetationen var i november 1976 riklig, speciellt på bankarnas läsidor. Följande arter noterades: Chara aspera, Ch. tomentosa, Ch. contraria, Ch. polyacantha, Ch. globularis och Ch. hispida. Forsberg (1965) uppger endast Chara globularis. Lundqvist (1940) uppger att kransalgsvegetationens utveckling kan variera. 1924-25 observerades en synnerligen yppig vegetation, medan kransalgsvegetationen år 1939 var ganska klen.

Den övriga undervattensvegetationen utgörs av mindre bestånd av trådnate (Potamogeton filiformis), borstnate (P. pectinatus) och gräsnate (P. gramineus). Även gäddnate (P. natans) och axslinga (Myriophyllum spicatum) uppges av Lindström (1894).

Sjön hyser en mycket intressant vegetation av blågröna alger, som undersökts av Mats Waern 1937. Vegetationen finns fastsittande på hällar och stenar eller lösliggande på bottnen. Den är vackrast utbildad på hällarna och bottnarna vid östra stranden.

På sjöns hällstränder finns ofta isräfflor. Längs den västra och den östra sidan finns strandbarrikader. Talldominerade skogar omger sjön utom i söder och väster, där jordbruksmarker ligger, samt i nordväst, där Tingstäde samhälle är beläget.

Tingstäde träsk har tidigare hyst en rik häckfågelfauna, men sjöns värde som häckfågellokal har försämrats till följd av höjning av vattennivån. Till fågelarter som häckar i sjön eller dess närmaste omgivningar hör dock grågås, brun kärrhök, trana, småfläckig sumphöna, kornknarr och drillsnäppa.

Sjön har åtminstone tidigare varit länets artrikaste sjö vad gäller fisk. Härifrån har noterats gädda, abborre, gärs, sarv, sutare, mört, löja och småspigg. Även kräftor finns i sjön.

Vid den botaniska inventeringen av sjöns stränder 1984 och 1985 uppmärksammades ett rikt bestånd av brun ögontröst, 27 arter orkidéer samt 12 i riket hotade växtarter.

Naturvårdsbedömning: Sedimentlagerföljden i sjön anges i den geologiska inventeringen ha stort vetenskapligt värde. Sjön ingår där i ett större område som erhållit klass I. I den botaniska inventeringen har den sydöstra delen, som gränsar till Filehajdar, givits klass I. Resultatet av de botaniska detaljinventeringarna motiverar att större delen av sjöns stränder åsätts klass I. Även i den ornitologiska inventeringen har sjön erhållit klass I.

Övriga anspråk: Sjön utgör ytvattentäkt för Visby. Täkten sker i väster, vid en pir belägen strax söder om utloppet. Ett mindre pumphus ligger vid stranden innanför piren och ett större reningsverk m.m. en bit från stranden bortom vägen i väster. Enligt lantbruksnämnden föreligger intresse för uttag av vatten ur sjön för jordbruksbevattning.

Skogsdikningar förekommer i SV och i SO ligger några mindre hyggen.

Åkermarker ligger i S, SV och V. Bete bedrivs i skogen i S och SO, i hagmarker i N samt S om badplatsen i NV.

Bebyggelse finns främst i väster, där Tingstäde samhälle ligger. Militärt övningsområde och skjutfält gränsar till sjön i öster. Här förekommer ställvis svåra markskador efter terrängkörning.

I NV ligger en badplats. Ett flertal båtar finns i sjön. Tre båthus eller fiskebodar samt fyra bryggor ligger vid sjön.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön. Enligt 122 § byggnadslagen krävs länsstyrelsens tillstånd vid eventuell nybyggnad invid sjön.

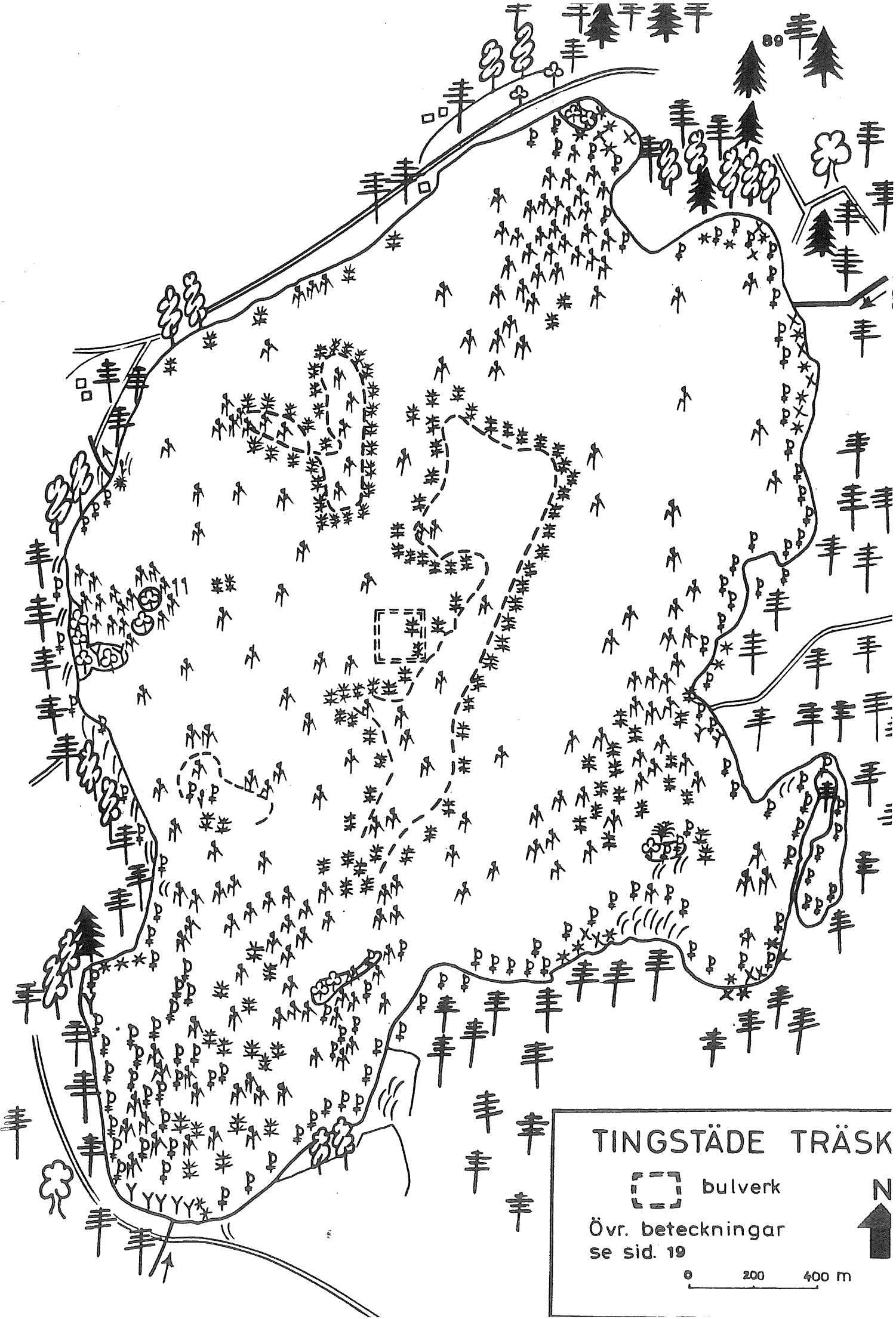
TINGSTÄDE TRÄSK
bulverk
Övr. beteckningar
se sid. 19
N
0
200
400 m

18.S1 BOGEVIKEN, Boge/Othem G, O I

Beskrivning: Den från havet nyligen avsnörda Bogeviken har en yta av drygt 200 ha. Den är belägen omedelbart sydväst om Slite samhälle och nås lätt från ett flertal vägar, bl.a. väg 147, som löper intill den östra stranden.

Sjöns huvudtillflöde utgörs av Spillingsån, som mynnar i NV och som dränerar skogs- och jordbruksmarker norr om sjön. Mindre bäckar och diken faller ut i N, NV, V, SV och S. Även dagvatten från ett nybyggt villaområde i NO tillförs sjön.

Utloppet utgörs av sju grävda kanaler (Sjuströmmar) genom näset i öster. Flödesriktningen varierar med vattenståndet i sjön resp. i havet. Vid inflöde av havsvatten blir vattnet i sjön svagt bräckt.

Sedimenten i sjön saknar kalk, troligen på grund av inflödet av brackvatten. Sedimentbildningen är svagare i sjöns östra del, och i den västra delen är sedimentlagren tjockare (Munthe m.fl. 1928). Största vattendjup är ca 1 m.

Vattenvegetationen är ytterst sparsam. Lite vass växer här och där längs stränderna, rikligast vid tilloppets mynning i norr. Ruggar av sjösäv (Scirpus lacustris) och havssäv (S. maritimus) finns vid den östra stranden och på de små holmarna.

Undervattensvegetationen utgörs av trådnate (Potamogeton filiformis) och kransalger (Lundqvist 1940).

På de små holmarna i sjön samt i vassområdet i norr ligger en av Gotlands största skrattmåskolonier, och i anslutning till denna häckar åtskilliga andra arter våtmarksfåglar.

Av fiskar har endast id och småspigg noterats från sjön, men enligt uppgift finns även gädda, abborre och mört.

Sjön omges av tallskog utom i öster och nordost, där Slite samhälle ligger.

Naturvårdsbedömning: Moränryggarna saknar kända motsvarigheter på Gotland och är därför av betydande vetenskapligt intresse. I övrigt utgör stränderna representativa exempel på flack moränstrand utan spår av svallningspåverkan. Moränryggarna har givits klass II och stränderna klass III i den geologiska inventeringen. Sjöns stora värde som häcklokal för ett stort antal våtmarksberoende arter har motiverat klass I i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: I SV tas vatten för jordbruksbevattning från en kanal grävd 50 m in från stranden. I NV finns en bevattningsdamm anlagd ca 400 m från stranden.

Skogsbruk bedrivs i omgivningarna. Åker- och betesmarker ligger på varierande avstånd i S, SO och V.

Tätbebyggelse ligger i N och NO. Söder om den östra viken ligger en gård nära sjön. På den västra sidan av udden i söder ligger ett fritidshus ca 25 m från stranden.

Gång- och ridstigar löper längs stranden i SO och N. I NO har ett elljusspår anlagts.

Flera eldstäder ligger intill stranden i N, NV och S. I N och NV är stranden kraftigt sönderkörd av mopeder och motorcyklar.

Ett tämligen intensivt fiske bedrivs i sjön, och i sjön ligger en mängd båtar. De flesta ligger vid utloppen i öster, där småbåtshamn samt fiske- och redskapsbodar ligger.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön.

BOGEVIKEN

Beteckningar
se sid 19

0 150 30 M

23.S1 ROSENDALSVÄTEN, Follingbo G, B, O I

Beskrivning: Rosendalsväten är en ca 2 ha stor våtmark som består av två större och ett antal mindre öppna vattenytor. Den är belägen uppe på Follingboburgen, ca 6 km SO Visby. Väten nås lätt från väg 143, som löper strax sydväst om väten.

Synliga tillflöden och utlopp saknas.

De små gölarna är grunda och kan torra somrar torka ut helt och hållet. I den östra gölen växer vass och bunkestarr (Carex elata). Vattenbläddra (Utricularia vulgaris) och gäddnate (Potamogeton natans) är de viktigaste undervattensväxterna. Sjöfräken (Equisetum fluviatile) förekommer här och var längs stränderna.

I den västra väten kantas stränderna av ag och i viss mån av vass. Ute i vattnet växer vattenbläddra och vit näckros (Nymphaea alba).

I vätens omgivningar kan man träffa på den storfläckiga formen av snok.

Omgivningarna intas av tallskog med inslag av hällmarker.

Naturvårdsbedömning: Objektet har stort värde för pollenanalytiska undersökningar på grund av att den ligger så högt över havets nivå (77 m). Det har erhållit klass III i den geologiska inventeringen. Det allmänekologiska värdet har motiverat klass III i den botaniska inventeringen. Vätens värde som häckfågellokal har motiverat klass I i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anpråk: Omgivande myr har tidigare utnyttjats för torvtäkt. Det västligaste av de öppna vattenpartierna uppschaktades 1973.

Rid- och strövstigar löper i skogen O och NO väten. Där ligger också två skjutbanor.

Omgivande skogsmark är delvis av god bonitet.

Förordnanden: -.

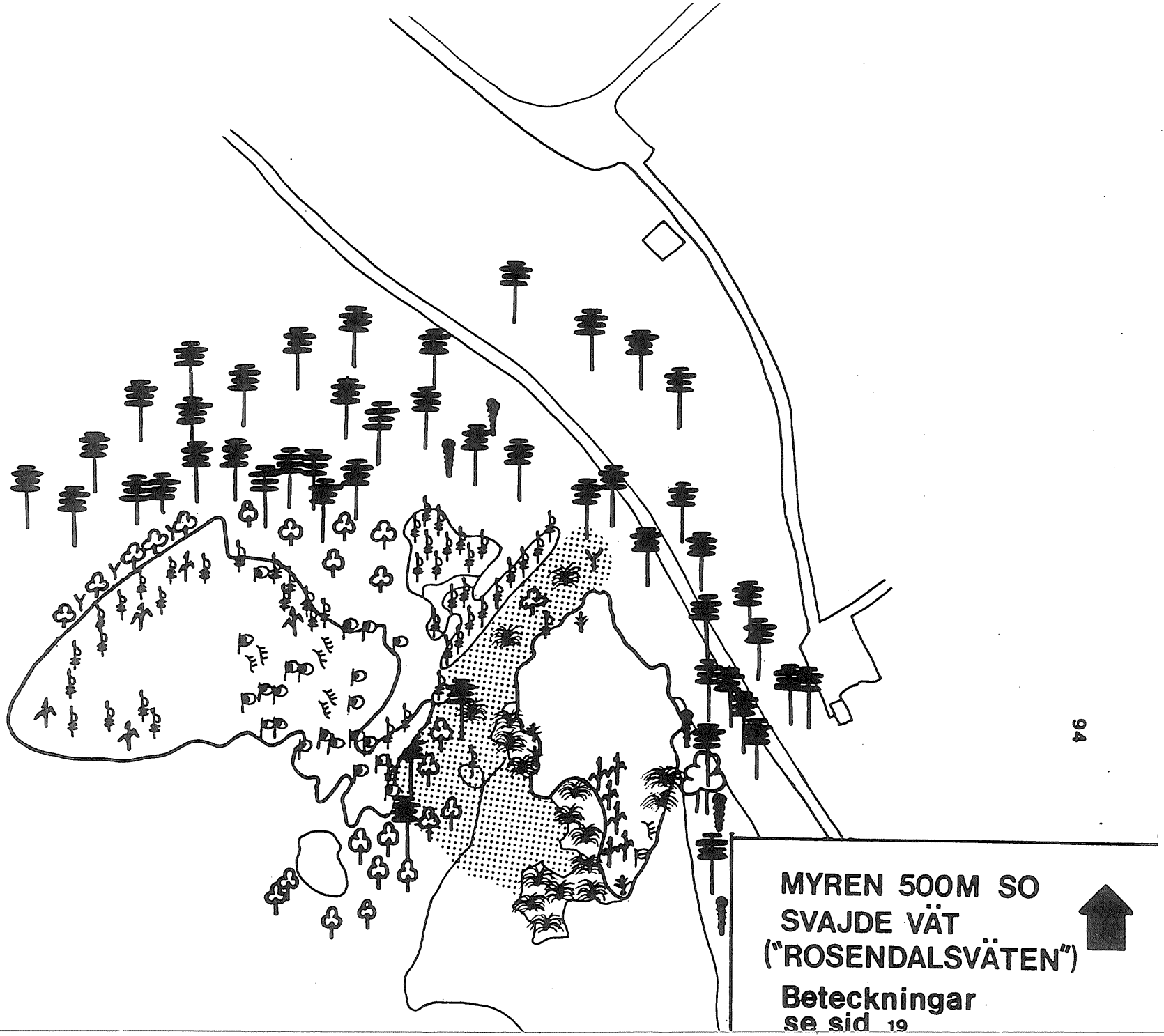
MYREN 500M SO
SVAJDE VÄT
("ROSENDALSVÄTEN")
Beteckningar
se sid 19

23.S2 SVAJDE VÄT, Follingbo B, O I

Beskrivning: En ca 4 ha stor vät belägen på Follingboburgen, ca 5 km SO Visby. Den nås lätt från gamla väg 143 och från friluftsanläggningen i söder.

Väten saknar synliga tillflöden. Utloppet ligger nära vägen i väster. Det för vatten enbart under högvattensperioden.

Vegetationen längs stränderna är riklig och består mest av starrarter, framför allt trådstarr (Carex lasiocarpa). I sydost finns större agbestånd. Närmast land i den norra delen växer vattenklöver (Menyanthes trifoliata). Ute i vätens öppna vatten växer kransalger och tuvor av trådstarr.

Väten har tidigare varit mycket fågelrik och hyser fortfarande flera intressanta arter, bl.a. svarthakedopping.

Av fiskar har ruda och småspigg noterats. Vid väten kan man också finna den storfläckiga formen av snok.

Omgivningarna intas av tallskog.

Naturvårdsbedömning: Det allmänekologiska värdet har motiverat klass II i den botaniska inventeringen. I den ornitologiska inventeringen har väten getts klass I.

Övriga anspråk: Vätens vattennivå regleras med ett överfallsvärn av trä. Det ligger i utloppet och är i dåligt skick.

Söder om utloppet ligger motionsanläggningar i anslutning till Svajdestugan. Väster om väg 143 ligger två gårdar med tillhörande trädgårdsanläggningar, beteshagar m.m.

Motionsslingor finns anlagda i anslutning till Svajdestugan. Vätens is utnyttjas vintertid till skridskoåkning.

Förordnande: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid väten.

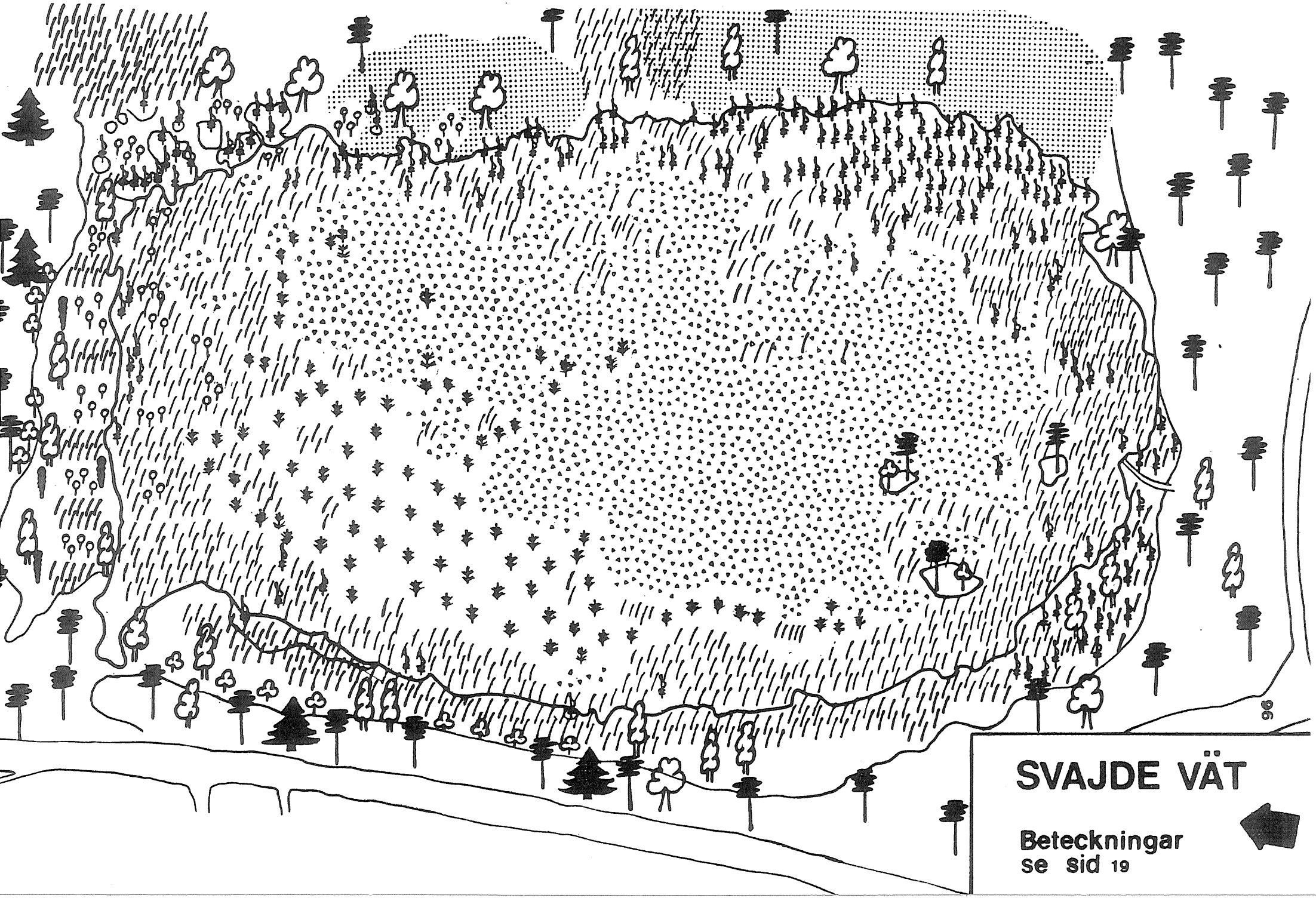
SVAJDE VÄT
Beteckningar
se sid 19

28.S1 SJÖ NV BOTVALDEVIK, Gothem G, O II

Beskrivning: Den 4 ha stora sjön är belägen ca 400 m NV Botvaldevik. Den nås lätt från bl.a. den mindre väg som löper på det näs som skiljer sjön från havet.

Sjöns tillflöden utgörs av två diken i SV. Utloppet bildar en kort bäck som mynnar direkt i havet. Vid högt vattenstånd i havet kan brackvatten tränga in i sjön vid utloppet.

Vegetationen i sjön är mycket sparsam. Havssäv (Scirpus maritimus) och sjösäv (S. lacustris) växer i de norra och södra vikarna. Enstaka mindre vassbestånd förekommer också. I skydd av säv och vass finns andmat (Lemna minor). Stora delar av stränderna saknar helt växtlighet.

I området finns en småtärnekoloni och häckar svarthakedopping. Av fiskar har endast gädda och en spiggart noterats. En del havslevande arter torde dock tillfälligtvis kunna anträffas i sjön.

Omgivningarna har en öppen prägel och domineras av ängsvegetation.

Naturvårdsbedömning: Sjön är värdefull för studier av isoleringsmiljöer och sentida landhöjningsintensitet och har därför givits klass II i den geologiska inventeringen. Sjöns fågelfauna har motiverat klass II i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Närmaste permanenta bebyggelse ligger i Botvaldevik, 300-400 m söder om sjön. Fritidsbebyggelse ligger dock på närmare håll i S och SV. Läget från sjön är dock skyddat.

Vägen som passerar mellan sjön och havet har medfört svåra markskador förorsakade av terrängkörning.

Förordnanden: -.

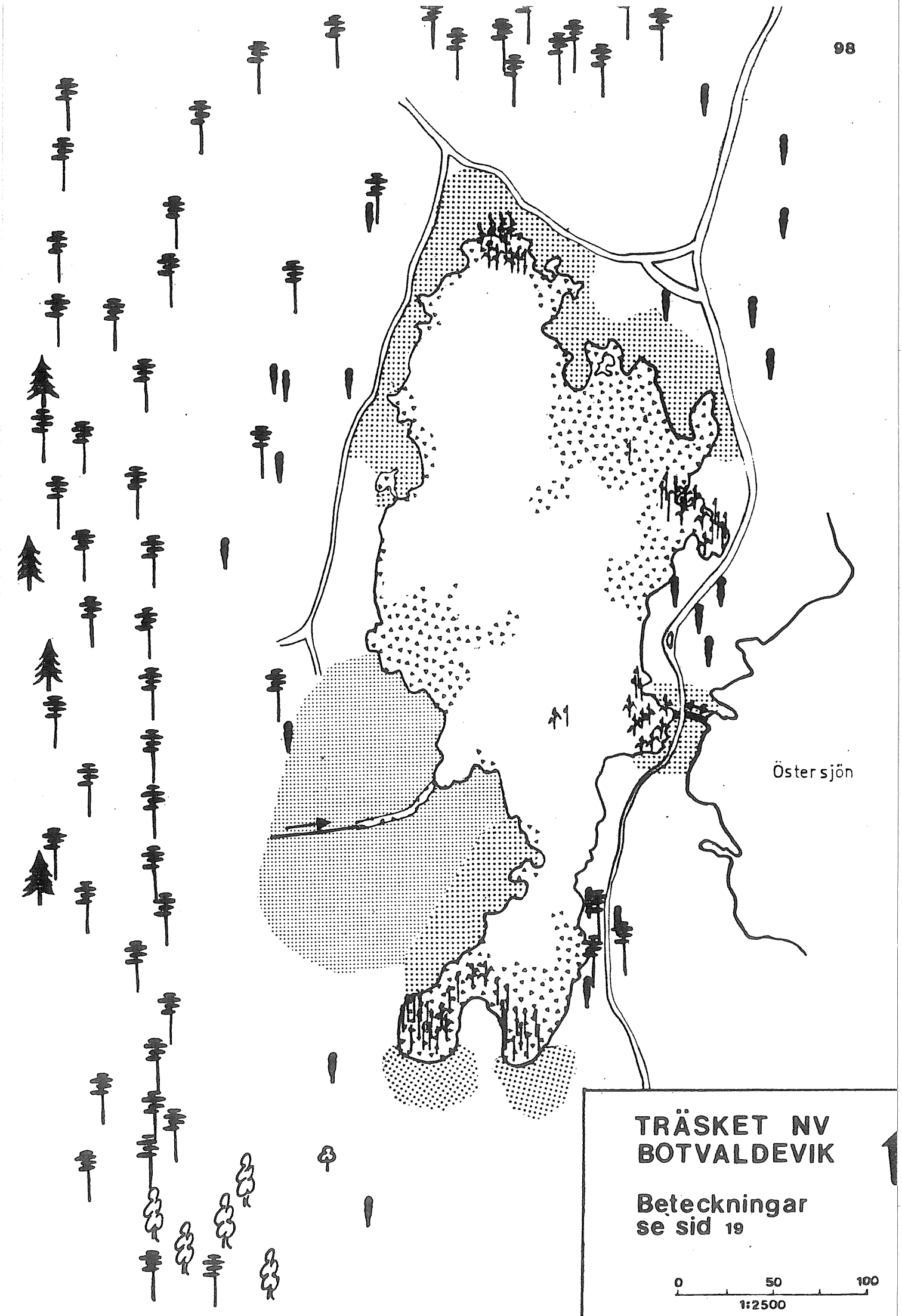
Östersjön
TRÄSKET NV
BOTVALDEVIK
Beteckningar
se sid 19
0
50
100
1:2500

28.S2 STORSUND, Gothem B, O I

Beskrivning: Den 50 ha stora sjön är belägen ca 3 km SO Gothems kyrka och en dryg km från kusten. Den nås lättast från d den skogsväg som på sin väg mot Agbod passerar strax söder om Storsund.

Huvudtillflödet utgörs av en å som avvattnar ett område med dikade myrar och jordbruksmarker beläget V och SV om sjön. En bäck bildar utlopp i N.

Sjön ligger nära havsytans nivå och har ett största djup av ca 1 m. Den håller på att växa igen med ag och vass, och igenväxningstakten har ökat under de senaste årtiondena, något som troligen beror på sänkning av vattenståndet i samband med dikningar i tillrinningsområdet (Pettersson 1958, s. 261).

Stränderna kantas av en bred agbård. I träskets mitt finns stora bestånd av vass. En del lövbuskage har också växt upp i de grundaste partierna. Över så gott som hela vattenytan finns spidd vass och ag.

Sjön hyser en rik fågelfauna, och här häckar bl.a. småfläckig sumphöna, vattenrall, trana, brunand och brun kärrhök. Sjön är dessutom en viktig rastlokal för flyttande änder och vadare.

Av fiskar har gädda, abborre, mört, ruda, lake, ål och en spiggart noterats.

Omgivningarna intas till större delen av barrskog.

Naturvårdsbedömning: Området är mycket orkidérikt och har i den botaniska inventeringen erhållit klass I. Den rika häckfågelfaunan har motiverat klass I i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Skogsbruk bedrivs i sjöns omgivningar.

Ett fågeltorn har uppförts vid stranden i SV och kanaliserar de besökande fågelintresserade.

Vintertid nyttjas sjön för skridskoåkning.

Förordnanden: Storsund med närmaste omgivningar avsattes 1974 som naturreservat.

STORSUND
Beteckningar
se sid 19
100

50.S1 PAVIKEN, Västergarn B, O I

Beskrivning: Den 36 ha stora Paviken ligger nära havet, ca 1 km NV Västergarns kyrka. Sjön nås lätt dels från väg 140, som löper väster om sjön, dels från mindre vägar norr och sydost om sjön. Man har god utsikt över sjön från ett fågeltorn som står strax väster om sjöns norra del.

Idån utgör Pavikens viktigaste tillflöde, och de mynnar i O. Ett flertal diken from omgivande betes- och jordbruksmarker avbördas också till sjön. Utloppet utgörs av Paån i söder. Vid extremt högvatten i havet kan bräckt vatten tränga in i sjön via Paån.

Paviken ligger endast 2 m över havsytan på märgelsten, märglig kalksten, morän och sand. Största vattendjup är ca 1,9 m nära östra stranden. Sedimenten består av kalkrik findetritusgyttja och bleke. Halten grövre växtdelar är obetydlig. Sedimenten har bildat en stor bank i sjöns mitt, där det är mycket grunt. Vid lågvatten når banken till vattenytan eller t.o.m. över den. Smala rännor med större djup finns längs stränderna i sjöns södra del.

Sjön är nu på väg att snabbt växa igen och håller troligen på att lämna stadiet som Chara-sjö. Förändringar i vegetationens utbredning har skett sedan karteringen gjordes - kartbilden visar läget 1973. Variationer från ett år till ett annat, beroende på ändringar av vattenståndet, tycks vara vanliga. Det är framför allt i den norra delen och vid utloppet i söder som vattenvegetationen är rikligast. Vassen dominerar helt mer har inslag med partier av bredkaveldun (Typha latifolia). Ag förekommer endast mycket sparsamt. Säv (Scirpus lacustris och maritimus) växer längs den östra stranden. Utbredningen har ökat under de senaste åren, troligen på grund av minskat betestryck. Nu växer en sammanhängande bård längs stranden. Havssäv påträffades första gången i sjön 1977.

Utloppet var 1973 helt igenväxt med bredkaveldun. Fyra år senare hade det mesta ersatts av vass och säv. Bredkaveldunet hade då i stället, tillsammans med sjö- och havssäv, ökat i utbredning utanför mynningen.

Den sydvästra strandens breda vassbård har hållit sig ganska oförändrad. Här finns ett mindre bestånd av smalkaveldun (T. angustifolia) insprängt.

På banken i sjöns mitt växer enstaka strån av ag och vass, diffust utspridda. Bredkaveldun, som här verkar vara en typisk nykolonisatör i grundområdena, tycks variera i utbredning ute på banken. Vid besöket 1977 fanns ett par täta bårder, men vid en snabbkontroll i januari 1982 syntes återigen bara en diffus utbredning. Då kunde också konstateras att vassen brett ut sig alltmer i sjöns norra del. Bl.a. hade den vandrat ut söder om det stora beståndet av bredkaveldun.

Av undervattensvegetation påträffades 1977 borstnate (Potamogeton pectinatus) och rikligt med liten hårsärv (Zannichellia palustris) utanför säven längs den östra stranden. Dessutom sågs havsnajas (Najas marina), hästsvans (Hippuris vulgaris) och någon enstaka kransalg.

Forsberg (1965) nämner följande kransalgarter: Chara polyacantha, Ch. hispida och Ch. aspera. Lundqvist (1940) skriver om "stora Chara-tuvor". Det är tydligt att kransalgernas utbredning har minskat betydligt. Havsnajas uppges tidigare från

åren 1894, 1961 och 1965 av Lindström resp. Forsberg. Uppgifter om gäddnate (Potamogeton natans) finns hos Lindström (1894). Andmat (Lemna minor) påträffades i stor mängd 1977 liksom en art av grönalgsläktet Enteromorpha, som egentligen är en havsalg. Dessa sågs ej vid besöket 1973.

Vattnets kemiska sammansättning påverkas i hög grad av att brackvatten ibland strömmar in från havet genom sjöns utlopp. Ledningsförmågan kan då öka markant, eftersom tillskottet av framför allt Na-, Cl- och Mg-joner blir stort. Den totala kvävehalten var vid provtagningstillfället i augusti 1973 hög. Troligen tillförs näringsrikt vatten från jordbruksmarker och Västergarnsån, som har ett stort tillrinningsområde. Även fosforhalten var ovanligt hög för att vara i en Gotlandssjö. Vattnets innehåll av organiskt material är stort.

Paviken är en av Gotlands allra bästa fågelsjöar och här häckar bl.a. årta, snatterand, smådopping, småfläckig sumphöna och brun kärrhök. Höst och vår rastar stora mängder änder, svanar och gäss vid sjön.

Av fiskar har gädda, abborre, sutare, id, mört, sarv, ruda, löja, småspigg och lake noterats i sjön. Enligt uppgift har även braxen och skrubbskädda observerats.

Naturvårdsbedömning: Det ekologiska och floristiska värdet har motiverat klass I ur botanisk synvinkel. Sjön stora betydelse som häck- och rastlokal för fåglar har motiverat klass I i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Sjöns nederbördsområde utgörs till stor del av jordbruksmark, vilket medfört en stor näringsbelastning med kraftig vegetationsutveckling som följd.

Lantbruksnämnden anger att intresse föreligger för direkt vattenuttag ur sjön för jordbruksbevattning.

Permanentbebyggelse ligger vid vägen i N samt vid väg 140 i V. Fritidsbebyggelse finns O om Paån. Sjön besöks flitigt av fågelintresserade.

En eldplats ligger på den östra stranden. Vid Idån ligger en vikingatida hamn, som delvis undersökts.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön. Enligt 122 § byggnadslagen krävs länsstyrelsens tillstånd vid eventuell nybyggnad öster om sjön.

PAVIKEN
z Zannichéllia palústris
Beteckningar
se sid 19
0
100
200 M
SKALA 1:5000

63.S1 BJÄRSTRÄSK, Lojsta G, B, O I

Beskrivning: Den knappt 1 ha stora sjön Bjärsträsk är belägen ca 500 m OSO Lojsta kyrka och 100 m sydväst om Fridträsk. Den nås via stigar från kyrkan eller längs tillflödeskanalen från Fridträsk.

Sjön tillhör de små djupa sjöarna i Lojstaområdet, men är grundare än övriga Lojstaträsk - största djupet är drygt 4 m. I söder bildas stranden av en klint och är därför mycket brant. Utanför klinten är växtligheten mycket sparsam. Längs de övriga stränderna, som är flackare, är växtligheten ganska kraftig. Där växer vass närmast land och utanför vassen rikligt med vit näckros (Nymphaea alba). Gäddnate (Potamogeton natans) finns i vikarna.

Av fiskar har gädda, abborre, sarv, mört och sutare noterats. Enligt uppgift finns även kräftor i sjön.

I V och S ligger två tallskogsbevuxna klintar. I N Utbreder sig odlingslandskap.

Naturvårdsbedömning: Områdets unika geologiska bildningar har motiverat klass I i den geologiska inventeringen. De mycket värdefulla sjöekosystemen i området har motiverat klass I i den botaniska inventeringen. Den länsintressanta fågelfaunan har motiverat klass II i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Åkermarkerna i norr påverkar sannolikt sjöns vattenkemi.

Enligt lantbruksnämnden föreligger intresse för direkt vattenuttag för jordbruksbevattning.

Sjön besöks ofta, och stigar löper längs stränderna. Eldstäder ligger på klinten i V.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön.

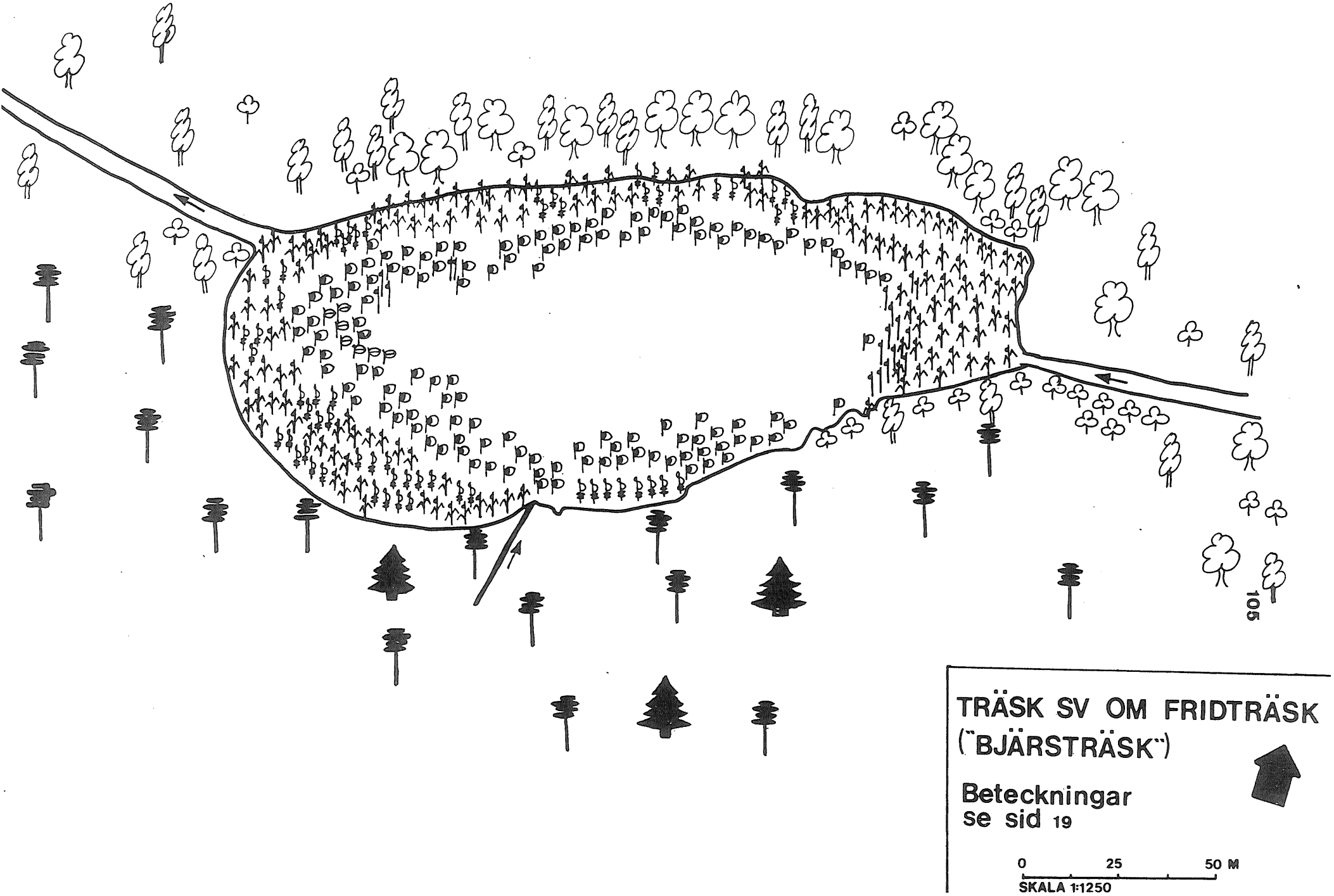
TRÄSK SV OM FRIDTRÄSK
("BJÄRSTRÄSK")
Beteckningar
se sid 19
0
25
50 M
SKALA 1:1250

63.S2 FRIDTRÄSK (HEMTRÄSK), Lojsta G, B, O I

Beskrivning: Den 8 ha stora sjön är belägen knappt 1 km NO Lojsta kyrka. Den nås lättast från vägen Lojsta-Etelhem, som löper nära sjöns norra del.

Sjön ingår i Snoderåns vattensystem och mottar vatten via en kanal från Rammträsk i NO och avger vatten via en kanal till Bjärsträsk i SV. Dessutom mottar sjön vatten från åkermarker i väster via två diken.

Fridträsk ligger 39,5 m ö.h. vid klintar av revkalksten och lagrad kalksten. Jordarterna i området utgörs av lerig morän och torv. Största vattendjup är 12 m. Sedimenten består av kalkrik findetritusgyttja. Stränderna, som bitvis utgörs av bleke, stupar brant mot bottnen.

Eftersom stränderna är så branta, är vegetationen hänvisad till smala bälten runt sjönl Det är mest vass och sjösäv (Scirpus lacustris) som växer här. Bitvis förekommer bårder av vit näckros. Ag ses glest spridd närmast land. Enstaka bredkaveldun (Typha latifolia) och vattenklöver (Menyanthes trifoliata) påträffades 1972.

På den grunda blekebottnen i norr, innanför en markant, ca 2 m bred bård av sjösäv, växer en tät matta av kransalger, framför allt Chara tomentosa. I mindre mängder förekommer också Ch. aculeolata, Ch. polyacantha, Ch. contraria och Ch. hispida. Här finns även vattenbläddra (Utricularia vulgaris) och borstnate (Potamogeton pectinatus). Uppgifter om gäddnate (P. natans) finns hos Lundqvist (1940).

Vattnet är grönfärgat och något grumligt, men siktdjupet är ändå relativt stort. Kalkhalten är hög och alkaliniteten mycket hög. Den höga magnesiumhalt som uppmättes kan bero på lokalt höga halter i berggrunden. Närsalthalterna kan inland nå ganska höga värden. Speciellt nitrathalterna var vid vinter- och vårprovtagningarna höga. Vid vinterprovtagningen beror detta sannolikt på den plötsliga snösmältning som inträffade strax före provtagningstillfället. Att vårvärdet är så högt kan förklaras av att vegetationsperioden inte var så långt gången att växterna hunnit ta upp och fastlägga tillräckligt stora mängder närsalter.

Sjöns stora djup medför att en temperaturskiktning uppstår i vattenmassan under vinter och sommar. Skiktningen hindrar omblandning av vattnet, vilket medför att syrebrist kan uppstå vid bottnen.

Av fiskar har gädda, abborre, mört, sarv, sutare och bergsimpa angivits från Lojstaområdet. Enligt uppgift finns kräftor.

Utanför de sanka stränderna vidtar i V och N öppen åkermark, medan en tallskogsbevuxen klint ligger i S och O.

Naturvårdsbedömning: Områdets unika geologiska bildningar har motiverat klass I i den geologiska inventeringen. De mycket värdefulla sjöekosystemen i området har motiverat klass I i den botaniska inventeringen. Den länsintressanta fågelfaunan har gett området klass II i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Åkermarkerna i N påverkar sannolikt sjöns vattenkemi med eutrofiering som följd. Enligt lantbruksnamnden föreligger intresse för direkt uttag av vatten ur sjön för konstbevattning.

Nötbete förekommer på en del av stranden och bidrar till att denna hålls öppen.

Stigar leder till sjön från vägen i NV, vid utloppet i SV samt längs de södra och östra stränderna.

Tre båtar är stationerade i sjön, och ett visst fiske torde bedrivas.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön.

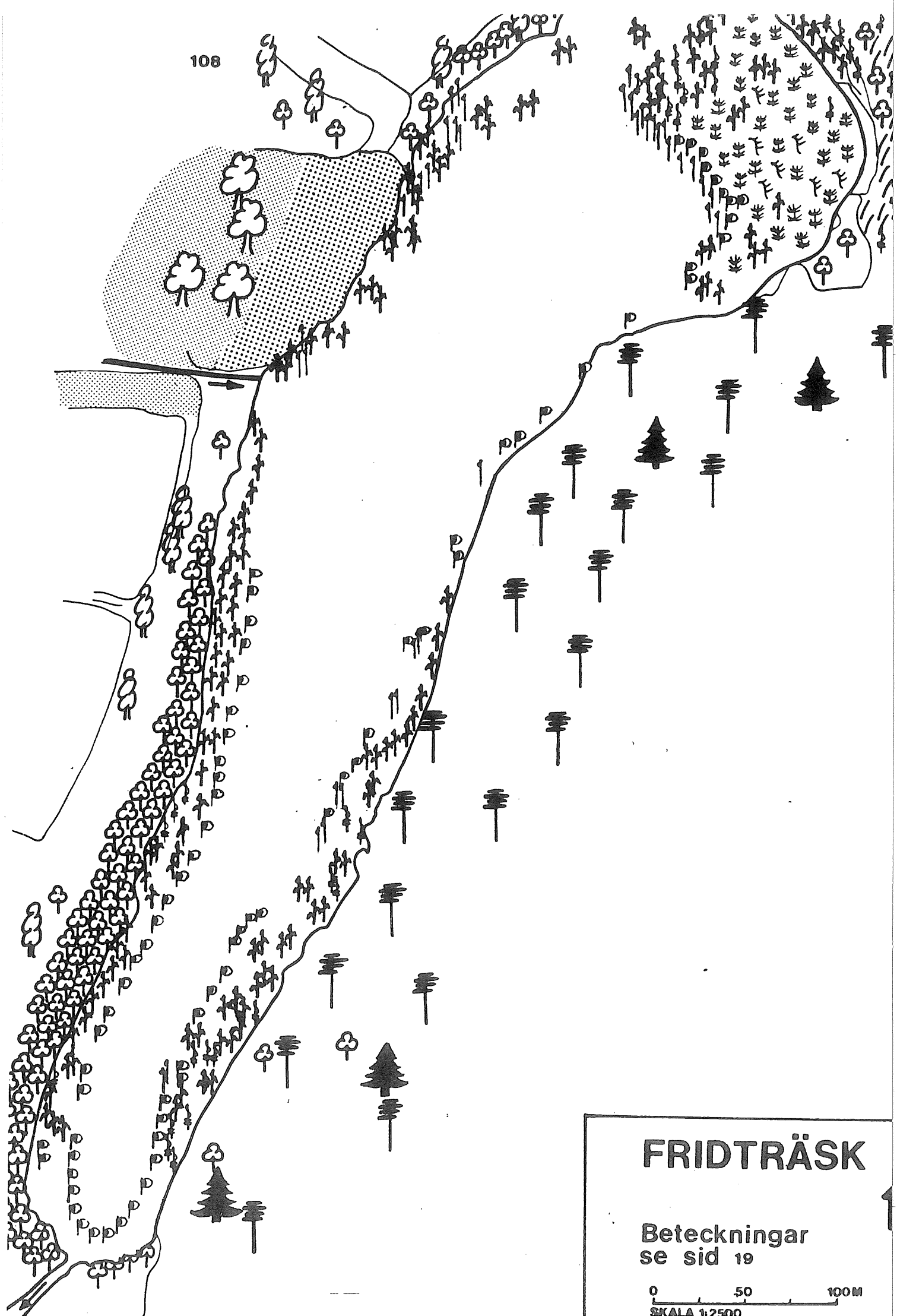
FRIDTRÄSK
Beteckningar
se sid 19
0
50
100 M
SKALA 1:2500

63.S3 MÖRTTRÄSK, Lojsta G, B, O I

Beskrivning: Den endast 0,5 ha stora sjön är belägen ca 1 km SSO Lojsta kyrka och ca 300 m SO Klints gård. Sjön nås lätt efter en skogspromenad från väg i sydväst.

Enda tillflödet ligger i NO och utgörs av ett dike som kommer från sankmarker och hyggen. Utloppet utgörs av en bäck belägen i SV.

Sjön tillhör de små, djupa sjöarna i Lojstaområdet. Den ligger invid en klint som bildar den branta stranden på sjöns sydsida. Utanför klinten växer endast vita näckrosor (Nymphaea alba). Övriga stränder kantas av en smal agbård och utanför denna en bred bård av vit näckros. I norr växer en del gäddnate (Potamogeton natans).

I sjöområdet vid Lojsta har av fiskar noterats gädda, abborre, gärs, sarv, ruda, sutare, mört och bergsimpa. Det är dock inte sannolikt att samtliga dessa arter finns i Mörtträsk.

Omgivningarna intas i V och N av tallskog, i O av en klint och i S av sankmark och odlingsmarker.

Naturvårdsbedömning: Geomorfologin har motiverat klass III i den geologiska inventeringen. De unika sjöekosystemen har motiverat klass I i den botaniska inventeringen. Den länsintressanta fågelfaunan har gett området klass II i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Skogsbruket i området bedrivs bl.a. i form av upptagningar av hyggen, vilket medför ökad näringsbelastning på sjöns ekosystem.

Enligt lantbruksnämnden föreligger intresse för att i sjön magasinera vatten för jordbruksbevattning.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön.

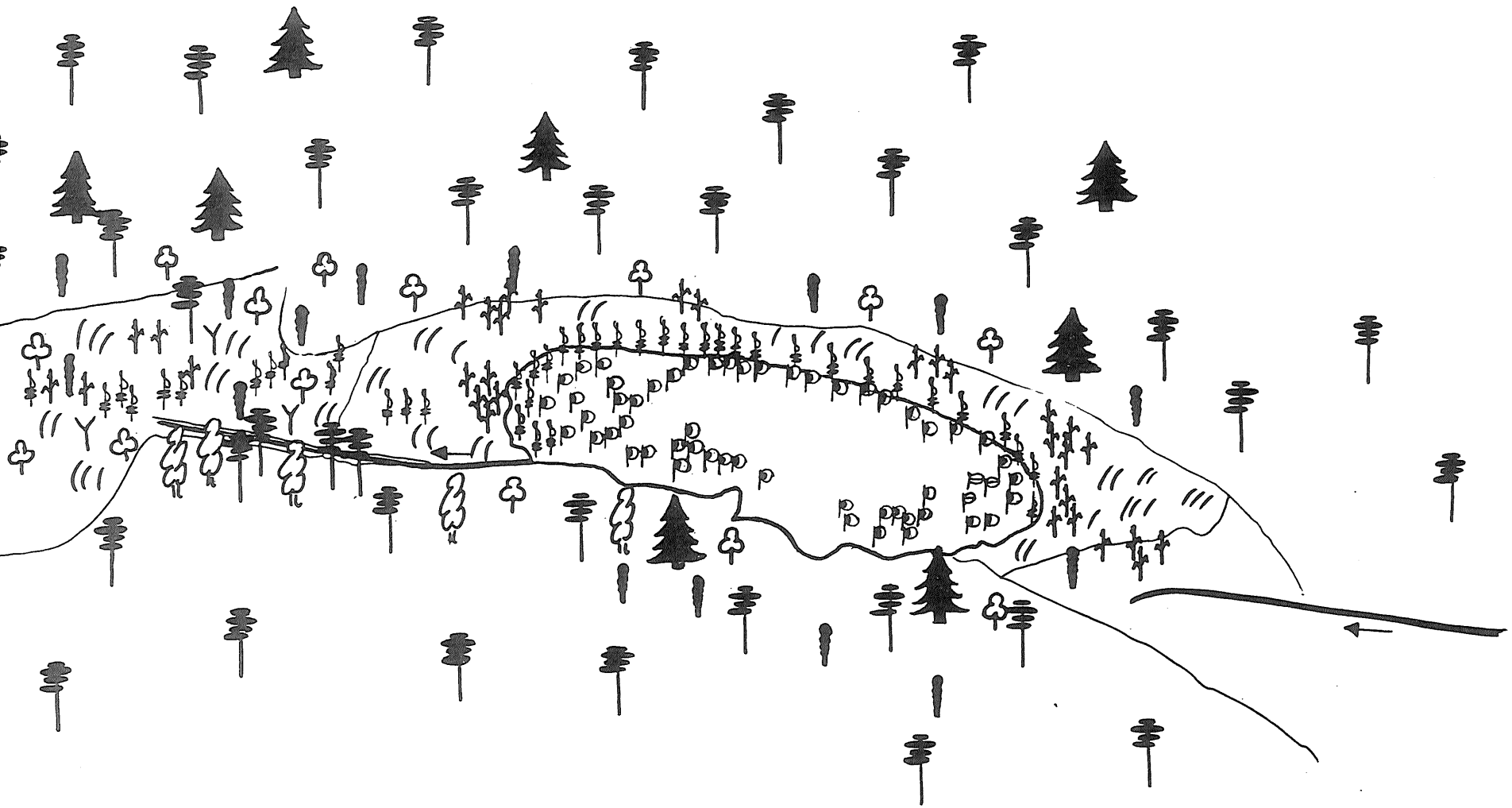

TRÄSKET VID KLINTS

("MÖRTTRÄSK")

Beteckningar se sid 19

63.S4 RAMMTRÄSK, Lojsta/Stånga G, B, O I

Beskrivning: Den 10 ha stora sjön är belägen 1,6 km NO Lojsta kyrka och mellan Fridträsk och Broträsk. Den nås lätt från vägen Lojsta-Etelhem, vilken tangerar sjöns norra strand.

Sjöns huvudtillflöde är en kanal från Broträsk i öster. Sjön utbyter också vatten med Slottsträsk i nordost via de sankmarker som skiljer sjöarna åt. Utloppet bildar en kanal som leder till Fridträsk.

Rammträsk ligger 39,7 m ö.h. i ett område med klintar av revkalksten samt lagrad kalksten, morän och torv. Stränderna stupar brant ned mot bottnen. Största funna vattendjup är 15,5 m, men Lindström (1867) uppger ett djup på 18 m. Sedimenten består av bleke och en mycket kalkrik findetritusgyttja.

Eftersom stränderna är så branta, är vegetationen begränsad till smala bälten runt sjön. I sjöns östra och västra ändar är vattenvegetationen mer utbredd. Vass och ag dominerar närmast land. Mera sparsamt förekommer säv (Scirpus lacustris) och vattenklöver (Menyanthes trifoliata). Utanför vassarna finns bårder av vit näckros (Nymphaea alba). Längs den norra och den södra stranden växer gles vass.

Under vattnet kan man hitta glesa bestånd av kransalgerna Chara tomentosa och Ch. contraria samt borstnate (Potamogeton pectinatus). Uppgifter om förekomst av gäddnate (P. natans) finns från 1940 och av långnate (P. praelongus) från 1925 (Lundqvist 1940).

Vattnet är mycket klart. Det stora siktdjupet tyder på låg produktion av växtplankton och litet innehåll av humusämnen. Kalkhalten är hög och alkaliniteten mycket hög.

Nitrathalterna var realtivt höga vid samtliga provtagningstillfällen. En trolig förklaring kan vara att vattenvegetationen begränsas av de små mängderna fosfor och därför inte når tillräckligt stor utbredning för att kunna ta upp större mängder nitrat.

Det stora vattendjupet gör att temperaturskillnader uppstår mellan yt- och bottenvatten, vilket medför att vattenmassan skiktas. Detta innebär att det finns en risk för att syrebrist kan uppstå vid bottnen. Vid sommarprovtagningen 1973 var dock syretillgången god även i bottenvattnet. Att bottenförhållandena är goda antyds av förekomsten av vissa bottenlevande glacialmarina relikter. Man har här funnit amfipoden (märlkräftan) Pontoporeia affinis på sjöbottnen (första fyndplatsen på Gotland) (Pejler 1962).

Av fiskar har abborre, gärs och mört noterats. Enligt uppgift finns även gädda, sutare, sarv, småspigg, bergsimpa och kräftor i sjön.

Sjöns omgivningar utgörs i norr av åkermark, i öster och väster av sankmark och i söder av en tallskogsbevuxen klint.

Naturvårdsbedömning: De för landet unika geologiska bildningarna har motiverat klass I i den geologiska inventeringen. De unika sjöekosystemen har motiverat klass I i den botaniska inventeringen. Den länsintressanta fågelfaunan har motiverat klass II i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Sjön har i gångna tider sänkts. Enligt lantbruksnämnden föreligger intresse för direkt uttag av vatten ur

sjön för jordbruksbevattning. Så sker redan vid betodlingar.
Åkermarkerna i norr påverkar sannolikt sjöns vattenkemi med eutrofiering som följd.
En sommarstuga har uppförts på klinten sydost om sjön.
Stigar löper längs stränderna utom i norr. I öster finns eldstäder vid stranden.
En båt finns stationerad i sjön. Ett visst fiske bedrivs i sjön.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön.

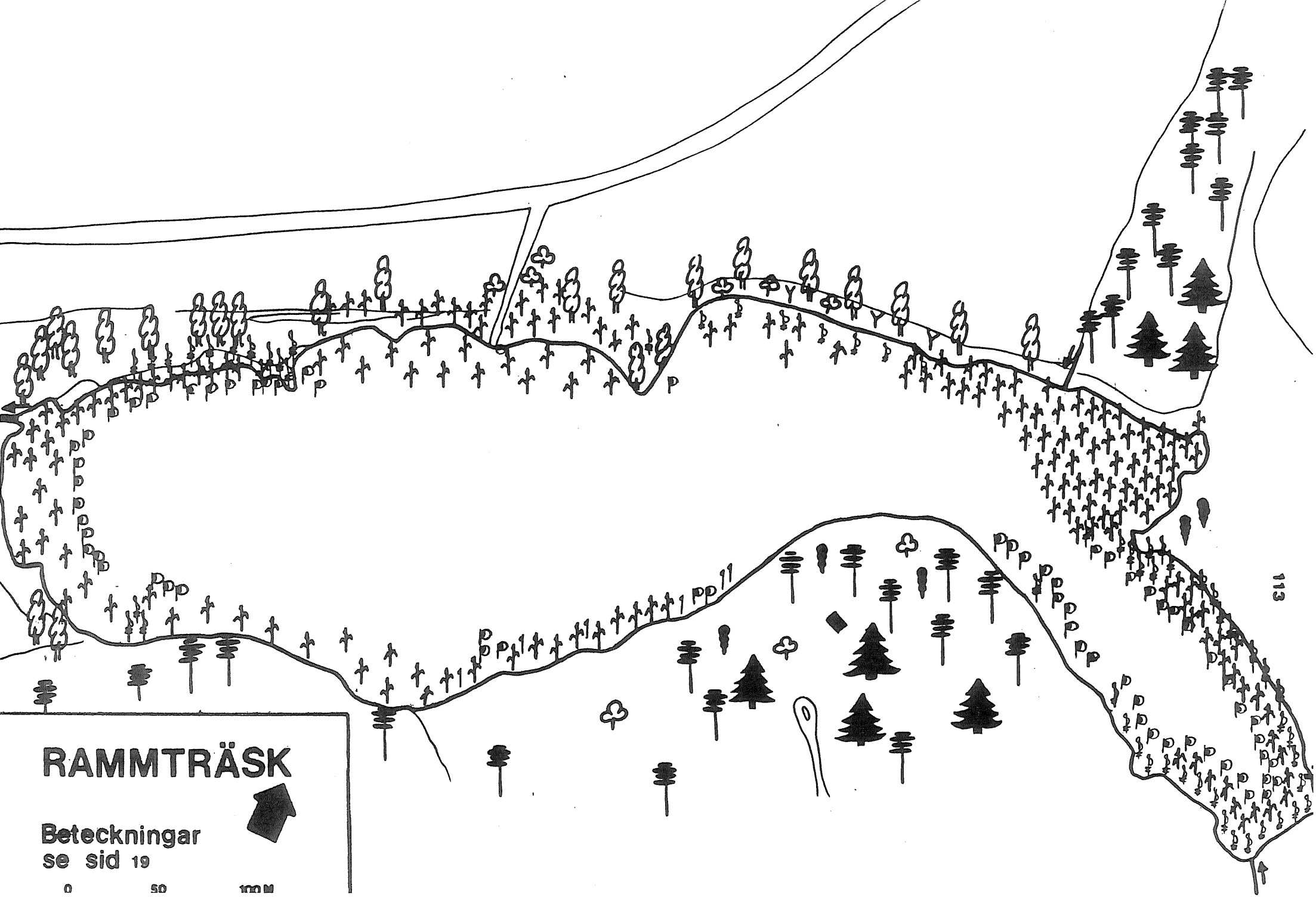
RAMMTRÄSK
Beteckningar
se sid 19
0
50
100 M

64.S1 HAGEBYTRÄSK, Etelhem G, B, O II

Beskrivning:Den 6 ha stora sjön är belägen ca 2 km VSV Etelhem kyrka. Den nås lätt från vägen Lojsta-Etelhem, som stryker strax förbi sjöns nordvästra strand. Från den större vägen leder en mindre väg ned till en brygga vid stranden.

Sjön har sitt tillflöde genom diken från jordbruksmarkerna i väster och norr. Utloppet ligger i nordväst och leder till Närsån.

Sjön ligger 37,3 m ö.h. vid en klint av revkalksten och lagrad kalksten. Jordarterna runt sjön består av lerig morän, torv och ett litet fält isälvsgrus. Största vattendjup är 9 m. Sedimenten består av mer eller mindre kalkrik findetritusgyttja och bleke. Andelen grövre växtdelar är relativt stor nära stränderna.

Vegetationen längs stränderna är ganska kraftig utom utanför den branta klinten. Tät vass med inslag av sjösäv (Scirpus lacustris) dominerar. Ag förekommer i mindre utsträckning och då närmast land. Ut mot den fria vattenytan ses bitvis bälten av vit näckros (Nymphaea alba) och gäddnate (Potamogeton natans). Ett fåtal exemplar av kransalgen Chara aculeolata och trådnate (Potamogeton filiformis) sågs vid fältundersökningen.

Vattnet är gulfärgat. Kalkhalten är mycket hög liksom alkaliniteten och ledningsförmågan. Vid vårprovtagningen 1974 var nitrathalterna höga, vilket troligen beror på att växterna inte hunnit fastlägga det kväve som frigjorts under vintern. Sulfathalten var betydligt högre än i övriga sjöar.

Av fiskar finns enligt uppgift gädda, abborre, mört, sarv och sutare. Dessutom finns kräftor.

I väster och norr ligger öppna odlingsmarker, medan en tallskogsbevuxen klint ligger i söder och öster.

Naturvårdsbedömning: Den intressanta berggrundsmorfologin samt sjöns sedimentlagerföljd har motiverat klass II i den geologiska inventeringen. Det allmänekologiska värdet har motiverat klass II i den botaniska inventeringen. Den länsintressanta fågelfaunan har motiverat klass II i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Sjön har tidigare varit reglerad med en damm över hela dalsänkan i vilken utloppsån rinner. Enligt lantbruksnämnden föreligger intresse för direkt uttag av vatten ur sjön för jordbruksbevattning.

Åkermarker i omgivningen påverkar sannolikt sjön vattenkemi med eutrofiering som följd.

Betesdriften har medfört en omfattande stängsling framför allt i S och SV. N och NO om sjön ligger åretruntbebyggelse på ca 200 m avstånd. I NV ligger en välfrekventerad badplats där segeljollar hyrs ut.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön.

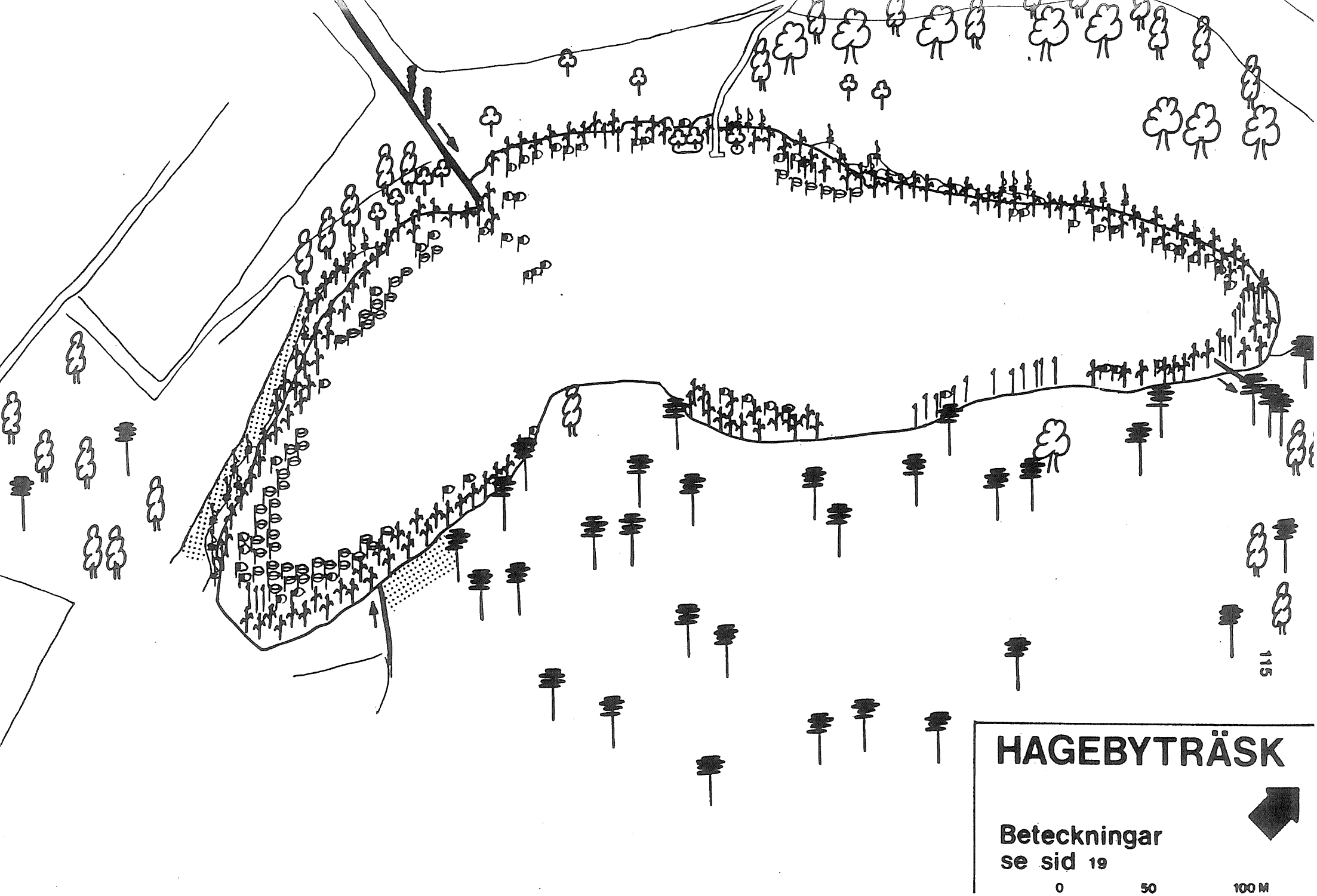
HAGEBYTRÄSK
Beteckningar
se sid 19
0
50
100 M

64.S2 SIGVALDETRÄSK, Etelhem G, B, O I

Beskrivning: Den 6 ha stora sjön är belägen 1,7 km ONO Etelhem kyrka. Mindre vägar för till sjön både från norr och från söder.

Det största synliga tillflödet utgörs av ett dike som avvattnar åkermarker nordost om sjön och som mynnar i sjöns östra spets. Utloppet är diffust och ligger i sydväst.

Sjön ligger 39,5 m ö.h. vid en klint av revkalksten. För övrigt omges den av torv, lerig morän och, vid badstranden, isälvsgrus.

Den södra stranden stupar brant mot botten, medan den norra är mer flack. Största vattendjupet, 16 m, finns omedelbart utanför badplatsen på södra sidan. Sjön är vid sidan av Rammträsk Gotlands djupaste. Sjön är sänkt, troligen ca 1 m.

Övervattensvegetationen har sin största utbredning längs den norra stranden. Där växer tät vass och, i mindre utsträckning, ag. Enstaka bestånd av bredkaveldun (Typha latifolia) och sjösäv (Scirpus lacustris) förekommer också. Bälten av vit näckros finns på flera ställen längs stranden.

Undervattensvegetationen domineras av kransalger. På den branta undervattensklinten i sydvästra delen av sjön finns en speciellt riklig förekomst av Chara polyacantha - upp till 1,6 m långa exemplar har påträffats (Pekkari 1973). De välutvecklade mattorna av denna kransalg torde inte ha någon motsvarighet åtminstone i vårt land. Dessutom förekommer Chara tomentosa och Chara globularis. Kransalgerna går ned till 4-5 meters djup. Kransalger finns även glest utspridda i den övriga vegetationen längs den nordvästra stranden. Trådnate (Potamogeton filiformis) och axslinga (Myriophyllum spicatum) har också påträffats. Sernander (1941) uppger långnate (P. praelongus).

Vattendjupet gör att temperaturskiktning sker av vattenmassorna i sjön dels under sensommaren-hösten, dels under senvintern. Stagnation i bottenvattnet har till följd att syreförhållandena blir ansträngda, och att närsalthalterna ökar i bottenvattnet. Provtagningen den 2.8 1973 återger en sådan situation.

Fosfor- och kvävehalterna är periodvis höga i jämförelse med andra gotländska sjöars. Halterna visar en avsevärd variation. Orsaken till detta torde framför allt vara förändringar i tillrinningen av näringsrikt vatten från sjöns omgivningar. Den interna gödningen i samband med ansträngda syreförhållanden i bottenvattnet är också en bidragande orsak.

De fåtaliga siktdjupsmätningarna visar att variationen i vattnets genomskinlighet är stor. Siktdjupet torde i hög grad bero på mängden plankton i vattnet.

I sjöområdet vid Lojsta-Etelhem häckar svarthakedopping, skäggdopping och rörhöna.

Sjön har rotenonbehandlats varefter man har planterat in regnbåge. Regnbågarna har dock i stort sett försvunnit i och med att vilda fiskarter återetablerat sig i sjön. Av fiskar finns enligt uppgift gädda, abborre, mört, sutare, sarv och löja.

Sjön omges av vidsträckta jordbruksmarker i alla väderstreck utom i söder.

Naturvårdsbedömning: Den intressanta berggrundsmorfologin samt erosionsformen har motiverat klass II i den geologiska inventeringen. Den särpräglade undervattensvegetationen har motiverat klass I i den botaniska inventeringen. Den länsintressanta fågelfaunan har gett sjön klass II i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Sjön är sänkt och en terass längs klinten söder om sjön visar den tidigare vattennivån.

Vattentäkt för betesdjur sker vid den gård som ligger väster om sjön. Enligt lantbruksnämnden är sjön intressant för direkt uttag av vatten för jordbruksbevattning.

Åkermarkerna i sjöns omgivning påverkar sannolikt sjöns vattenkemi med eutrofiering som följd.

Öster om sjöns sydspets ligger en badplats med anläggningar, bl.a. omklädningshytter, bryggor och hopptorn.

Ett betydande sportfiske förekommer i sjön.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön.

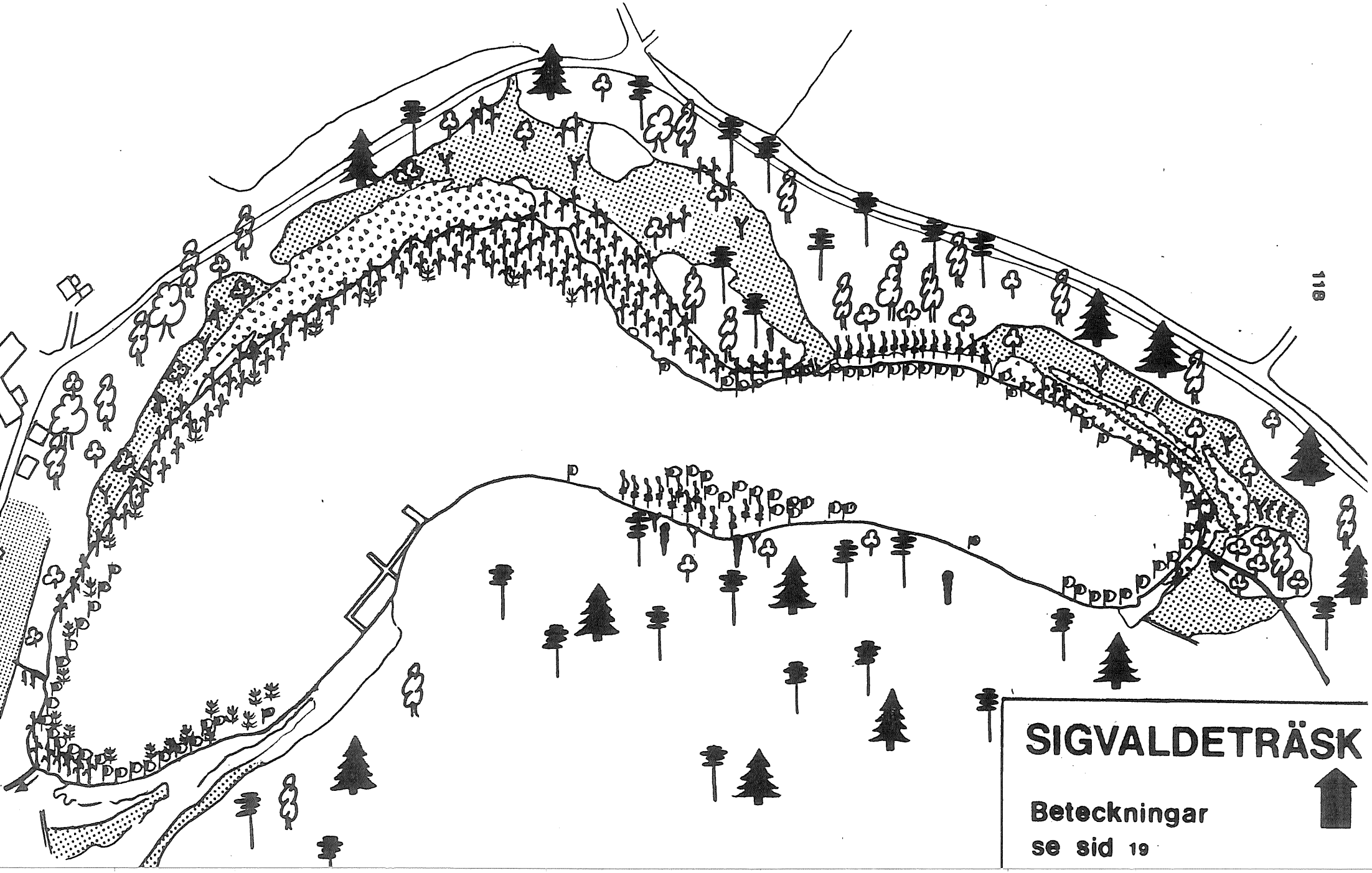
SIGVALDETRÄSK
Beteckningar
se sid 19

72.S1 ASATRÄSK, Linde G, B, O I

Beskrivning: Den 5 ha stora sjön är belägen 1,5 km NO Linde kyrka. Den nås lättast via en mindre väg som söderifrån, från vägen Linde-Stånga, som går upp mot den klint som ligger öster om sjön.

Enda synliga tillflödet är ett dike beläget i NO. Utloppet ligger i S och är reglerat i vattendom 70-12-03, där det stadgas att vattennivån skall hållas mellan 33,90 och 35,70 m ö.h. Uttaget maximeras till 820 m^3/dygn och 300 000 m^3/år.

Största djupet i sjön är 11 m. Sedimenten består av kalkrik findetritusgyttja och bleke. Andelen grövre växtdelar är relativt stor närmast stränderna. Asaträsk tillhör de små, djupa "klintsjöarna" i Lojstaområdet.

Stränderna stupar brant ned mot bottnen, vilket gör att vattenväxterna hänvisas till en smal bård runt sjön. Utanför klinten i öster växer enstaka bestånd av sjösäv (Scirpus lacustris) och vit näckros (Nymphaea alba). Övriga stränder har en kraftigare växtlighet av vass, ag och sjösäv samt vit näckros. I sjöns norra ände växer gäddnate (Potamogeton natans). Sparsam förekomst av kransalger uppges av Lundqvist (1940), som även nämner igelknopp (Sparganium sp.).

Vattnet är grönfärgat. Kalkhalten är mycket hög liksom alkaliniteten och ledningsförmågan. Kvävehalterna, främst nitrat, var relativt höga vid samtliga provtagningstillfällen. Den anmärkningsvärt höga kvävehalten i december 1973 beror troligen på den kraftiga snösmältning som började just före provtagningen. De stora mängderna smältvatten förde troligen med sig närsalter till sjön.

Att nitrathalten var hög vid provtagningen våren 1974 kan förklaras av att produktionen i sjön då fortfarande var liten efter vinterstagnationen, så att en stor del av nitratet ännu inte var bundet i växterna. Ett överskott av obundet nitrat kan också tänkas bli följden av att vegetationens utbredning begränsas av att tillgången på fosfor är så liten. Den växtlighet som finns förmår inte ta upp mer än en del av nitratatet.

Av fiskar har gädda, abborre, mört och sarv noterats i sjön. Man har också försökt att plantera in gös. Dessutom förekommer kräftor i sjön.

I öster gränsar en tallskogsbevuxen klint till sjön, medan den i övrigt omges av odlingsmarker.

Naturvårdsbedömning: De unika erosionsformerna och de berggrundsstratigrafiska och paleontologiska värdena har motiverat klass I i den geologiska inventeringen. Det ekologiska värdet har motiverat klass II i den botaniska inventeringen. Häckfågelfaunan har gett klass II i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Sjön utgör kommunal ytvattentäkt för Hemse och Klintehamn.

Enda bebyggelsen vid sjön är ett pumphus vid den östra stranden samt ett reningsverk 750 m därifrån.

Åkermarker gränsar till sjön i V, N och S. I NO är klinten fårbetad. En badplats är iordningställd nedanför klinten.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön.

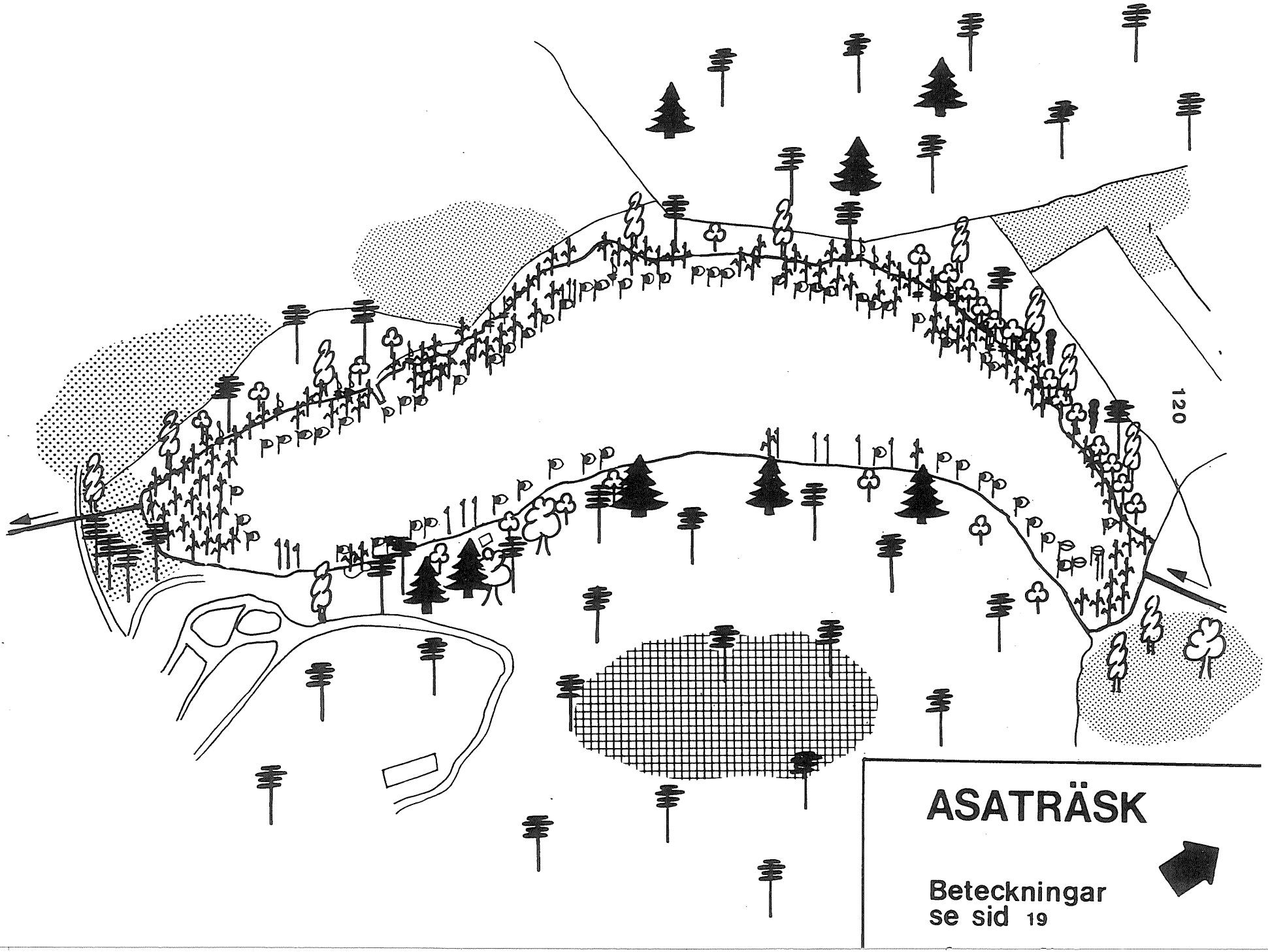
ASATRÄSK
Beteckningar
se sid 19

73.S1 BROTRÄSK, Stånga G, B, O I

Beskrivning: Den ca 3 ha stora sjön ligger ca 2,3 km ONO Lojsta kyrka och ca 4,5 km NV Stånga kyrka. Den nås lättast från vägen Lojsta-Etelhem, som passerar alldeles norr om sjön eller från den mindre väg som löper utmed den östra stranden.

Synliga tillflöden saknas. Utloppet utgörs av en kanal belägen i SV. Genom denna förs vattnet till Rammträsk.

Största funna djup är 13,2 m (utanför branten på östra sidan). Sedimenten består av kalkhaltig findetritusgyttja, ibland med en relativt stor andel grövre växtdelar. Kalkhalten i sedimenten är lägre än vad man skulle kunna vänta sig, troligen på grund av tillskott av surt humusvatten, som hindrar utfällning av kalk. Sjön tillhör de små djupa "klintsjöarna" i Lojstaområdet.

Vegetationen är hänvisad till en smal remsa runt sjön, eftersom stränderna är så branta. Vit näckros (Nympaea alba) dominerar. Dessutom förekommer spridda bestånd av vass, ag och sjösäv (Scirpus lacustris). I näckrosbältet finns en del gäddnate (Potamogeton natans). Kransalgen Chara tomentosa växer vackrast utbildad på ca 4 m djup. Långnate (Potamogeton praelongus) har tidigare påträffats (Lundqvist 1940).

Vattnet är grönfärgat och siktdjupet stort. Närsalthalterna är låga.

Enligt uppgift finns gädda, abborre, gärs, sutare, sarv och mört i sjön. Även bergsimpa och kräftor bör förekomma.

Omgivningarna intas i SO av ett tallskogsbevuxet klintparti och i NV av odlingsmarker. Närmast sjön ligger sanka partier.

Naturvårdsbedömning: De unika geologiska bildningarna har motiverat klass I i den geologiska inventeringen. De mycket värdefulla sjöekosystemen har motiverat klass I i den botaniska inventeringen. Den länsintressanta fågelfaunan har gett klass II i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Enligt lantbruksnämnden föreligger intresse för direkt uttag av vatten ur sjön för jordbruksbevattning.

En villa ligger nära sjön i NO. I öster ligger en äldre byggnad vid vägkorsningen ca 100 m från sjön. Norr om sjön ligger åtskilliga byggnader i Lojsta slott-området. Sjön besöks i stor utsträckning av besökare av Lojsta slott. Vältrampade stigar leder till och längs sjöns västsida.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön.

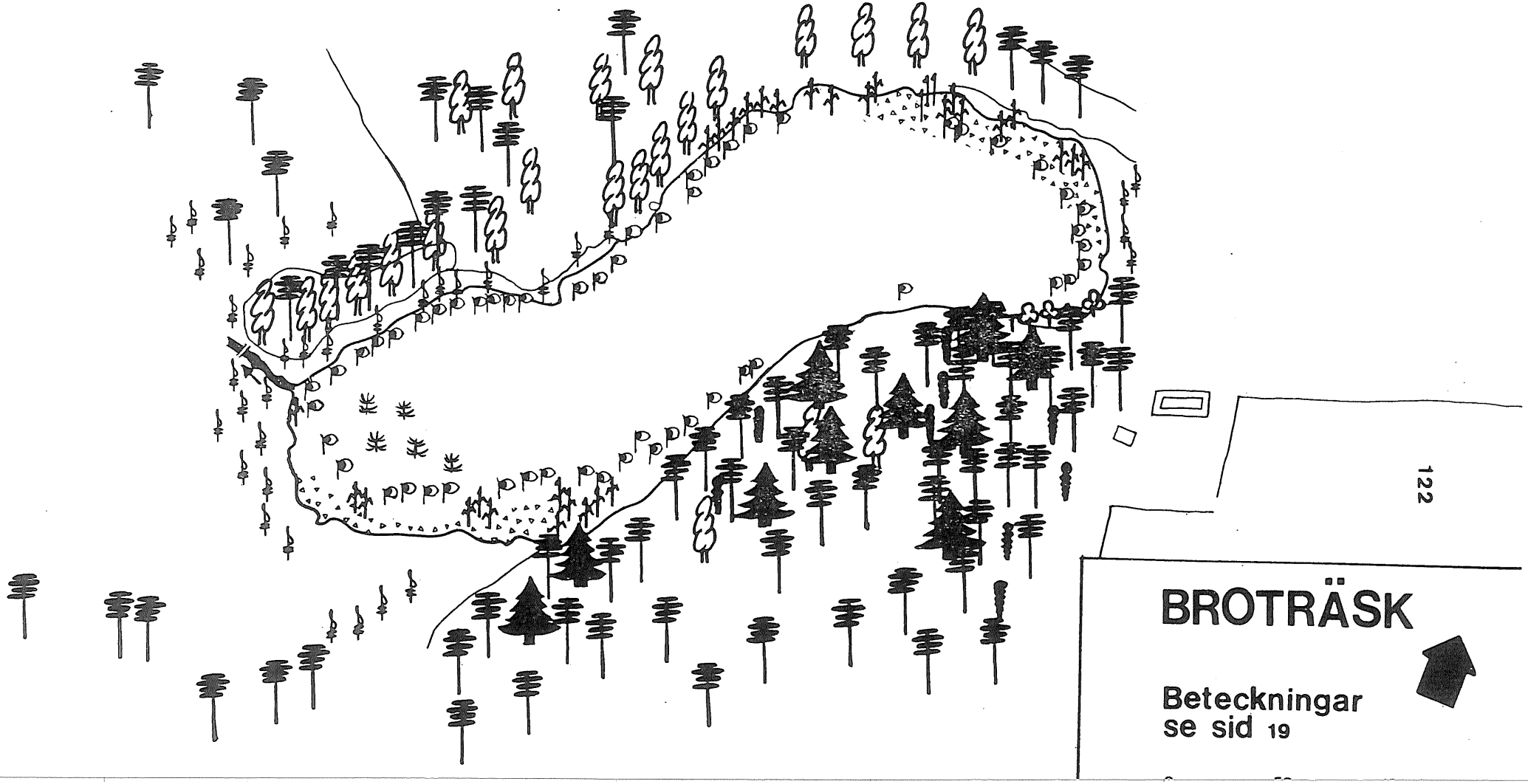
BROTRÄSK
Beteckningar
se sid 19

73.S2 LIFFRIDETRÄSK, Stånga G, B, O II

Beskrivning: Den ca 2 ha stora sjön ligger 3,2 km N Stånga kyrka och 3 km SV Etelhem kyrka. Sjön nås lättast på en mindre väg från Botvalde, ca 1 km söder om sjön.

Sjöns enda tillflöde ligger i V och utgörs av ett dike, som avvattnar åkermarker. Utloppet är också ett dike och ligger i N.

Vass och sjösäv (Scirpus lacustris) växer rikligt längs stränderna utom på den södra sidan, där en brant klint går ned i vattnet. Gäddnate (Potamogeton natans) finns i mer eller mindre rikliga bestånd utanför vassarna. Här och var förekommer även vit näckros (Nymphaea alba).

Av fiskar har gädda, abborre, gärs, sarv, sutare, mört och bergsimpa angivits från sjösystemet vid Lojsta. Flera av dessa arter finns troligen i sjön liksom kräftor.

Omgivningarna intas av jordbruksmark i väster och norr. I öster samt på klinten söder om sjön växer tallskog.

Naturvårdsbedömning: Områdets intressanta berggrundsmorfologi och sjöns sedimentlager har motiverat klass II i den geologiska inventeringen. Det allmänekologiska värdet har motiverat klass II i den botaniska inventeringen. Den länsintressanta fågelfaunan har gett klass II i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Åkermarkerna i omgivningen påverkar sannolikt sjöns ekosystem med eutrofiering som följd.

Enligt lantbruksnämnden föreligger intresse för att i sjön magasinera vatten för jordbruksbevattning.

I skogen öster om sjön ligger två grustäkter.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön.

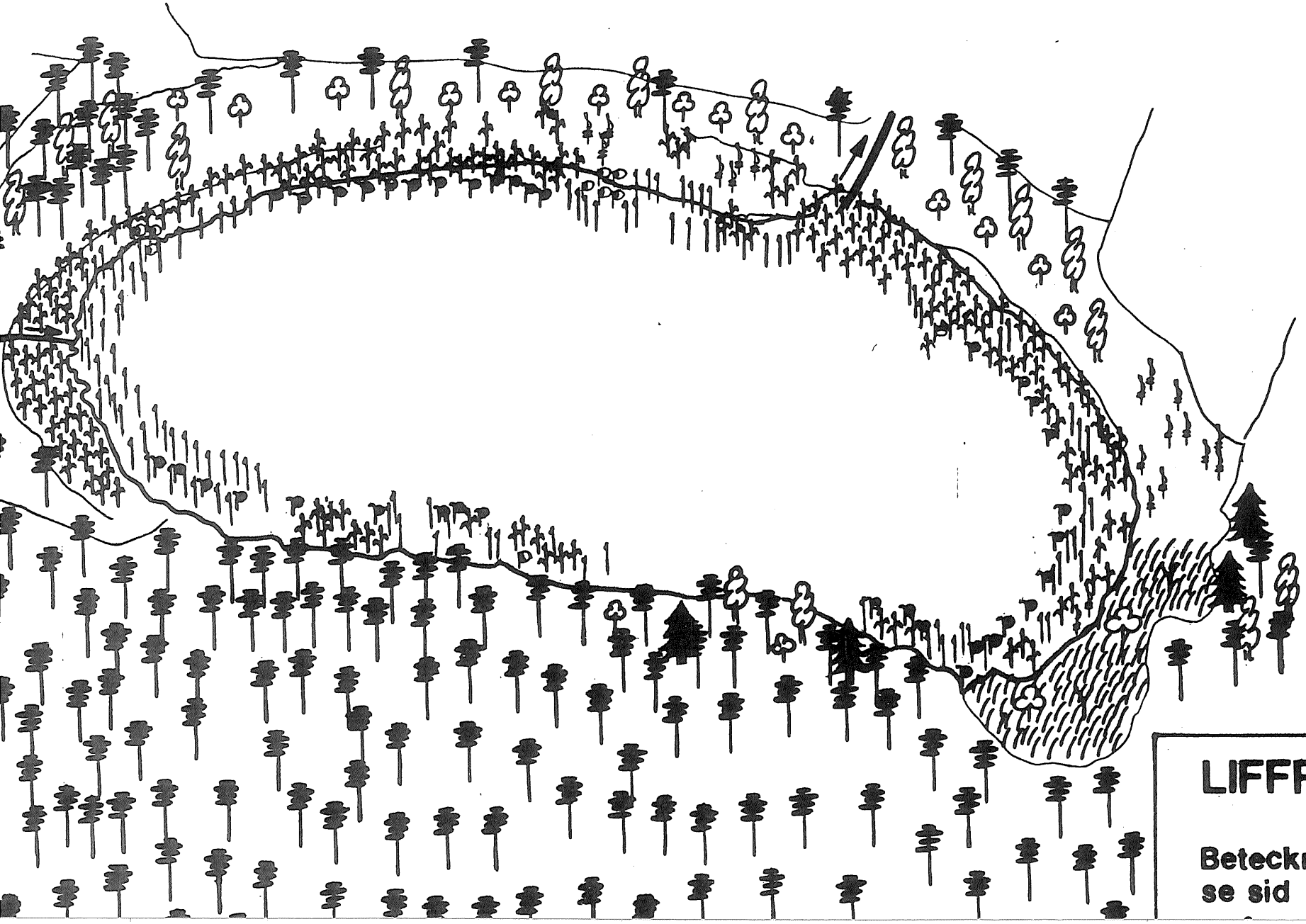

LIFFRIDE TRÄSK

Beteckningar
se sid 19

73.S3 SLOTTSTRÄSK, Stånga G, B, O I

Beskrivning: Den 1,3 ha stora sjön ligger vid Lojsta slott, ca 2,2 km ONO Lojsta kyrka. Sjön är lättillgänglig från bilvägar i norr.

Tillflöden och utlopp saknas. Sjön står dock i förbindelse med övriga Lojstasjöar via sankmarker söder om sjön.

Största vattendjup är 10 m. Sedimenten består av algrik findetritusgyttja uppblandad med en del grövre växtdelar närmast stränderna. Sedimentens kalkhalt är förhållandevis låg, vilket kan bero på stort tillskott av myrvatten, som hindrar utfällningen av kalk. Slottsträsk tillhör gruppen små, djupa "klintsjöar" i Lojstaområdet. Klinten av revkalk sticker inte upp långt över markytan men stupar brant ner i sjön vid den östra stranden.

Utmärkande för vegetationen i Slottsträsk är de breda bälten av vit näckros (Nymphaea alba) som växer längs stränderna. Innanför näckrosorna växer en tät bård av vass och ag. En hel del gäddnate (Potamogeton natans) växer i norr och söder utanför näckrosbältet. Lundqvist (1940) uppger förekomst av sjösäv (Scirpus lacustris) samt yppiga kransalgbestånd.

Vattnet är gulgrönt och klart. Närsalthalterna var vid sommarprovtagningen 1973 låga.

Av fiskar har gädda, abborre, gärs, mört, sutare och bergsimpa uppgivits från sjösystemet. Sannolikt förekommer endast vissa av dessa arter i Slottsträsk.

Sjön omges i söder av agmyr och i övrigt av skog. I öster och norr ligger tomtmark.

Naturvårdsbedömning: De unika geologiska bildningarna har motiverat klass I i den geologiska inventeringen. De unika sjöekosystemen har varit motiv för klass I i den botaniska inventeringen. Den länsintressanta fågelfaunan har gett området klass II i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Enligt lantbruksnämnden föreligger intresse för direkt uttag av vatten ur sjön för jordbruksbevattning. Viss vattentäkt sker för bevattningsändamål vid bebyggelsen i norr.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön.

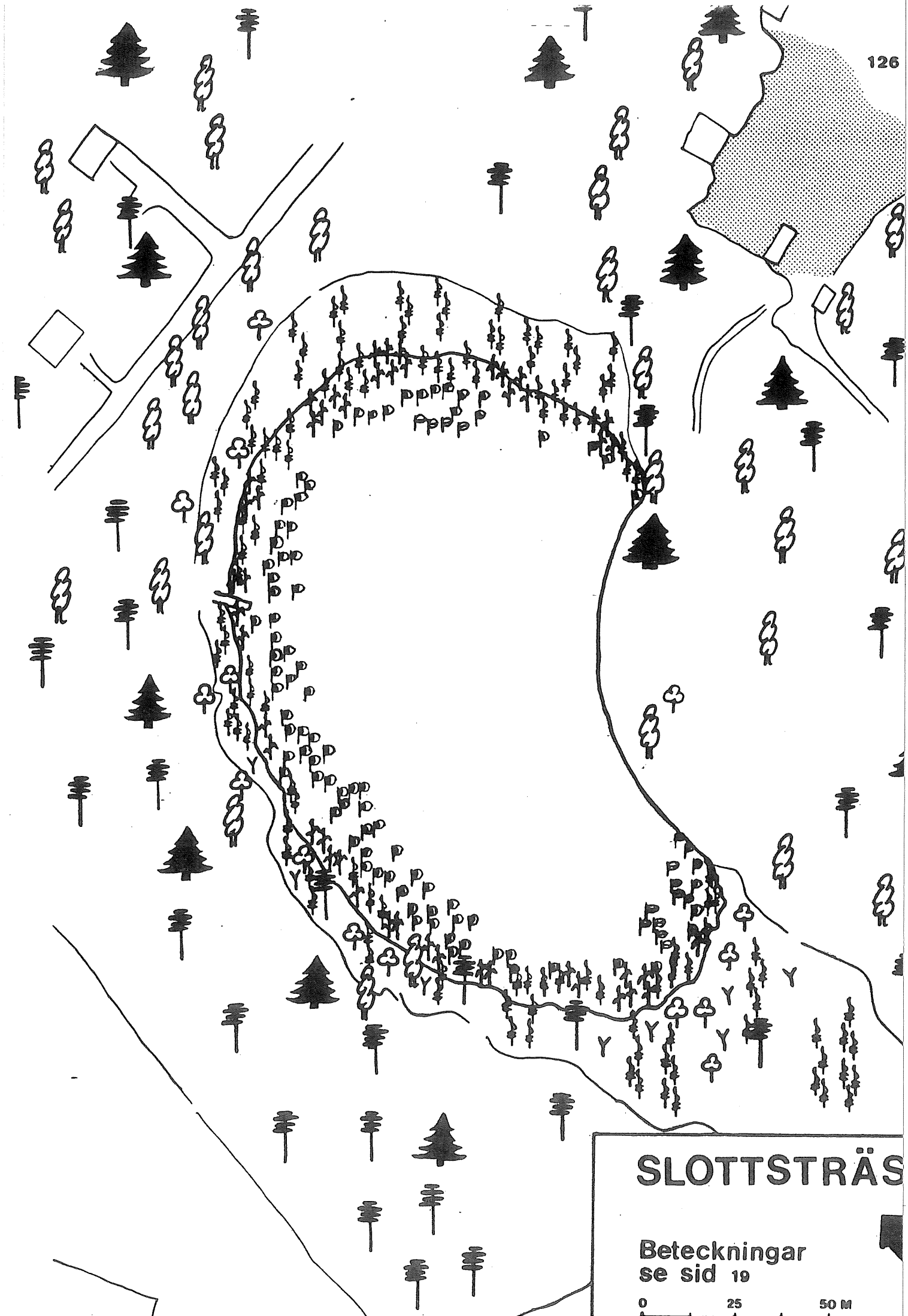
SLOTTSTRÄS
Beteckningar
se sid 19
0
25
50 M

81.S1 TINGSVÄT, Hablingbo B, O I

Beskrivning: Den 8 ha stora sjön är belägen ca 5 km SV Hablingbo kyrka och ca 800 m från havet (Mjauviken). Den nås lättast från kustvägen Petes-Nisse, som passerar ca 100 m sydväst om sjön.

Synliga tillflöden saknas. Utloppet ligger i sydväst och utgörs av en bred och djup ränna, som dock endast tillfälligtvis för vatten. Sjön är endast 0,1-0,5 m djup och kan under torra somrar torka ut helt och hållet.

Sjön är vegetationsrik. Längs stränderna växer framför allt olika starrarter, t.ex. bunkestarr (Carex elata) och trådstarr (C. lasiocarpa). Dessa arter bildar även en storr rugge i sjöns mitt tillsammans med ett par lågväxta sävarter (troligen S. lacustris och S. palustris). Undervattensvegetationen utgörs av kransalger (Chara spp.) och natearter, bl.a. källnate (Potamogeton coloratus).

Fågellivet är rikt, och här häckar bl.a. smådopping, svarthakedopping (flera par), knölsvan och en koloni skrattmås.

Av fiskar har endast storspigg noterats.

Omgivningarna är beväxta med tallskog utom i söder och nordväst, där äldre hyggen och hagmarker breder ut sig.

Naturvårdsbedömning: Ur botanisk synvinkel framhålls värdet av vätens orördhet, vilket motiverat klass II i den botaniska inventeringen. Den rika häckfågelfaunan har gett sjön klass I i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Enligt lantbruksnämnden föreligger intresse för att nyttja sjön som magasin för jordbruksbevattning.

Skogsbruket har kalhuggit hela det västra strandområdet. Bete har tidigare bedrivits i hagmarker nordväst om sjön.

Ett fritidshus ligger ca 200 m söder om väten, men är skilt från denna av en väg.

Markskador förorsakade av terrängtransporter förekommer i sydost.

Förordnanden: -.

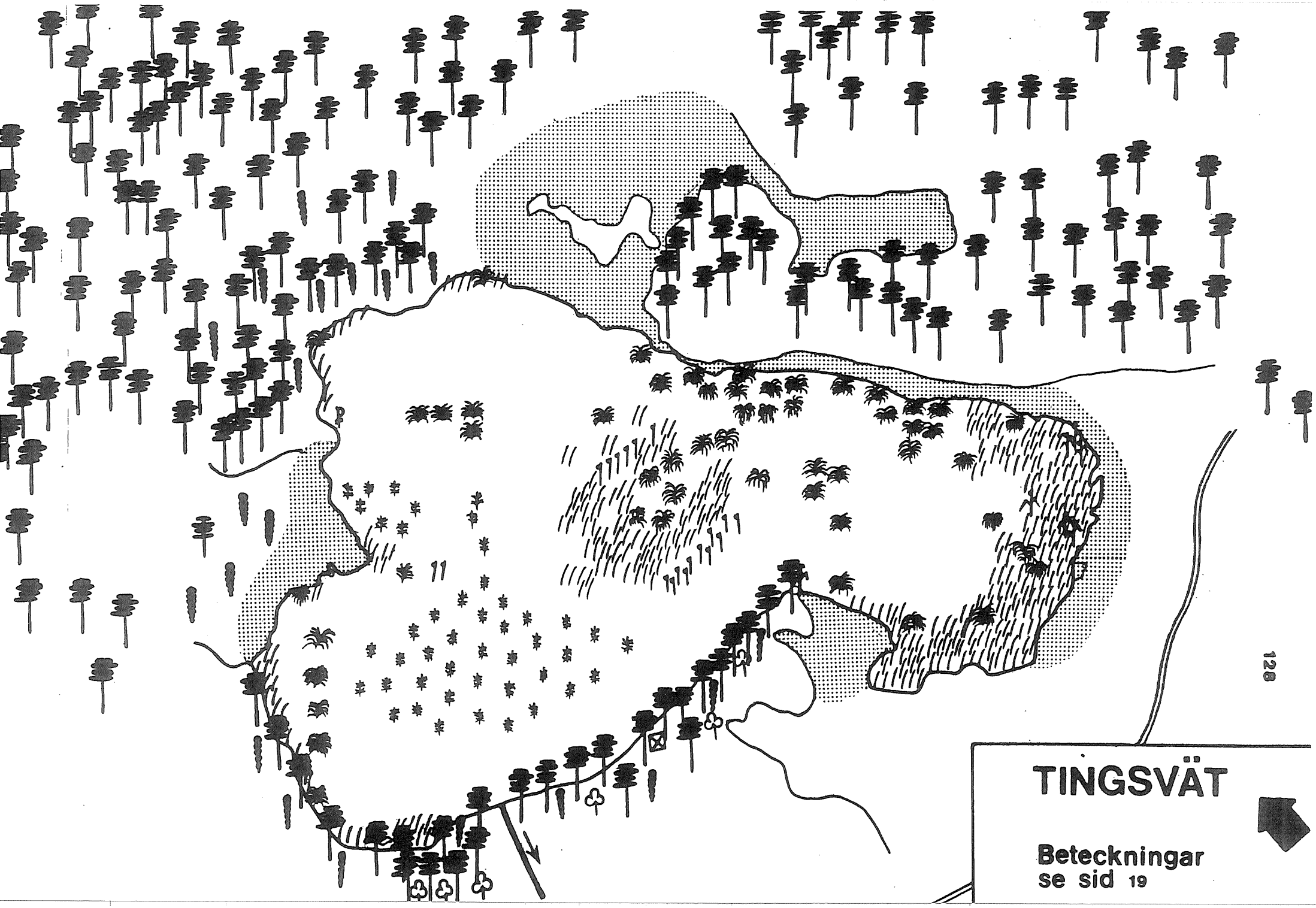
TINGSVÄT
Beteckningar
se sid 19

86.S1 STORA DÄPPAN, Näs G, B, O II

Beskrivning: Den 8 ha stora sjön är belägen knappt 3 km NV Näs kyrka och omedelbart söder om Marbodar vid östra stranden av Nisseviken. Den nås lätt från mindre vägar i N och NV.

Huvudtillflödet är en bäck som faller ut i NO. I N och SO mynnar mindre diken. Utloppet ligger i SV och utgörs av en bäck som leder över strandängarna till havet.

Sjön är inte mer än ca 0,5 m djup och torde torra somrar till stor del torka ut.

Av vattenöverståndare finns endast enstaka bestånd av sjösäv (Scirpus lacustris). På bottnen växer tämligen rikligt med kransalger.

Fågellivet är rikt och domineras av olika arter kustbundna fåglar. Lokalen är även värdefull som rastplats för flyttande fåglar.

Av fiskar har endast småspigg noterats.

Omgivningarna är i huvudsak öppna och hedartade utom i norr, där det växer tallskog.

Naturvårdsbedömning: På grund av värdet för studier av isoleringsmekanismer och sentida landhöjningsintensitet har väten erhållit klass II i den geologiska inventeringen. Den egenartade naturen och den rika källkärrsfloran har motiverat klass II i den botaniska inventeringen. Häckfågelfaunan har motiverat klass II i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Täkt av grus planeras vid väten. Åkermarker i norr dräneras mot väten och näringsbelastar denna.

Stränderna betas av nötkreatur, vilket bidrar till att vidmakthålla det öppna landskapet.

Ca 200 m norr om väten vidtar ett av länets största och mest koncentrerade områden med fritidsbebyggelse.

Förordnanden: Enligt 122 § byggnadslagen krävs länsstyrelsens tillstånd vid eventuell nybyggnad vid sjön.

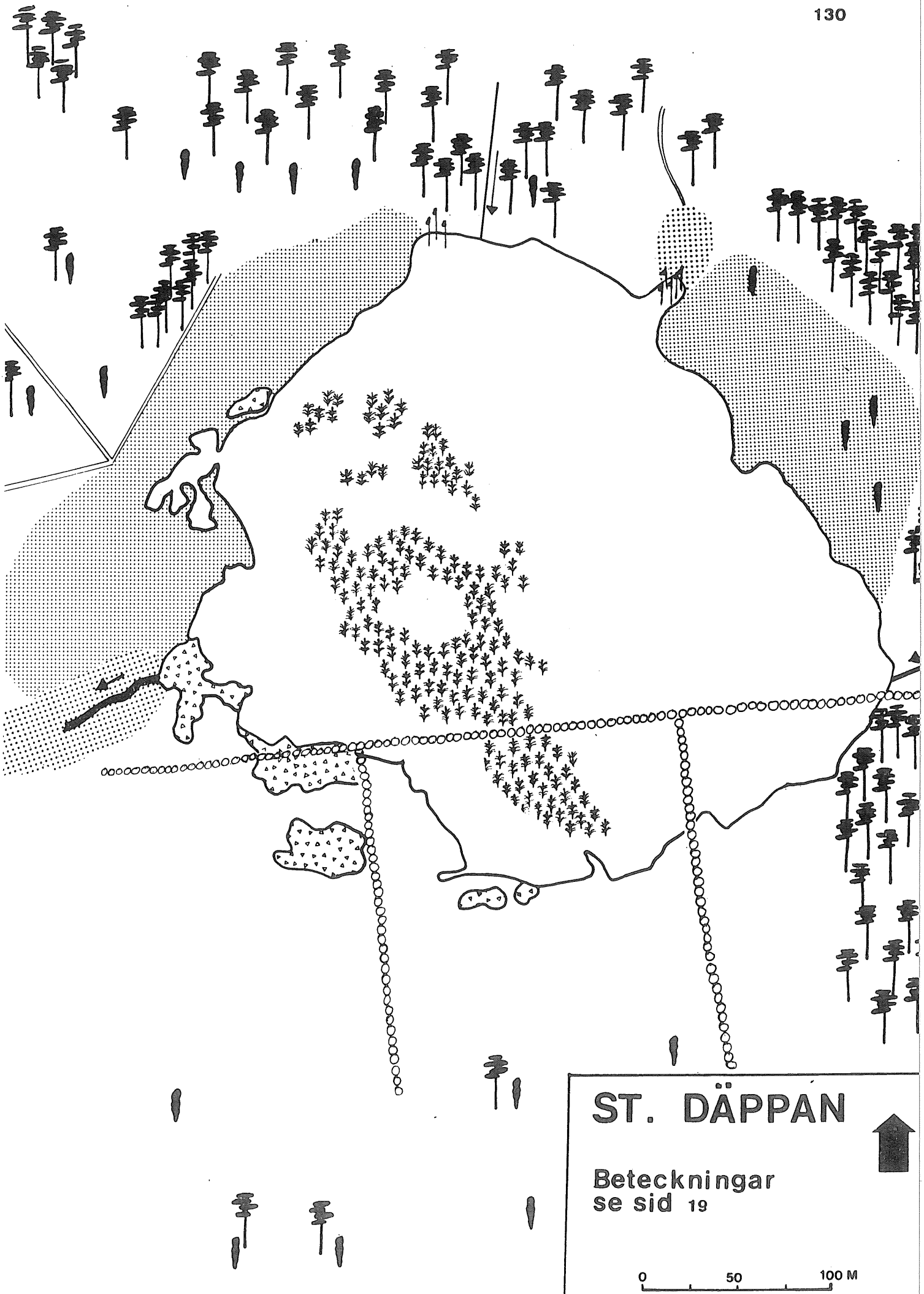
ST. DÄPPAN
Beteckningar
se sid 19
0
50
100 M

88.S1 TUVIKEN, Fide G, B, O II

Beskrivning: Den 7 ha stora sjön är avsnörd från havet i relativt sen tid. Den ligger ca 2 km NO Fide kyrka. Den nås på mindre vägar som från Fidevägen löper österut mot kusten.

Huvudtillflödet kommer från skogs- och jordbruksmarker i norr och utgörs av en mindre . I väster mynnar ett flertal diken. Utloppet ligger i söder och bildar en bäck, som efter ca 200 m mynnar i havet.

Sjön är grund och kan under torra somrar torka ut. Den öppna vattenytan är liten och omges av mäktiga vassområden. Förutom vass växer här rikligt med sjösäv (Scirpus lacustris) samt några större bestånd av havssäv (S. maritimus), smalkaveldun (Typha angustifolia) och bredkaveldun (T. latifolia). Andmat (Lemna minor) och korsandmat (L. trisulca) har också noterats.

Fågelfaunan är rik, och i sjön och dess omgivningar häckar bl.a. svarthakedopping, rörhöna, vattenrall och skärfläcka.

Av fiskar förekommer småspigg, enligt uppgift även abborre.

Omgivningarna domineras av tallskog. I sydväst är dock inslaget av björk stort, och i sydost finns en öppning mot havet.

Naturvårdsbedömning: I den geologiska inventeringen har sjön erhållit klass III på grund av sitt hydrologiska värde. Det ekologiska värdet har motiverat klass II i den botaniska inventeringen. Den rika häckfågelfaunan har motiverat klass II i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anspråk: Enligt lantbruksnämnden föreligger intresse för direkt uttag av vatten ur sjön för jordbruksbevattning.

Förordnanden: Enligt 122 § byggnadslagen krävs länsstyrelsens tillstånd vid eventuell nybyggnad söder om sjön.

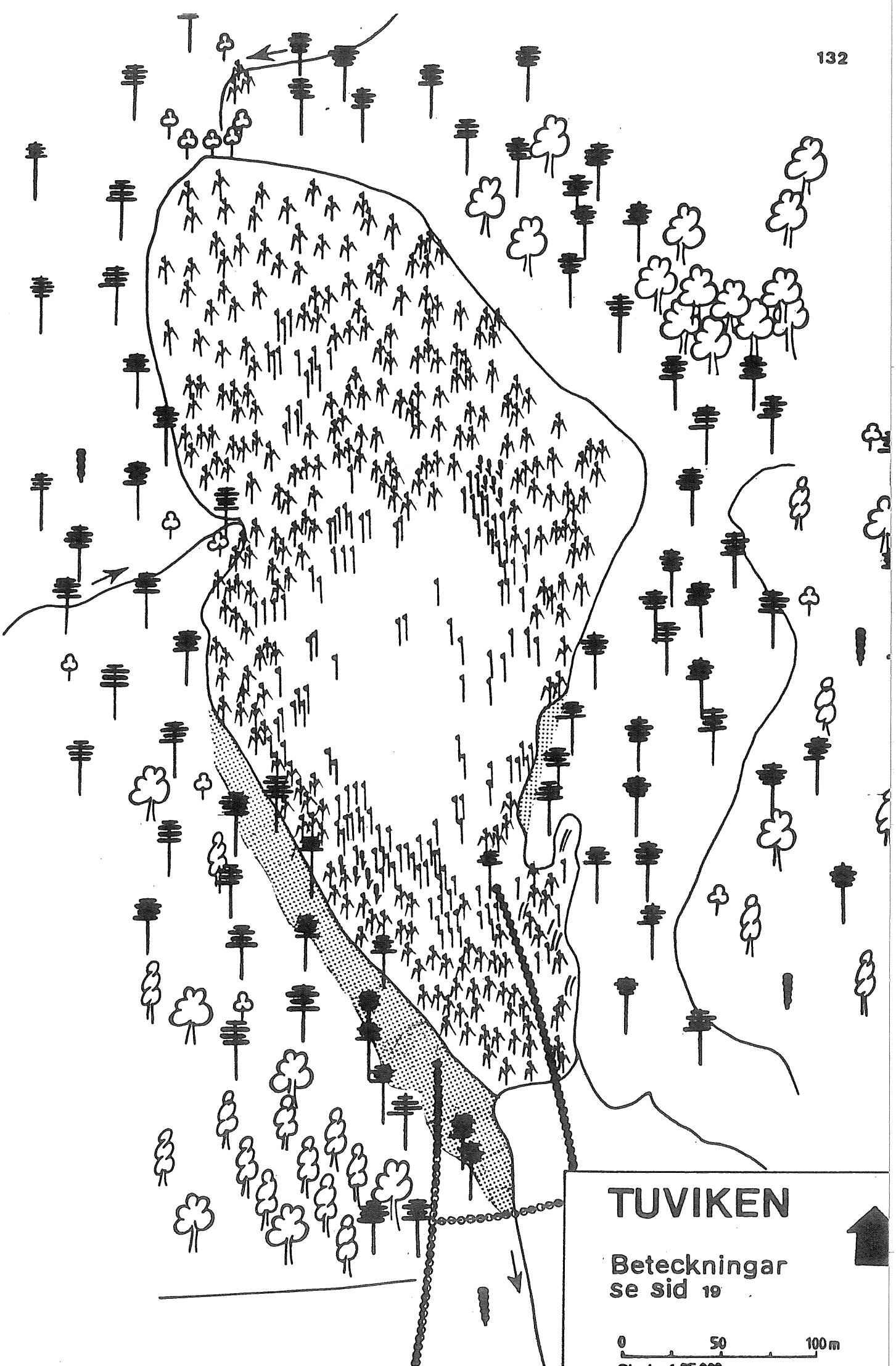
TUVIKEN
Beteckningar
se sid 19
0
50
100 m

89.S1 INRE STUCKVIKEN, Hamra/Öja G, B, O I

Beskrivning: Den från havet nyligen avsnörda Inre Stuckviken har en yta av 38 ha och ligger på sydsidan av Faluddens inre del. Den nås lättast från de vägar som löper norr respektive söder om sjön.

Sjöns huvudtillflöde ligger i väster och utgörs av en grund men bred bäck som kommer från åker- och skogsmarker i väster. Åker- och betesmarker runt sjön dräneras till sjön via mindre diken. Vid högvatten i havet kan brackvatten tränga in i sjön genom utloppet som ligger i öster och utgörs av en grund bäck som passerar genom betade strandängar.

Vattendjupet i sjön är mindre än 1 m. Lerig kalksten och sand omger sjön. En viss bankbildning finns i sjön.

Övervattensvegetationen består av vass och sjösäv (Scirpus lacustris) som kantar stränderna. Vegetationen är bäst utvecklad i de västra och östra delarna. Stora delar av stränderna betas av nötkreatur, varför speciellt vassen hämmas i sin utveckling.

Vad gäller undervattensvegetationen uppger Lundqvist (1940) trådnate och borstnate samt lokalt kraftig Chara.

Sjön hyser en mycket rik häckfågelfauna, och här häckar bl.a. samtliga svenska simandsarter samt vadare som skärfläcka, brushane och rödspov. Vår och höst rastar stora mängder svanar, gäss och änder i sjön.

Av fiskar har gädda, abborre, id, mört och småspigg noterats.

Naturvårdsbedömning: I den geologiska inventeringen anges sjön vara av intresse för studier av isoleringsmiljöer och har fått klass II. Den rika strandfloran har gett området klass II i den botaniska inventeringen. Den synnerligen rika häckfågelfaunan och områdets stora betydelse som rastplats för flyttande fåglar har utgjort motiv för klass I i den ornitologiska inventeringen.

Övriga anpråk: Nära stranden i NV ligger en branddamm. Vattenhål för betesdjuren har grävts på den västra stranden. Enligt lantbruksnämnden föreligger intresse för direkt uttag av vatten för jordbruksbevattning.

I SV har ett par mindre tallplanteringar anlagts. Åkermark ligger på något avstånd i N och S. Närmiljön upptas av betesmarker.

I NV och SV ligger ett flertal gårdar, i NV även ett fritidshus. På den norra stranden står ett fågeltorn. En gammal vägbank löper i betesmarken nära norra stranden.

I NV mynnar ett avlopp i sjön.

Förordnanden: Enligt 122 § byggnadslagen krävs länsstyrelsens tillstånd vid eventuell nybyggnad invid sjön.

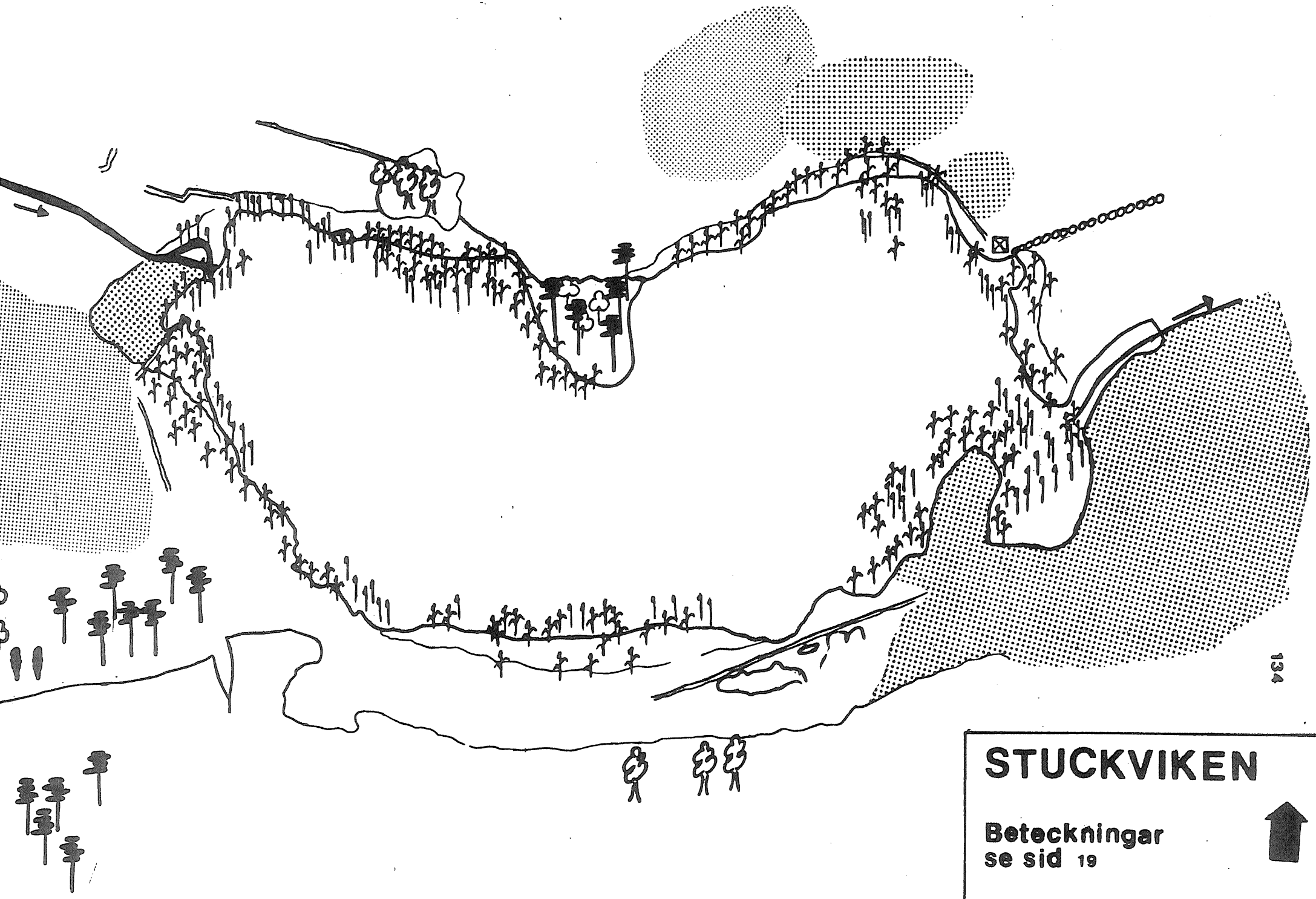

STUCKVIKEN

Beteckningar
se sid 19

89.S1 MJÖLHATTE TRÄSK, Öja/Vamlingbo G, B, O I

Beskrivning: Den 90 ha stora sjön ligger ca 2 km VSV Burgsvik. Den nås lättast från vägen Burgsvik-Valar men även från mindre vägar i SV och SO.

Sjön får sitt vatten genom diken från åkermarker i norr. Utloppet utgörs av ett brett, grunt dike beläget i NV. Vattennivån sänktes i början av 1950-talet.

Mjölhatte träsk ligger endast 1,7 m ö.h. på lager av märglig kalksten, morän och sand. Största vattendjupet är ca 1 m. Sjön är grundare mot mitten och har sina djupområden längs stränderna. Sedimenten består av kalkrik findetritusgyttja med inslag av mo.

Övervattensvegetationen är inte särskilt utbredd, men en del kraftiga bestånd av vass och framför allt ag finns längs den södra och den västra stranden. Även sjösäv (Scirpus lacustris) förekommer. Bredkaveldun (Typha latifolia) växer i strandkanten i sydvästra delen och smalkaveldun (T. angustifolia) i nordvästra delen av sjön.

Undervattensvegetationen utgörs av kransalgerna Chara tomentosa och Ch. aspera, som har sin största utbredning i sjöns mitt. Enstaka bestånd av trådnate (Potamogeton filiformis) och borstnate (P. pectinatus) förekommer också.

Sjön hyser ett rikt fågelliv, och vår och höst rastar stora mängder svanar och änder i sjön. Av fiskar har aborre och småspigg noterats.

Omgivningarna utgörs i N och O av åker- och alvarmarker, i V och S av tall- och björkskog.

Naturvårdsbedömning: I den geologiska inventeringen anges att sjön är intressant för pollenanalytiska och sedimentkemiska undersökningar samt från hydrologisk synpunkt, vilket motiverat klass III. Björkskogen på sjöns västra strand anges som särskilt intressant från botanisk synpunkt och sjön med omgivningar har getts klass II. I den ornitologiska inventeringen framhålls sjöns stora betydelse som rastplats för andfåglar, vilket renderat objektet klass I.

Övriga anspråk: Ett dike för vatten från sjön till ett grävt vattenhål i betesmarken en bit från stranden. Enligt lantbruksnamnden är sjön intressant för direkt uttag av vatten för jordbruksbevattning.

Åkermark gränsar till sjön i norr och bidrar till dess näringsbalans. Stora delar av omgivningarna betas av nötboskap och får, vilket bidrar till landskapets öppethållande.

Bebyggelse av olika karaktär finns på avstånd runt sjön.

Förordnanden: Enligt 15 § naturvårdslagen gäller 100 m strandskydd vid sjön. Enligt 122 § byggnadslagen krävs länsstyrelsens tillstånd vid eventuell nybyggnad invid sjön.

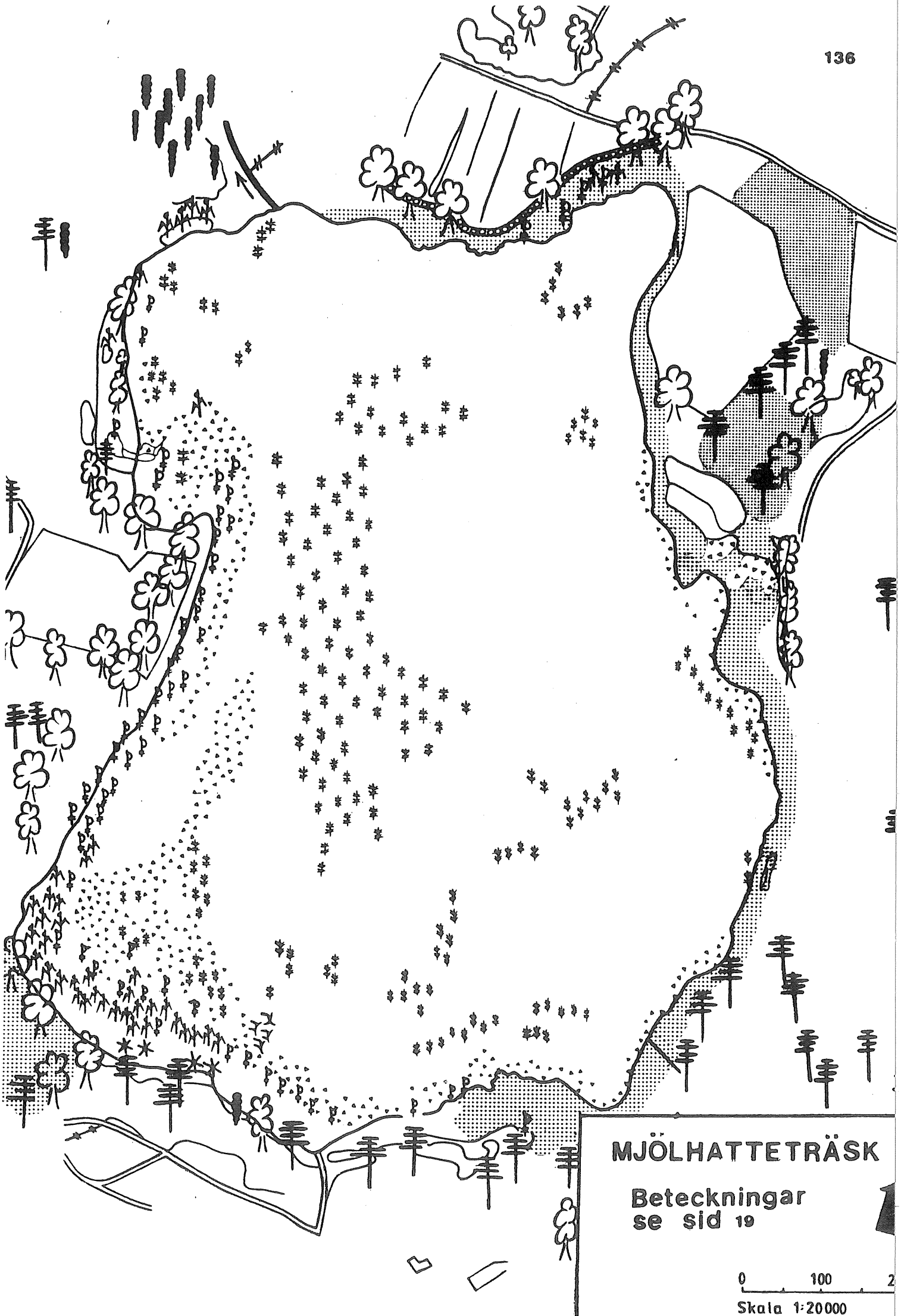
MJÖLHATTETRÄSK
Beteckningar
se sid 19
0
100
2
Skala 1:20000

92.S1 MUSKMYR, Sundre G, B, O I

Beskrivning: Den 47 ha stora myren är belägen en knapp kilometer NO Sundre kyrka på sydligaste delen av Sorsudret. Den nås lätt från vägen Sundre-Vamlingbo, som passerar strax nordväst om myren.

Muskmyrs öppna vattenyta består av ett ca 6 ha stort randträsk som löper längs myrens norra, västra och södra sida. Ett flertal diken utgör tillflöden. Utloppet är beläget i norr och utgörs av ett brett och djupt dike som leder till ett slukhål strax väster om vägen Sundre-Vamlingbo. Djupet i randträsket är ca 0,5 m.

vegetationen i Muskmyr domineras av ag men består även av stora bestånd av trådstarr (Carex lasiocarpa) och bunkestarr (C. elata). Mindre bestånd av vass och sjösäv (Scirpus lacustris) växer i anslutning till klarvattnen. Där finner man också enstaka vita näckrosor. Myren omges av en bård av knappag (Schoenus nigricans).

Forsberg (1965) uppger följande kransalger från Muskmyr: Chara aculeolata, Ch. polyacantha, Ch. hispida, Ch. aspera och Ch. globularis.

Muskmyr hyser inte något speciellt rikt fågelliv, men bl.a. svarthakedopping häckar i randträsket.

Muskmyr är känd som en god lokal för reptiler och amfibier, och sammanlagt sju arter har rapporterats. Av fiskar har endast småspigg noterats.

Omgivningarna utgörs av flack och öppen alvarmark. Både öster och väster om sjön förekommer mindre talldungar. Orkidérikedomen är påfallande.

Naturvårdsbedömning: Myren är torvmarksgeologiskt och hydrologiskt intressant och ingår i ett större område som givits klass II i den geologiska inventeringen. Den rika växtligheten, förekomsten av randträsk samt läget på alvaret har motiverat klass I i den botaniska inventeringen. Även i den ornitologiska inventeringen har myren getts klass I.

Övriga anspråk: En åker och ett parti tidigare odlad mark gränsar till myren i NV. Här ligger också ett fritidshus.

Enligt lantbruksnämnden föreligger intresse att nyttja myren som vattenmagasin för jordbruksbevattning.

Markskador efter terrängkörning förekommer flerstädes öster om myren.

Förordnanden: Muskmyr avsattes 1985 som naturreservat.

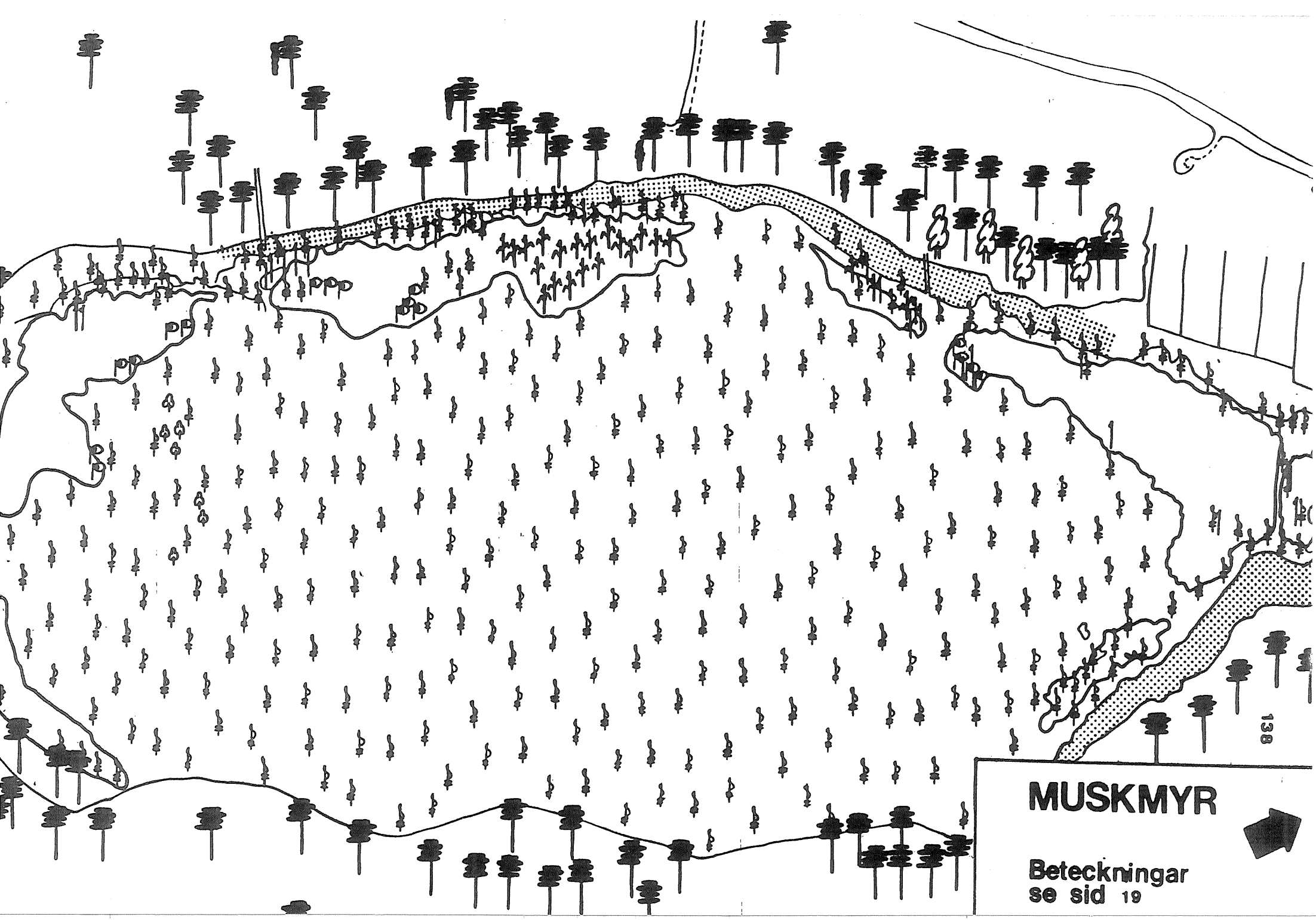
MUSKMYR
Beteckningar
se sid 19
138

LITTERATUR

Almer, B. 1970. Nya sötvattenslokaler för Najas marina på Fårö (Gotland). - Svensk Botanisk Tidskrift 64: 31.

Almquist, E. 1929. Upplands flora och vegetation. - Acta Phytogeografica Suecica 1.

Forsberg, C. 1963. Ny sötvattenslokal för Najas marina L. på Gotland. - Svensk Botanisk Tidskrift 55: 604-612.

- 1965. Environmental conditions of Swedish Charophytes. - Symbolae Botanicae Upsalienses XVIII: 4.

Fries, E. Th. 1914. Några floristiska notiser från Gotland. - Svensk Botanisk Tidskrift 8: 263-266.

Gydemo, R., Nyman, L. & Westin, L. 1982. Gotländska sjöar och vattendrag - en fiskeribiologisk inventering. - Länsstyrelsen i Gotlands län, Regionalekonomiska enheten.

Jakobsson, I. 1973. Hydrokemiska undersökningar på Gotland - en modellstudie. - Inst. för markvetenskap, Lantbrukshögskolan, Uppsala.

Krok, Th. O. B. N. & Almquist, S. 1961. Svensk flora II. Kryptogamer.

Lid, J. 1979. Norsk og svensk flora.

Lindström, G. 1867. Bil. A till "Berättelse om Gotlands läns hushållningssällskaps werksamhet år 1866".

- 1894. Om Gotlands fiskar.

Lundqvist, G. 1940. Sjösediment från Gotland. - SGU Ser. C, Nr 434.

Länsstyrelsen i Gotlands län. 1981. Våtmarker på Gotland.

Munthe, H., Hede, J. E. & Lundqvist, G. 1928. Geologiska kartbladet Slite med beskrivning. - SGU Aa: 169.

- 1933. Geologiska kartbladet Kappelshamn med beskrivning. - SGU Aa: 171.

- 1936. Geologiska kartbladet Fårö med beskrivning. - SGU Aa: 180.

Munthe, H., Hede, J. E. & von Post, L. 1925. Gotlands geologi. - SGU C: 331.

- 1929. Geologiska kartbladet Hemse med beskrivning. - SGU Aa: 164.

Pejler, B. 1962. A glacial-marine relict in a lake on Gotland. - Arkiv för zoologi, bd 15, nr 17.

- 1965. Regional-ecological studies of Swedish Freshwater zooplankton.

Pettersson, B. 1958. Dynamik och konstans i Gotlands flora och vegetation. - Acta Phytogeographica Suecica 40.

Sernander, R. 1941. Gotlands kvarlevande myrar och träsk. - KVA Avhandl. i Naturskyddsärenden 3.

Skuja, H. 1956. Taxonomische und Biologische Studien uber das Phytoplankton Schwedischer Binnengewässer.

Statens naturvårdsverk. 1969. Gotlands vattenförsörjning. - SNV publ. 1969: 7.

Waern, M. 1946. Algvegetationen vid Gotlands kuster. - I: Natur på Gotland, s, 190-194.

Bilaga 1. Fysikalisk-kemiska data.

Sjö	Provtagn. datum	Tid kl.	Temp. vatten °C	Syre mg/l	Syre mättn %	Kond. 25 mS/m	$KMnO_4$ förbr mg/l	Färg mg Pt/l	Gruml. ZP	Siktdjup m	pH	Alk meky/l	Ca meky/l	Mg meky/l	∑Ca Mg meky/l	Na meky/l	K meky/l	SO_4 meky/l	Cl meky/l	Kväve NH_4-N µg/l	Kväve NO_2-N µg/l	Kväve ∑NO_2-N NO_3-N µg/l	Kväve tot-N µg/l	Fosfor PO_4-P µg/l	Fosfor tot-P µg/l
Ajkesträsk	720907	12.00	15,5	9,5	96	37,3	88	40	158	>1,5	7,9	1,94								40		<5	930	6	10
"	730805	15.15	20,7	9,2	102	35,2	62				8,5	1,89						1,13	0,75	<10	<1	4	1480	<1	13
Alnäsaträsk	730805	16.00	20,5	8,9	99	38,7	82				8,2	2,47						1,21	0,49	<10	<1	4	1700	<1	24
"	731214		0,6	9,9	69	47,4	63	50			7,9	4,00	3,32	3,30	6,44	0,28	0,03	0,71	0,43	29	<1	80	535	<1	29
"	740515	14.00	14,7			39,4	45	20			8,3	2,56								<10	2	2	845	<1	12
Norrsund	720907	16.00	16,2	10,2	104	25,6	69	20	111	>2,0	8,0	1,66								95		<5	950	6	7
"	730805	14.00	20,9	8,6	96	23,3	54				8,5	1,38								<10	<1	2	1200	<1	11
"	740515	12.45	15,9	12,4	126	33,6	39				8,3	2,66								53	2	28	1145	<1	6
Bondansträsk	730805	13.00	20,3	8,0	88	25,7	50				8,4	1,57						0,69	0,45	<10	<1	2	1250	<1	12
"	731214		0,4	14,5	100	34,1	54	25			8,0	2,48	2,56	0,34	2,90	0,36	0,03	1,51	0,44	196	2	140	1450	4	14
Dämbaträsk	730805	17.30	19,3	10,2	110	27,5	74				8,8	1,39						0,99	0,50	11	<1	2	1750	<1	21
Mölnorträsk	730805	16.50	19,7	9,9	108	28,4	62				8,5	1,73						0,79	0,45	<10	<1	1	1400	<1	14
"	731213	14.10	0,4	12,6	87	48,3	82	40			7,6	2,28	2,74	0,14	2,88	0,31	0,03	0,67	0,45	64	2	220	1125	4	15
"	740515	15.00	15,1			34,7	53	25			8,3	2,73								<10	1	3	665	<1	19
Farnavik	730805	11.30	21,5	8,5	96	24,0	40				8,2	1,67						0,54	0,32	<10	<1	3	1280	<1	14
"	731213	15.15	0,3	12,9	89	50,3	49	40			7,8	2,71	2,80	0,26	3,06	0,27	0,02	1,59	0,36	40	1	100	795	2	5
"	740515	15.20				31,5	31				8,3	2,60								18	1	5	470	<1	10

Bilaga 1. Fysikalisk-kemiska data.

Sjö	Prov-tagn. datum	Tid kl.	Temp. vatten °C	Syre mg/l	Syre mättn %	Kond. 25 mS/m	$KMnO_4$ förbr mg/l	Färg mg Pt/l	Gruml. ZP	Sikt-djup m	pH	Alk meky/l	Ca meky/l	Mg meky/l	∑Ca Mg meky/l	Na meky/l	K meky/l	SO_4 meky/l	Cl meky/l	Kväve NH_4-N µg/l	Kväve NO_2-N µg/l	Kväve ∑NO_2-N NO_3-N µg/l	Kväve tot-N µg/l	Fosfor PO_4-P µg/l	Fosfor tot-P µg/l
Nyrajsu	730806	16.30	20,7	9,4	104	27,5	43				8,2	2,16						0,58	0,28	<10	<1	3	1110	<1	10
Bästeträsk	720906	17.00	15,0	9,9	98	25,6	36	10	162	>4,2	7,9	2,01								95		10	730	5	8
"	730806		22,9	9,6	112	25,3	28				8,1	1,98						0,54	0,24	<10	<1	4	810	1	9
"	740515	18.00	10,5	11,9	106	28,7	45	10			8,3	2,39								<10	2	77	550	<1	7
Lillträsk	731214		0,5	13,1	91	37,3	53	40			8,1	2,92	(2,84)		2,80	0,22	0,03	0,02	0,34	93	1	300	990	1	7
"	740515	17.45	14,9			32,2	30	10			8,3	2,47								<10	2	1	530	<1	9
Hau träsk	720907	19.00	15,9	10,5	107	25,6	53	15	83		7,9	1,78								150		10	730	4	7
"	730806		22,2	9,0	104	24,0	35				8,2	1,71						0,58	0,33	12	<1	3	1100	8	10
"	731214		0,4	14,1	97	30,1	50	15			8,0	2,29	2,84	0,32	3,16	0,23	0,04	0,46	0,36	186	2	996	1570	<1	29
"	740515	17.00	12,1	11,0	102	31,2	38	15			8,4	2,41								18	3	86	930	<1	13
Fardume träsk	720906	14.00	15,7	7,8	78	30,7	60	25	97	>1,5	7,6	2,42								80		<5	560	7	12
"	730806	11.15	18,3	9,9	105	26,8	46				8,3	1,65						0,87	0,36	26	<1	1	1340	2	12
Horsan	730806		20,0	9,0	99	25,9	28				8,2	1,84						0,56	0,34	<10	<1	2	1130	<1	12
Tingstäde träsk	720906	18.30	15,0	10,1	100	22,2	52	5	206	>2,0	7,9	1,24								80		<5	800	4	9
"	730512	19.55	14,8	9,9	98	29,5	38				8,2	2,30								125	6	180	3320	<1	63
"	730801	11.55	23,0	9,2	107	23,5	50				7,9	1,22						0,90	0,32	<10			1300	<1	16
"	740512	9.05	6,6	11,7	95	25,9	35	20			8,3	2,21								205	6	270	1200	<1	11
Paviken	730807	7.00	18,9	8,2	88	290,4	86				7,8	2,24								241	7	10	2840	2	63
Mjölhatteträsk	720908	18.00	17,8	9,9	104	88,9	144	15	415		8,3	1,47								130		<5	2330	14	34

Sjö	Prov-tagn. datum	Tid kl.	Temp. vatten °C	Syre mg/l	Syre mättn %	Kond. 25 mS/m	$KMnO_4$ förbr mg/l	Färg mg Pt/l	Gruml ZP	Sikt-djup m	pH	Alk meky/l	Ca meky/l	Mg meky/l	∑Ca Mg meky/l	Na meky/l	K meky/l	SO_4 meky/l	Cl meky/l	Kväve NH_4-N µg/l	Kväve NO_2-N µg/l	Kväve ∑NO_2-N NO_3-N µg/l	Kväve tot-N µg/l	Fosfor PO_4-P µg/l	Fosfor tot-P µg/l
Sigvaldeträsk	720909	15.00	15,8	8,7	88	38,1	37	15	114	8,6	7,6	2,77	(3,66)		3,60	0,23	0,04	0,91	0,45	35		15	980	5	8
"	730512	17.30	13,5	12,5	120	41,4	36				8,4	3,18								<10	6	500	2250	<1	82
"	730802	15.30	21,3	8,7	98	41,3	35			4,0	8,4	2,72						1,10	0,43	<10	<1	26	1180	<1	15
" 8 m	"	"	9,7	2,6	23																				
" 10 m	"	"	7,8	0	0																				
" 13 m	"	"	7,3	0	0	44,8	29				7,9	3,43								185	45	226	1780	<1	28
"	740514	16.30	10,5	11,2	100	44,7	35	30		1,7	8,5	3,20								20	11	736	1520	<1	30
" 13 m	"	"	7,4	8,5	70																		1970		21
"	731003		11,0							6,2															
Hagebyträsk	730807	10.05	19,8	8,8	96	50,7	33			3,2	8,0	4,15						1,12	0,31	<10	<1	2	1380	<1	22
"	7312												4,92	0,12	5,04	0,22	0,02	5,25	0,41						
"	740505	17.30	10,1	11,8	105	50,8	39			2,3	8,3	4,00								<10	7	466	1445	<1	18
Broträsk	730807	11.00	19,7	8,8	96	34,7	34			6,0	8,2	2,74						0,61	0,31	<10	<1	16	800	<1	11
Slottsträsk	730807	11.50	20,6	8,5	95	34,5	40				8,0	2,40						0,55	0,63	<10	<1	<1	830	<1	14
Rammträsk	720908	13.00	16,0	9,7	99	33,2	28	5	99	6,8	7,9	2,64										105	730	2	4
"	730802	19.20	21,5	8,9	101	34,9	26			4,0	8,4	2,74						0,66	0,42	<10	2	169	1080	<1	9
" 12,5 m	"	"	10,4	9,4	84	37,7	24				8,3	3,10								<10	2	384	1110		11
"	731211	14.30	0,2			31,2	26	10			7,9	2,23	(2,32)		2,24	0,23	0,03	0,51	0,40	50	2	360	865	<1	9
"	740514	18.00	9,6	11,5	101	37,1	21			4,2	8,3	2,84								<10	4	497	845	2	9
Fridträsk	720908	10.00	15,5	10,4	104	37,6	36	15	154	3,6	7,9	2,87										10	750	5	14
"	730807	12.30	19,8	8,4	92	39,4	48			2,9	8,2	2,63						0,85	0,62	<10	1	14	1130	<1	23
"	731211	13.00	0,3	12,3	85	44,3	34	20			7,7	2,37	3,42	1,46	4,88	0,29	0,08	0,65	0,55	185	9	1460	2180	19	43
"	740514	18.45	8,7	12,3	105	48,2	35			3,1	8,4	3,55								<10	7	1189	1995	1	28
Asaträsk	730802	17.15	21,9	10,0	114	46,6	31			2,0	8,3	3,67						0,90	0,86	<10	18	605	1650	<1	16
"	731214	10.00	0,6	11,8	82	48,8		30			8,0	3,68	4,06	0,10	4,16	0,26	0,07	0,69	0,64	169	26	2830	4035		
"	740514	11.45	10,2	12,1	108	49,7	30			2,6	8,4	3,80								<10	6	1526	2030	<1	14

Bilaga 2. Hydrologiska data.

Sjö	Flodområde	Sjö-yta (km^2)	Avrinningsomr. Yta (km^2)	Avrinningsomr. Andel sjö (%)	Tillrinningsområde Total yta (km^2)	Tillrinningsområde Sank-mark med skog (km^2)	Tillrinningsområde Sank-mark, tidv. vatt.-fylld (km^2)	Tillrinningsområde Skog (km^2)	Tillrinningsområde Öppen mark (km^2)	Tillrinningsområde Sjö (km^2)
Ajkesträsk	118/117	0,74	7,10	10,4	6,36		0,07	2,60	3,69	
Pukaträsk	Fårö	0,08	0,42	19,0	0,34	0,03		0,24	0,07	
Alnäsaträsk		0,46	4,70	9,8	4,24	0,10	0,13	1,70	2,31	
Norrsund		1,22	5,60	22,0	4,38	0,08	0,10	3,05	1,15	
Bondansträsk (inkl. Norrsund)		0,28	7,00	21,5	6,72	0,08	0,10	3,62	1,70	1,22
Hyluvät		0,02	0,32	6,2	0,30		0,02	0,21	0,07	
Starrhagmyr		0,01	0,80	1,2	0,79		0,04	0,45	0,30	
Marpesträsk (inkl. Starrhagmyr)		0,06	1,84	8,3	1,78		0,12	0,90	0,75	0,01
Stajnträsk		0,04	3,12	1,3	3,08	0,02	0,18	2,63	0,25	
Dämbaträsk		0,46	11,06	4,4	10,60	0,08	1,47	5,52	3,50	0,03
Roderarvsmyr		0,05	0,75	6,7	0,70	0,02	0,03	0,65		
Mölnorträsk (inkl. Roderarvsmyr)		0,44	4,35	11,2	3,91	0,02	0,36	2,90	0,58	0,05
Svarvträsk		0,14	0,50	2,8	0,36	0,02	0,02	0,32		

Sjö	Flodområde	Sjö-yta (km^2)	Avrinningsomr. Yta (km^2)	Avrinningsomr. Andel sjö (%)	Tillrinningsområde Total yta (km^2)	Tillrinningsområde Sank-mark med skog (km^2)	Tillrinningsområde Sank-mark, tidv. vatt.-fylld (km^2)	Tillrinningsområde Skog (km^2)	Tillrinningsområde Öppen mark (km^2)	Tillrinningsområde Sjö (km^2)
Farnavik (inkl. Svarv- & Stajnträsk	118/117 Fårö	0,50	7,10	10,5	6,60	0,10	0,25	4,85	1,15	0,25
Alnshajd	118/117 Kust-omr. Vasteån-Arån	0,05	0,86	5,8	0,81	0,02	0,08	0,71		
Nyrajsu	118/117 Arån	0,38	1,50	25,0	1,12	0,01	0,17	0,88	0,06	
Mavrajd		0,12	2,20	5,5	2,08	0,09	0,24	1,67	0,08	
Kölnshajdträsk		0,16	1,64	9,7	1,48	0,28	0,05	1,04	0,11	
Bästeträsk (inkl. Nyrajsu, Mavrajd & Kölnshajdträsk)		7,05	39,50	19,5	32,45	2,00	1,14	28,70	1,95	0,66
Trullträsk	118/117 Vasteån-Arån	0,04	0,12	33,0	0,08			0,08		
Sändeträsk	118/117 Kustomr. Arån-Bångån	0,06	1,00	6,0	0,94			0,54	0,40	
Lillträsk		0,14	2,26	6,2	2,12	0,06		1,70	0,36	
Hau träsk (inkl. Lillträsk)		0,90	7,18	14,5	6,28	0,08	0,06	4,95	1,05	0,14
Fardumeträsk	118/117 Bångån	3,30	28,00	11,8	25,20	0,85	0,15	18,10	6,10	

Sjö	Flodområde	Sjö-yta (km^2)	Avrinningsomr. Yta (km^2)	Avrinningsomr. Andel sjö (%)	Tillrinningsområde Total yta (km^2)	Tillrinningsområde Sank-mark med skog (km^2)	Tillrinningsområde Sank-mark, tidv. vatt.-fylld (km^2)	Tillrinningsområde Skog (km^2)	Tillrinningsområde Öppen mark (km^2)	Tillrinningsområde Sjö (km^2)
Träsk NV Valleviken	118/117 Kustomr. Arån-Bångån	0,03	0,20	15,0	0,17			0,17		
Bogevik	118/117 Sjuströmmar	2,02	44,00	4,6	42,00	0,70		30,50	10,80	
Horsan	118/117 Kustomr. Vasteån-Arån	0,56	3,06	18,3	2,50		0,02	2,46	0,02	
Ronkelsmyr	118/117 Ireån	0,06	9,90	0,6	9,84	0,49	0,55	7,80	1,00	
Tingstäde träsk	|	4,60	23,30	19,7	18,70	0,85	0,40	13,75	3,70	
Svajde vät	117 Gothemsån	0,04	0,30	13,3	0,26	0,04	0,01	0,21		
Storsund	117/118 Storsundsån	0,50	35,00	1,4	34,50	2,20	0,30	27,10	4,90	
Svinmyr	117/118 Kustomr. Histilleån-Närkån	0,13	1,56	8,4	1,43	0,06		1,37		
Sigvaldeträsk	117/118 Närkån	0,06	0,82	7,3	0,76			0,36	0,40	
Hagebyträsk	|	0,06	13,20	13,1		0,10		10,40	2,60	
Liffrideträsk	|	0,02	1,56	1,3	1,54			1,04	0,50	
Broträsk	118 Snoderån	0,03	0,26	12,0	0,23	0,05		0,13	0,05	
Slottsträsk	|	0,01	0,10	10,0	0,09			0,09		

Sjö	Flodområde	Sjö-yta (km^2)	Avrinningsomr. Yta (km^2)	Avrinningsomr. Andel sjö (%)	Tillrinningsområde Total yta (km^2)	Tillrinningsområde Sank-mark med skog (km^2)	Tillrinningsområde Sank-mark, tidv. vatt.-fylld (km^2)	Tillrinningsområde Skog (km^2)	Tillrinningsområde Öppen mark (km^2)	Tillrinningsområde Sjö (km^2)
Rammträsk (inkl. Broträsk & Slottsträsk)	118 Snoderån	0,10	1,54	9,1	1,44	0,12		1,08	0,20	0,04
Fridträsk (inkl. Bro-, Slotts- & Rammträsk)		0,08	4,77	4,6	4,69	0,15		3,00	1,40	0,14
Bjärsträsk (inkl. Bro-, Slotts-, Ramm- & Fridträsk		0,01	5,00	4,6	4,99	0,17		3,15	1,45	0,22
Mörtträsk (inkl. Bro-, Slotts-, Ramm-, Frid- & Bjärnträsk		0,005	6,10	3,9	6,10	0,20		4,22	1,45	0,23
Asträsk		0,05	3,00	1,7	2,95	0,02		2,30	0,63	
Paviken	118/117 Västergarnsån	0,36	130 + del av 85	0,4	130	0,80	0,20	81,00	48,00	
Stora Däppan	117/118 Kustomr. Halorån-Stuckvik.	0,08	4,70	1,7	4,60	0,04		1,16	3,40	
Tuviken		0,07	6,80	1,0	6,70			2,90	3,80	
Mjöhatteträsk		0,90	8,40	10,7	7,50	0,03		1,87	5,60	
Stuckviken	117/118 Stuckv.	0,38	35,00	34,6		0,25		16,00	18,35	